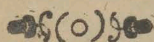
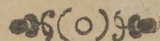

B V J D
BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

Bassean Bonaventura

PAROCHI-ANUS OBEDI-ENS.

JAGELLONICAE

PAROCHIANVS OBEDIENS

SIVE

De duplici debito Parochianorum, audiendi, ſcilicet, Miſſam, & verbum DEI, in ſua Parochiâ, ſaltem diebus Dominicis & Feſtis maioribus ſtante commoditate.

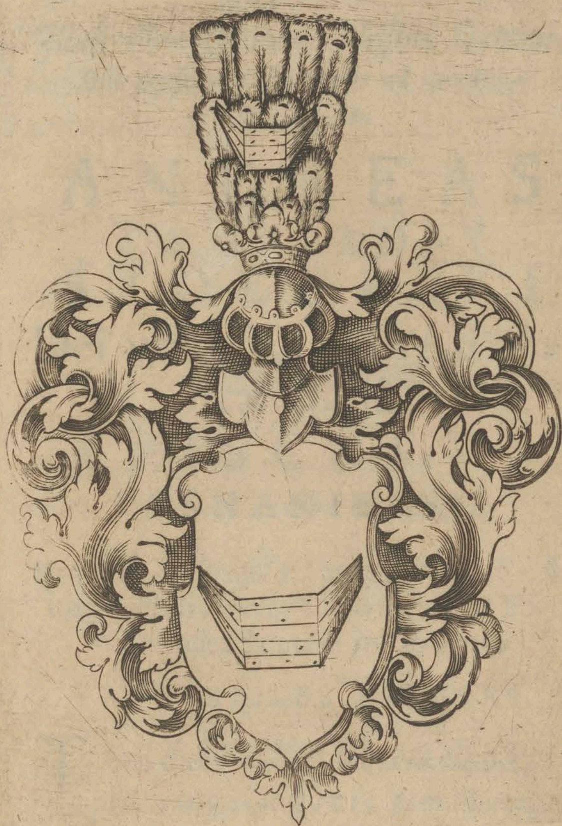
Per R. P. B. B. C. P.

DE DEBITO AVDIENDI verbum Dei.

Primùm DVACI. Poſtea ROTHOMAGI, Apud IOANNEM DELA MARE, in gradibus Palatij, M. DC. XXXV.

Deindè POSNANIÆ,
In Officina ALBERTI REGVLI,
Sumptib: Rndi Matthæi à Zgierz, Vicedecani Poſnań: Parochi Biezdr: Anno Dńi 1647.

Praefatio

Illustrissimi & Reuerẽdissimi Domini, Dñi Episcopi Posnaniensis ad Clerum Diœcesis suæ.

ANDREAS DE SZOŁDRY SZOŁDRSKI

Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratiâ,

EPISCOPVS POSNANIENSIS.

Vniuersis & Singulis Parochis Curatis, & non Curatis, totiq; Clero Diœcesis Posnaniensis, Salutem in Domino.

VENERABILES FRATRES.

T*ABESCERE fecerat olim Prophetam zelus* DEI; *comederat zelus Domus* DEI: *nec mirum; Nihil*

visu audituq́ miserabilius, quàm abominatio desolationis in loco sancto, in eo præsertim, qui vitam & misericordiam tribuit, qui nascentes in regione vmbræ mortis illuminat, qui denigratam super carbones animarum faciem lauacro regenerationis emundat, de cuius plenitudine accipimus vniuersi, verbo, qui mater est. Erat sanè quod diuinissimum Vatem angeret, illa sancta sanctorum negligi, siue contemni potius à populo, qui quidquid victoriarum, honorum, benedictionũ, cælo propitio obtinuerat, totum quantum quantum erat, iis debebatur. Sed proludium nostrorum temporũ illud erat. Rari sunt etiam hodie, qui loco sancto, nimirum Ecclesiis nostris parochialibus, filialem affectum exhibeant. Imo qui maternos ipsius frequentant sinus, iam vel ingenij vilioris censurantur

tur, vel ſtatus. Planè filij matris ſuæ, deſerunt eam gratis, ſi non etiam oppugnant, dum quos ipſa primo naſcentes exordio, vitæ, cælo, ſeu parturiit, ſeu ſignauit, hanc illi vel ignorantiâ condemnant, vel eludunt contemptu, vel quod peius eſt odio proſequuntur. Omnino ſedet ſola Ciuitas plena populo, facta eſt quaſi vidua domina gentium. Viæ Sion lugent, eò quòd non ſit, qui veniat ad ſolennitatem, omnes portæ eius deſtructæ, ſacerdotes eius gementes, & ipſa oppreſſa amaritudine. Triticum noſtrum cum palcis, vinum noſtrum amarum, eloquium non dulce. Nemo eſt cui frangamus panem, nemo qui veniat ad fontem aquæ viuæ, nemo qui materna vbera contorqueat. Si mater eſt, vbi ſunt filij? ſi domina, vbi ſerui? ſi magiſtra, vbi diſcipuli? Quorſum ouile

ſine armento? ad quid paſtores abſq; ouibus? cur exedra, ſine ſtudio? Vita, ſine animæ ſubſidio? Completum eſt in nobis illud Prophetæ, duo fecit mala populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Cùm enim paſſim, non niſi in Capellis Religioſorum, ſiuè Verbi Dei ſtudium, ſiuè Sacramentorum ardor, ſiue ſacro-ſancti ſacrificij deſiderium, ab omnibus quæritur, dolendum nobis eſt quòd Parochiales Eccleſiæ, quæ ad tremendum Dei Tribunal, rationem commiſſi ſibi gregis reddituræ ſunt, nouercare videntur, & tanquam alienum quid vel inops ab omnibus deſeruntur. Quamobrem cùm incidiſſet in manus noſtras liber cui titulus Parochianus Obediens, olim ad mentem Sanctiſſimi illius Præ-

ſulis

ſulis lucidiſſimi purpurati Collegij Sideris, cui (teſte grauiſſimo Bellarmino) non eſt inuentus ſimilis, qui conſeruaret legem Epiſcopalem, Caroli inquam Borromæi conſcriptus, & qui potiſſimũ ad ſupremam obſeruãtiæ Sacro-ſancti Concilij Tridentini collimare videtur metam, non ſine vtiliſſimo argumenti vſu faciendum duximus, vt idem liber ex vtilitate totius Chriſtiani populi, potiſſimum verò Diœceſis noſtræ (cui licet indigni præpoſiti ſumus) è Typographia noſtra iterum ederetur. Eum verò ita vſui omnium & ſtudio commendamus, vti ipſa materiei dignitas, & animarum neceſſitas poſtulat. Hinc quilibet veſtrûm agnoſcet, qnantum à recto conſcientiæ tramite illi deuiant, qui veſtras Eccleſias non frequentant, vel ſaltem diebus Dominicis & feſtis, Sacrificio miſſæ, &

Verbo Dei audiendo, non intersunt, exinde ad notitiam omnium promanabit, ad hæc non sine scrupulo conscientiæ teneri quemlibet, imo ipsi Religosi intelligent, se ad ea populo insinuanda & docenda, omnino Sacro-sancto Ecclesiæ Dei præcepto necessitari. Valete.

Admodùm Rendis in CHRISTO Patribus, Dñis Decanis Foraneis seu Ruralibus

ARCHIDIACONATVVM Diœcesis Posnaniensis.

vt potè

IN ARCHIDIACONATV Posnaniensi.

R. MATTHÆO ZIELEZINSKI, Parocho ad S. Martinum, Decano Foraneo Posnaniensi.

R. IOANNI ŁASKARSKI, Parocho Solecensi, Dec: Forâ: Srzodensi.

R. BLASIO STANIEWSKI, Parocho Ciązymensi, Dec: For: Pyzdren:

R. VALENTINO BARYCZKA, Ecclesiæ Collegiatæ Schamotuliensis, & For: Obornicensi Decano.

R. ALBERTO MANVSZEWSKI, Præposito & Dec: For. Czarkouiẽ:

R. STANISLAO GRZYBOWSKI, Parocho Goslinẽsi, Decano For: Rogoznẽsi.

R. Io-

R. Ioanni Posnanien: Parocho Słupensi, Dec: For: Steszeuiensi.
R. Gasparo Srodano Parocho Czerlelinēsi, Dec: For: Costrzynēsi.

IN ARCHIDIACONATV Srzemensi.

R Matthiæ Osmanio Parocho Dolscensi, Dec: For: Srzemensi.
R Bartholomæo Wieczorkowski, Parocho Rydzinensi, Decano Foraneo Crobensi.
R. Adamo Bvdziecki, Præposito Borcensi, & Dec: For: Cosminensi.
R. Pavlo Skorczewski, Parocho Czempinensi, Decano Foraneo Costensi.
R. Petro Costio, Parocho & Decano Foraneo Nouomestensi.
R. Iacobo Woitynowicz, Parocho in Mniska Gorka, Decano Foraneo Smiglensi.

R. Io-

R. Ioanni Tvcholio, Parocho Włoszakouiensi, Decano Foraneo Wschouensi.

IN ARCHIDIACONATV *Psczeuensi.*

R. Andreæ Pomorzanski, Parocho Psczeuensi, Zbąszynensi, seu Medirecensi Decano Foraneo.

R. Martino Dobrzyc, Parocho & Decano Foraneo Grodźiscensi.

R. Chiliano Radowicz, Parocho & Decano Foraneo Luouecensi seu Wronecensi.

IN ARCHIDIACONATV *Varsauiensi.*

R. Blasio Casimiro Głownia, Præposito Kozłouiensi, Decano Foraneo Sochaczeuiensi.

R. Io-

R. IOANNI PEŁCZYNSKI, Parocho & Decano Mſczonouienſi.

R. ADAMO ARCISZEWSKI, Canonico Regulari, Præpoſito & Decano Foraneo Bionenſi.

R. ALBERTO WOLICKI, Philoſophiæ Doctori, Parocho Oſmolinen: Dec: Foraneo Gambinenſi.

R. IOANNI GOŁYSZA, Philoſoph: Bacal: Parocho & Decano Foraneo Piaſecinenſi.

R. IACOBO ZAWISZA à Drwalewiec Magnuſzeuien: Wrociſzeuien: &c. Parocho & Decano Foraneo Warecenſi.

R. ALBERTO KALISZ, Parocho Grebkouienſi, Decano Foraneo Liuenſi.

R. IOANNI MILANOWSKI, Præpoſito Pariſzeuien: Decano Foraneo Garwolinenſi.

R. AN-

R. ANDREÆ WILSKI, Parocho & Decano Foraneo Grodecensi.

Dñis & Fratribus Obseruandis.

QVid ego strenæ nomine Fraternitatibus Vestris dedicarem, præter Parochianum obedientem, non inueni. Rarum munus, ideoq; spero non ingratum. Parochianos numeramus plurimos: nec assero inobedientes: illud dico; in tam magna non inobedientium copia, obediētes paucissimos. Minima pars ouium proprias caulas frequentant; adeò dispersæ in montibus, pascua altiora expetunt, vt in suis o-

uili-

uilibus, dolendum! ſit, tantam victûs abundantiam præteriri. Si vitæ, ſi neglectûs Officij Noſtri, vitium eſſet, non mirarer: aliquando enim optima iura vacillant, vbi qui iuribus inuigilant, ea in ſeipſis profligant. Verùm cùm & Paſtoris noſtri, & Vicariorum ipſius, non deſit ſedulitas, præteriri nos tantò dolem⁹ amplius, quantò ſincerius laboramus. Non eſt priuati commodi miniſter labor noſter. in extrema pauperie fideliſsimè deſeruimus, vt nemo miretur iuſtum dolorem, quem & ratio expreſ-

presſit, & ſtatus. Sed non tam contemptûs hoc, quam ignorantiæ vitiũ puto. Semper hæc olim. nunc etiam quemlibet excuſat à peccato. Ne tamen excuſationes in peccatis amplius obtundamus, Parochianum Obedientem vobis quaſi poſt liminio præſentaui. Exierat ille ante hac à magno editus viro, quem in ſæculo licentiatum Sacræ Theologiæ, religioſa deinceps Capucinorum toga contexit. Sed vt omnes dilabimur, ſic opus hoc eximium penè interierat. Suſcitauit illud Paſtoris

noſtri, ſedula vigilantia, cuius erga Parochiales Eccleſias non intermoritura ſolicitudo, lucernam accendit operi & ſtudio. Ergo quàm dignum fuerit illud ab interitu vindicari, æſtimabunt Fraternitates Veſtræ, cùm legent benignè, quorum amori Fraterno me impenſiſſimè deuoueo. Poſnaniæ IV. Non. Ianuarij. A. Dñi 1647.

Admodũ RR. DD. V.V.

Seruus in Chriſto

MATTHÆVS à ZGIERZ
Vicedecanus Poſnanienſis
Parochus Biezdrouiẽſis.

DIVO PETRO APOSTOLO, PRIMO A CHRISTO PONTIFICI SVMMO DEDICATORIA.

VIcarie Christi Domini Sanctissime, Tu es Petrus, & super hanc Petram, inniti facio hanc prolem eximiam, est illa quidem conceptionis alienæ, & indubiè, obstetricationis tuæ, at verò susceptionis & gestationis meæ de cathedra ad prælium, de labro ad librum. Charum & rarum pignus: iam nuper forti latere, & zelo personuerat de sede tua Petrensi Duacena, pro sede tua Romana: imò & in multorum animis fructum faciebat intercessu & impetratione apud Deum tua. Nunc verò, quia visum est grauissimis Doctoribus & vtriusq; Regiæ in Belgio nostro, Vniuersitatis Professoribus Theologis, dignum luce, vt lucem faciat veritati, Parochiarum populis tam necessariæ, & heu? nimis offuscatæ: subita quodammodo luce mihi protinus affulsit, Beatissime Petre cogitatio

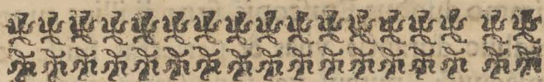
tio tui: nec disceptatum est vel momento, sed eleuato illicò ad cælos mentis oculo, & quasi facto voto, volui esse tuum titulo honoris & gratia protectionis. Et verò qui congruentiùs, cui tutius dicetur? res est Pastorum hæc tractatio, res Episcoporum, res Ecclesiarum, res omnium populorum: Tibi, proinde, conuenientissimè (sciat nesciat Ecclesiastes Author operis) munus hoc sistitur, tesserâ muneris tui. Tui qui es primus, post Saluatorem, Pater populorum, Pastor Pastorum: Præses Ecclesiarum: Episcopus Episcoporum, Romanæ sedis Apex eminentissimus: & vniuersalis, per totum Orbem, Ecclesiæ Iudex & Sponsus amantissimus. Et cui etiam, vt dicebam, tutiùs? cum enim aggrederis patrocinari potentior es modò gloriosè regnans in cælis, quam quondam adhuc peregrinans in terris; & quid est quod potentē te facit vel maximè? nonne amor! Vtiq; fortis est vt mors dilectio; dura sicut infernus æmulatio. Videamus quantùm amaueris, quantùm æmulatus fueris, pro sponsa tua mysticâ in hoc exilio, scimus omnes quid interrogarit te Dominus, semel, bis & tertio: amas me? amas me? diligis me plus his! intelleximus quid totidem repetitionibus responsaris: Etiam Domine, tu scis quia amo te: Etiam Domine, tu scis quia amo te: *Deniq; (contristatus)* Domine, tu omnia nosti, Tu scis quia amo te. Et,

quæso,

quæso, super quo toties vrgebaris, tentabaris de amore? Procul dubio super ouibus, super agnis; hoc est super omnibus, Ecclesiæ membris, Episcopis & plebibus. Itaq; amor tibi claues dedit: populos Christi sanguine emptos subiecit: Ecclesiam desponsauit: Dominus te quidem, num fortiter eam diligeres, interrogauit mitibus verbis: sed post hac sponsæ Amor interrogauit te virgis & carceribus, vinculis & catenis plaga & sanguine: tu respondisti ad singula semper optimè, non clamore sed silentio: non vindicando sed patiendo, ita planè, respondisti non lingua sed corde: non eloquio, sed incendio & appensus es in statera, sed crucis: vbi inuentus es quidem minus habens quam Dominus (ille enim pendens, caput sursum, tu habebas deorsum) verumtamen plus, quàm alius quiuis excepta Dei matre: ideo enim toto capite infra vergebas quia infra relictas oues vehementer amabas, & iisdem, cura, voce, manu, osculo, oculo, & amplexu etiam moriens, propior esse affectabas. Porrò si tam potens eras viribus Amoris ad sponsam, dum tibi hic adhuc angustiabantur vasa carnis: quantæ modo es, in amore, potentiæ, ibi sursum, vbi, immenso quodam modo, tuæ dilatantur spatia charitatis? Eat igitur hic libellus in clientelam tuam, quia fortis es vt protegas, pergat quaqua versum in omnes Diœceses, ciuitates & Pagos confidenter Petrum fronte gerẽs,

Petri amorum Paranymphus, sponsæ Petri Tabellarius fidus, qui doceat eam diligere, venerari, suspicere, eius sacræ gubernationi filialiter subesse, præceptis obaudire, Statutis colla submittere, monitionibus flecti, consiliis duci. Eò videlicet tendit, dum de duplici debito suo, verbi scilicet & Missæ, parochianos & parochianas omnes commonefacit, negligentiam vellicat, ignorantiam abstergit, veritatis viam pandit, voluntatem Ecclesiæ palam facit, & Parochiarum Ecclesiis splendorem suum, iuxta Canones & Pontificum Bullas fidelissimè restituit: Faue igitur Beatissime Apostolici Senatus Princeps, faue, & omnibus Præconibus, huius tuæ tutelæ commissi libelli, tutissimam doctrinam, pro suggestu spargentibus, omnibus Parochis eius praxim curantibus, vniuersis Parochianis obedientibus, Pontificiæ beneficium benedictionis impende, & mente Polum, vt orat Ecclesia, omnes nos trãsferre satage. Ea sunt vota & seria suspiria pauperculi Clientuli tui, qui simul cum hoc alieno fœtu, sua & seipsum tuo pientissimo patrocinio in perpetuum humiliter addicit.

R. M. A. M. H. D. A. P.

AD PAROCHOS

ET PAROCHIANOS.

DOmini Paſtores ac fideles Parochiani, ſtatim ac tractatum hunc diligenter conquiſitum præ manibus habere potui, & ſubiectam materiam eiuſque neceſſariam tractationem expendi, illicò è re Paſtoria eſſe exiſtimaui eum venire in lucem quoquo modo ipſomet Concionatore licet inſcio, cùm enim pro comperto haberemus eum eſſe magno DEI, pietatis & veritatis zelo & ſtudio, prudentiæ & doctrinæ ſufficientia præditum vtpote ſacræ Theologiæ Licentiarum in ſæculo, & regium Duaci Philoſophiæ Profeſſorem acutiſſimum & poſtmodum inter Patres Capucinos eiuſdem Philoſoph. & Theolog. in Conuentu Leodienſi Lectorem & tanquam Cameraci ſtationarium prædicatorem ſub tempus Concilij prouincialis vltimi Cameracenſis publicè coram populo & præcipuis cathedralis Eccleſiæ Dominis officiarijs conciones hoc tractatu contentas elocutum eſſe,

immo duobus Episcopis synodi illius tunc adhuc durantis visas & perlectas fuisse & placuisse, putaui vel inde satis superque constare posse de futura vtilitate impressionis quam quo citius potui prosequutus sum in fauorem vestri & promotionem boni publici. Valete in Domino & mei in sacrificiis & precibus vestris memores estote.

Vester ex animo ROB. *Abb. Henn.*

LITTERÆ IPSIVSMET PRÆDICATORIS AD amplissimum & expertissimum virum Dominum.

D. ANDREAM TREVIGIVM,

Serenissimæ suæ celsitudinis à Consiliis & Medicinæ Doctorem, has Conciones Parochiales scriptas videre ac legere vehementer desiderantem.

AMplissime *Domine*. Benedicite mihi. *Vestras accepimus quibus conciunculas nostras quas de debito Parochianorum hoc anno 1631. Cameraci sub tempora Concilij Prouincialis ibidem celebrati in pleno conuentu stationis ordinariæ cum Dei gratia pronunciauimus, vobis ad aliquot dies transmitti videndas & percurrendas desiderabitis, ignoscite si non ita promptè respondimus votis vestris, visum est enim nobis, ne tædium aliquod in lectione ipsarum concionum, prout iacebant, pateremini eas potius in formulam compendiosi cuiusdam tractatus redigere, simplicißimi tamen & per modum quæstiunculárum & ad eas responsionum collecti, sic enim scrupuli, & dubia commodiùs enodantur & doctrinæ clariùs faciliùsque comprehenditur: hæc igitur vobis transmitto, lectioni ac iudicio vestro plenè confido, addite, emendate, delete: Omnia mea vestra sunt, & quoniam semper vereri soleo*

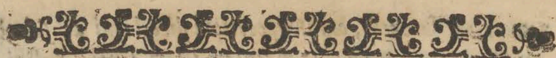
 ne ali-

ne aliquid insit quod vel tantillum Religiosam modestiam dedeceat: rogo vos de hoc me monere cum omni Christiana liberalitate & lubentißimè quibuscunq; correctionibus vestris acquiescam. Scit enim Dominus quo zelo & fine de subiecto hoc pro suggestu sub illud Prouinciale Concilium dixi vrgentibus etiam me hortatu suo piißimo eruditißimis & primariis Ecclesiasticis viris. Ideo enim imprimis rem hanc tractaui in parochia stationali vt obedirem Sacrosancto Conc. Trid. Item Bullæ Clementis octaui qua nobis Regularibus arctè ex authoritate Apostolica præcipitur frequēter in concionibus & catechesibus nostris hortari & monere populum ad reuerentiam Parochorum Missamq; eorum audiendam, diebus infrà dicendis. Secundò, vt diuinam sacerrimamq; Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ Christi Domini Sponsæ authoritatem in hac temporum malignitate plebi fidelium suspiciendum reuerendamq; curarem: insinuando quam sapiat animam Catholicam Ecclesiæq; filiam, obedire simpliciter & cordialiter Summi Pontificis & Patris nostri sanctißimis decretis, statutis, Canonibus, ordinationibus, monitionibus, consiliis, hortamentis & desideriis, ea vtiq; præponendo sine vlla hæsitatione quibuscunque aliis quorumuis hominum suasionibus contrariis. Tertiò, vt Reuerendißimos Dominos Episcopos pro mea tenui parte iuuarem in illa ipsa (quæ certè in Tridentino, ipsis imposita est ex præcepto) cura monendi populum de suo ad Parochiam debito. Quartò, Vt huius obsequij exhibitione tentarem aliquatenus consolari Dominos Parochos super desolatione suarum Parochiarū meritò afflictißimos. Quintò, Vt pro meæ conscientiæ exoneratione animabus idiotis, ignatam sui debiti verita-

tem palam facerem, earumq; certiori directioni ac saluti consulerem. Sextò, *Vt maculam illam à nobis Religiosis omnibus propulsarem quod putemur ad nostrum proprium interesse attendentes auocare Parochianos à suis Parochiis & ad nostras Ecclesias attrahere contra iura & Canones Ecclesiæ.* Septimò, *Vt malam illam radicem secare satagerem modernam inquam sæcularium inobedientiam Ecclesiarum Parochialium desertiuam & contemptiuam, vnde infallibiliter consequitur hodiernus (præsertim in Flandria nostra ante hac alioqui tam Parochiana & deuota) Dominorum Pastorum contemptus, doctißimorum licet, & in Theologia graduatorum, moribusq; & vitæ exemplarium: ex quo contemptu deplorabili, tantæ sensim pullulant scandala & incommoda vt R. P. Canisius Societatas* IESV *ad illud Euangelij*, Ego sum pastor bonus. *Meritò dixerit communis contemptus ac neglectus Pastorum qui nunc paßim irrepsit omnium ferè malorum hæresum ac Schismatum fontem ac fomitem præbet.* Octauò, *Deniq; vt ex animo promouere conarer gloriam Domini, qui tunc maximè à suis fidelibus honorari credendus est, cum ei humiliter obeditur, & sanctißima eius voluntas (quæ per Ecclesiæ Romanæ sacras ordinationes innotescit & exprimitur) sicut in cælo & in terra adimpletur: ad quod vt fideles congruentius inducerentur conciones istas edisserui, & in hanc formulam vobis lubentiùs & distinctiùs legendas collegi ac modò mitto, quantocyus tamen mihi certa manu remittendas cum vestra bona venia.*

AMPLISSIME DOMINE.

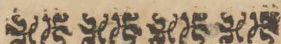
Tuus in Domino F. B. C. I.

APPROBATIO.

PAROCHIANVS OBEDIENS Duaci Impressus apud Ioannē Serrurier, & à Doctoribus Catholicis approbatus cum sanam & vtilem doctrinam contineat iterum typis mandari potest datum Roth. in Palatio Archiepis. die decima septima Maij 1634.

Petrus Acarie Theologus Roth. Eccles. Vic. Generalis.

APPROBATIO.

BIpartius hic Tractatus, cui titulus est. PAROCHIANVS OBEDIENS, compositus per R. P. B. B. C. P. nihil habet sanæ fidei contrarium. vel à bonis moribus alienum; sed potius zelosè simul ac dilucidè docet, quantam olim habuerint, & etiamnum habeant obligationem Christi fideles ad frequentandam Ecclesiam suam Parochialem, tum ad Missam, tum etiam ad verbum DEI in ea audiendum Dominicis saltem diebus, maioribusq; Festis.

Itaque cum scopus præsentis Tractatus, non alius sit, quàm vt Matri Ecclesiæ debita reuerentia ac obedientia præstetur, populusque ad officium suum, & ad antiquam ac laudibilem consuetudinem reuocetur, dignus omninò videtur qui prælo committatur, vt in lucem emissus ab omnibus legatur. Actum Duaci die 8. Augusti. 1633.

GEORGIVS COLVENERIVS, *S. Theol. Doct. eiusdem Regius Ordinariusq; Professor Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Præpositus & Canonicus, Duacensis Vniuersitatis Cancellarius, & Librorum Censor.*

THEODORVS VAN COVVERDEN, *S. Th. Doct. eiusdemq; in alma Vniuersitate Duacena Regius ac Ordinar. Profess.*

CENSVRA.

PArochianvs iste Obediens veterem & fugitiuam auorum nostrorum consuetudinem firmis argumentis retrahere, id est, multorum pia vota implere conatur. Nec frustra fortassis esset, si homines tàm calidè quæ sunt Iesv Christi, quam se & sua diligerent.

Interim Libellus doctrina, pietate, prudentia plenus est, & videri ac lucem videre meretur. Louanij iij. Id. Febr. CIƆ. IƆC. XXXIII.

LIB. FROMONDVS,
S. Th. Doct. & Profess. Ordinar. Libror. Censor Archiepiscopali.

Canon Conc: Tridentini, de audiendo VERBO DEI, *Seß.* 24. De reformatione *Cap.* 4.

Moneatque Episcopus populum diligenter, teneri vnumquemque parochiæ suæ interesse, vbi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.

Canon eiuſdem Conc: Trid: *Seſ.* 22. in Decreto de obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſæ:

Doceantq; populum, quis ſit, & à quo potiſsimùm proueniat ſanctiſsimi huius ſacrificij tam pretioſus ac cæleſtis fructus. Moneant etiam eundem populum, vt frequenter ad ſuas parochias, ſaltem diebus Dominicis, & maioribus feſtis, accedant.

TRA-

PAROCHIANVS OBEDIENS.

SIVE

TRACTATVS

DE

VERBO DEI

Audiendo in Parochia sua diebus Dominicis & maioribus Festis.

ARTICVLVS I.

AN Parochiani debeant audire verbum Dei in Parochia?

Respondeo. Quod sic, qualiter autem & quibus diebus hoc debitum sit implendum iam iam dicemus.

ARTICVLVS II.

An Parochiani omnes teneantur in parochia sua audire concionem, saltem omnibus diebus Dominicis & solemnibus Festis si habeant commoditatem?

Resp. Quod sic: idque ex iure communi nouo, vltimi œcumenici Concil. Trident. sess. 24. de reform. ca. 4. per expressissimum canonem.

ARTICVLVS III.

Quis est ille canon Tridentini obligans ad concionem parochialem dictis diebus?

Resp. Quod sit hic dicta sessione 24. de verbo ad verbum: *Moneatq; Episcopus populũ diligenter teneri vnumquemque parochiæ suæ interesse,* vbi *id commodè fieri potest ad audiendum verbum Dei.*

ARTICVLVS IV.

An quia statim initio iam citati cano-

nis ponitur hæc vox (Moneat) sit putãdum (sicuti quidam visus est velle obiicere) quod parochianis, audire verbum Dei in parochia, dictis diebus, stante cõmoditate, sit solum consilij & meræ libertatis?

Resp. Quod non: ratio est; quia hæc per Episcopos adhibenda monitio, non est de re relictâ optioni populi, sed de re omninò obligatoria ex virtute verbi *Teneri*. Præterea etiamsi abesset verbum *Teneri*: ista consequentia non valet. Monendus est aliquis de re aliqua, ergo non obligatur ad eam. Paulus Actorum cap. 20. valedicendo fidelibus quibusdam, loquebatur eis de necessarijs ad salutem, ad quæ ipsi obligabantur; & tamē ibi adhibebat vocem *Monendi*. *Non cessaui*, inquit, *cùm lachrymis monens vnũquemq; vestrûm*. Item Tit. 2. *Hæc loquere*, inquit, *& exhortare, nempe vt senes sobrij sint, sani in fide; anus similiter non criminatrices*. En monentem de obligatorijs. Conciones sacræ quid aliud sunt quàm perpetuæ monitiones ad peccatores de parendo præceptis, ad quæ ipsi obligantur? vnde vir vel tenuiter Theologus statim

aduerterit hæc inter se esse distinguenda: *Præcipiens: præceptum: obligatio: monens: monendus*. Præcipiens est Concilium generale: Præceptum est Canon iam supra articul. 3. à nobis expressus: Obligatio est ipsum conscientiæ vinculum: Monens seu monitor de quo mentio fit in Canone supradicto, est ipse Episcopus: Monendus autem, est ipse populus Parochianus. Cum itaque Patres Concilij mandant vt Episcopus moneat, non volunt significare, vt ipse episcopus præcipiat siue vt aliquod de eâ re præceptum cōdat, cum eiusmodi præceptum præsupponatur iam esse antea ab ipso Concilio conditum: sed solùm, vt diligenter per suas monitiones intimet populo suam obligationē ad parendum præcepto ipsius Concil. & curet seriò illud præceptum deduci ad praxim.

ARTICVLVS V.

An verbum, Teneri, *in nostro Canone posito in articul. 3. importet obligationem præcepti, seu in conscientia?*

Resp.

Resp. Quod ſic, & quidem ita expreſsè vt de hoc nullatenus debeat dubitari.

ARTICVLVS VI.

Quomodo probari poteſt 1. vocem Teneri *importare obligationem eiuſmodi?*

Resp. Ex eo quod in materia obedientiæ legum *Teneri* & *obligari* ſunt ſynonima: ſicut gladius & enſis; porta & ianua.

ARTICVLVS VII.

Quomodo idem probari poteſt 2.

Resp. Per hoc inconueniens. Nam ſi demus vobis ex conniuentia, aufferri à voce *Teneri* obligationem conſcientiæ: tunc peto, quod reſtabit ei ſignificatum proprium & genuinum? præſertim in hoc noſtro Canone? Quid inquam erit illud tam ſeriò, tam diligenter, tam neceſſariò (iuxta mentem Concil. in decreto de reformatione) per Epiſcopos plebi inculcandum? hoc eſt quid importabitur tunc iuxta ſenſum Patrũ, per vocem *Teneri* nudumnè tantùm conſilium? Nemo, vt puto, ſani iudicii hoc dixerit: nã

& est falsum & implicat contradictionem, aliquem teneri ad id quod est tantum consilij: esset enim respectu eiusdem teneri & nō teneri. Iam autem Practicabilia ad quæ facienda nos vrget Superior legitimus, oportet continere alterutrū nudum scilicet consilium monitionemque simplicem, aut absolutè præceptum, eoque obligatiuum in conscientia: cum igitur *Teneri* non sit vox continens nudum consilium, conuincitur omninò continere verum præceptum.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo 3. *probari potest idem, nimirum in voce* Teneri, *importari veram præcepti obligationem?*

RESP. Sic posse probari. *Teneri* & *obligari*, vt ante dicebamus sunt synonima; continentq; pari significato non nudum consilium, sed verè præceptum: ergo obligatio quam important, est præcepti propriè dicti & in conscientia est effectus immediatus, necessarius & reciprocus respectu præcepti ex quo resultat: iam verò causa necessaria

cessaria & effectus necessarius, inferunt se mutuò quoad existentiam : proindeque vbicunque est vera obligatio, ibi quoque infallibiliter subest præceptum, sicut si dies est, etiam est sol lucens: si lunæ est eclipsis, etiam est interpositio terræ inter solem & lunam. Cur autem infallibiliter ex verâ obligatione inferatur præceptum, ideò est quia obligatio non nascitur nisi ex præcepto, siue interim illud præceptum sit iuris naturalis, siue positiui diuini, vel humani: Extra hæc enim, nulla inueniri potest obligatio conscientiæ, sed mera libertas. At veró Canon Concil. supra dictus continet ius humanam Ecclesiasticum, commune, nouum, siue legem hic in Belgio receptam ac promulgatam: Teste autem Diuo Thomâ 1. 2. q. 90. art. vlt. legis proprium est obligare in conscientiâ; ergo hic Canon vt pote lex per vocem *Tenéri* obligat in conscientiâ. Hoc autem facilè est exemplo declarare: Nam sicut funis seu vinculum materiale, ibi ligat bouem, vbi eum tenet & ipse bos vbi tenetur ibi ligatur, verbi gratiâ, in cornibus: ita vinculum præcepti spirituale, ibi ligat seu obligat hominem, vbi eum

tenet, nempè in anima seu cõscientiâ: Vinculum autem illud conscientiæ, est ipsa præcepti obligatio, ergo illa obligatio est in cõscientiâ; In quâ enim aliâ sui parte tenêri & ligari possèt creatura libera & rationalis & spiritualis quatenus talis, nisi in animâ, spiritu, ratione, seu conscientiâ per vinculum legis? quod quidem vinculum propterea bestias ipsas ligare non potest, quia carent conscientiâ & ratione.

ARTICVLVS IX.

Quomodo 4. *probari potest hanc eãdem vocem* Teneri, *obligare parochianos in conscientia?*

Resp. Posse idẽ præterea probari authoritate Eximiorum Dominorum Doctorum Vniuersitatis Duacensis, qui omnes ibi supponunt præceptum, & per consequens, obligationem conscientiæ: & particulariter idem sentit Dominus Spagnolœus Doctor & Præpositus Congregationis Oratorij, qui nuper de hac ipsa certissima præcepti, (de quo agimus) obligatione, prolixam & soli-

dam orationem habuit in consessu Doctorũ dictæ Duacensis Academiæ: imo præterea in suis ad summulam Caietani *Annotationibus*, nuper Duaci impressis dictam obligationem Parochianorum veraciter elucidat: quas etiam Romam videndas misit, & placuit.

ARTICVLVS X.

Quorum 5. authoritate probari potest vocem Teneri, *à conditoribus statutorũ vsurpatam, continere obligationem præcepti?*

RESP. Idem probari authoritate omnium Doctorum Franciscanorum: nam Sanctus Bonauentura Cardinalis & Doctor Seraphicus, Sancti præterea *Antonius Paduanus, Bernardinus, Ludouicus, &c.* Imo vniuersus Ordo S. Francisci, ante quadringentos annos: cum præter illa præcepta formalia, quæ in regula sub verbo, *Præcipiendi per sanctam obedientiam*, continentur, attenderet esse quasdam aliàs ordinationes sub solo verbo *Teneri*, positas: numquam ausus fuit aliter sumere vocem *Teneri*, quàm præceptiuè & obligato-

riè in conſcientia, igitur ſic ſentiendum eſt indubiè de ſignificato illius vocis in materia ſtatutorum.

ARTICVLVS XI.

Quomodo 6. probatur vocem, Teneri, *in materia ſtatutorum continere vim præcepti?*

RESP. Id probari poſſe præterea, & quidem peremptoriè, ex deciſione ſuper hoc facta in concilio Vienneníi per Clementem 5. in ſua Clementina *Exiui* de verborum ſignif. libro quinto Clementinarum tit. 11. vbi dictus Sanctiſſimus Papa reſoluit quod in Regula Minorum, vbicumque ponitur illa vox *Teneantur* quantumuis ſcilicet nuda & ſola, obtinet vim præcepti, & tanquam tale debere à toto Ordine ſeruari declarat: Et quamquam vox dicta fuerit poſita in Regula Minorum à S. Franciſco, dictante IESV CHRISTO, non autem ab ipſo Concilio Vienneníi, vel Clemente Papa, quia tamen Papa eſt ſupra omnes Ordines eorumque Regulas, ad eumq; pertinet eas in verò ſenſu

ſu explicare, & Fratrum Regularium conſcientias in dubio de conſcientiæ obligatione, extra ſcrupulum ponere, dignatus eſt in dicto Concilio prædictam vocem, *Teneri*, explicare (conformiter vtique ſenſui Curiæ Romanæ, ſtyloque ac vſui terminorum in Concilijs) præceptoriè & obligatoriè, & vt præceptum debere obſeruari de Patrum Concilij ſenſu, expoſuit. Ecce Concilium vniuerſale, & Sancta Sedes Apoſtolica, ex tunc, conſulta & rogata de genuina ſignificatione vocis *Teneri*, reſpondit & decidit, vt ſuprà. Quid igitur mirum, ſi eadem ſedes Apoſtolica in ſuo (alio Concilio Tridentino vniuerſali eodem ſuo ſtylo ac vocabulo, *Teneri*, vtens) intelligenda ſit per idem ipsũ vocabulum expreſſiſſe vim præcepti? Itaq; indubiè dictus Canon ſupra art. 3. poſitus ob vocem *Teneri*, obligat in conſcientia parochianos, inſtar ſcilicet aliorum omnium præceptorum: ideòque & ſub aliquo peccato. hoc enim eſt obligari ſub peccato, quod obligari in conſcientia: quod reuera commune eſt omni omninó præcepto.

ARTI-

ARTICVLVS XII.

Quid senserit de sensu dicti Canonis Trident. & vi vocis Teneri, *S. Carolus Borromæus.*

RESP. Eamdem veram Parochianorum, audiendi in parochia verbi Dei, diebus Dominicis & maioribus Festis obligationem (si scilicet adsit commoditas) optimè probatam relinqui, testimonio & prædicationibus, speculi verorum Pastorum S. Caroli Borromæi: qui fuit Nepos Pij quarti, & vnus ex Cardinalibus Patribus Concil. Trid. Qui proinde probè nouit quo zelo reformandi disciplinam Ecclesiasticam, quoque sensu sacrosancta Synodus, cui ipsemet intererat, cuiusque cum alijs Patribus sanctiones & Canones concipiebat & iuratus subscribebat: nouit, inquam, quo zelo & sensu dicta Synodus intenderit *Teneri*, plebem ad verbum Dei parochiale, in dicto suo Canone supra art. 3. à nobis hìc expresso. Ipse autem Canonem istum vocemq; *Teneri* cum vera obligatione præceptoria intellexit; de

qua

quaeius mente nemo dubitare poteſt,ſi duo quædam attendat. Vnum eſt; manifeſta ipſa diſtinctio quam adhibet circa hoc in literis ſuis prouincialibus, inſertis in Concilio Prouinciali Mediolanenſi ſexto; quas integrê citabimus in poſteriore parte huius noſtri Tractatus, vbi agemus ſeorſim de debitó audiendi Miſſam parochiæ: nunc verò tantum earum particulam ad præſens propoſitum noſtrum aſſumemus, quæ talis eſt. *Et nuper ſacra Tridentina Synodus Oecumenica, ab Epiſcopo fideles non ſolum hoc moneri voluit, vt frequenter ad proprias parochiales Eccleſias ſaltem Dominicis diebus Feſtiſque maioribus accedant, ſed illud etiam diligenter oſtendit vnumquemq;* Tenêri, *vbi commodè fieri poteſt, parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei; ac proinde id præterea ſtatuit, à Parochis, animarumue Curatoribus inter Miſſarum ſolemnia, aliquid ex ijs quæ in Miſſa leguntur exponi, & ſanctiſſimi illius ſacrificij myſterium aliquod explanari, plebes ſibi commiſſas ſalutaribus verbis paſci, easq; doceri, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem.* Hactenus literæ. Vbi dū S. ille Cardinalis dicit quod ſacroſancta Synodus. *Non ſolùm moneri voluit* (ſcilicet parochianos de frequentatione propriæ paro-

rochiæ, loquendo de frequentatione generaliter) *sed illud etiam, diligenter, ostendit vnumquemque Teneri, &c.* (scilicet ad verbum Dei parochiale audiendum) dum inquam sic loquitur satis ostendit differentiam esse inter *Moneri absolutè*, *&* *Teneri*. Et hoc, plus dicere & continere, quàm istud; nimirum certissimam obligationem; quam tamen non importat vox, moneri. Hæc enim duo longè diuersa sunt, *Synodus monet*: *& Synodus declarat & ostendit teneri*. Vnde licet sit contenta simplici monitione, vbi igitur de frequētatione parochiæ in genere, quoad qualiacumque officia quæ fiunt in parochiali Ecclesia: dum tamen eadem S. Synodus descēdit determinatè ad verbum Dei, tum aliter se gerit, *& diligenter ostendit* (ait S. Carolus) *vnumquemque Teneri*. Vnde etiam ex mente S. Caroli sancta Synodus plus importari vult in voce *Teneri*, quam significatum nudæ monitionis aut consilij: alioqui non diceret: *Non solùm moneri voluit; sed diligenter ostendit teneri*; proinde debitum audiendi verbi Dei in parochianis non est debitum nudæ monitionis vel consilij, sed præcepti: non est optionis, sed vinculi: non est libertatis,

sed

sed necessitatis: non est de actu vel re indifferente; sed plebibus ex obligatione imposita: quod vel etiã hinc satis colligi potest, quod S. Carolus hunc ipsum Canonem de verbo Dei audiendo in parochia, in dictis literis suis vocet decretum, statim hæc subiungens: *His igitur eiusdem Tridentinæ Synodi decretis, &c.* decretum autem de actu faciendo, obligat subditos ad illum, præsertim cũ intentionem suam obligandi exprimit per vocem *Teneri.*

Alterum quod supra monuimus attendi debere, ex quo facilè colligi possit vocem *Teneri* in dicto Canone, obligare parochianos in conscientia, etiam de mente S. Caroli, est eius penè incredibile & indefatigabile studium, labor, anxietas, feruor, zelus & quotidiana instantia, in reductione plebis ad parochias suas procuranda: Confestim enim post confirmata ab Auunculo eius Pio 4. S. Concil. Trid. decreta, ipse velut exemplar Pastorum cœpit exemplari sollicitudine satagere vt populus intelligeret se teneri ad id de quo nunc tractamus, vt in propria Ecclesia Parochiali, verbum Dei diligenter perciperet, & quidem inter Missæ Parochialis

sol-

ſolemnia. Immo ad id ſollicitè factitandũ ſuæ prouinciæ Coëpiſcopus preſſit, perſuaſit, induxit: ſecum profundè reputans, aurea illa dicti canonis verba. (*Moneatque Epiſcopus populum, diligenter vnumquemque teneri, &c.*) ſeſe pertinere: *diligenter*, inquam, vt proinde in hoc ipſo, quaſi infinitam poſuerit diligentiam, quia incredibili affectu, populi ſalutem diligebat: vox enim *diligenter* à diligendo deducitur. Cum itaque nobis conſtet de vera obligatione parochianorũ, iuxta mentem S. Caroli Cardinalis quã collegimus ex dictis, ſcriptis, & factis eius, vt iam patuit, relinquitur in verbo *Teneri*, includi præceptum: & veram in conſcientia obligationem reſultare.

ARTICVLVS XIII.

An & vbi Franciſcus Suarez Societatis Ieſu, aliquid de hoc Canone Concilii Tridentini, & ſupradicta voce Teneri, *ſcripſerit?*

Resp. Quod pauculum quidpiam ſcripſerit, idq; ſuper 3. part. D. Thomæ, ad quæſt. 87. art.

87. art. 6. Disputatione verò sua 88. sect. 2. ex occasione Missæ parochialis.

ARTICVLVS XIV.

Quæ sunt ipsissima verba Suaris loco iam citato posita?

RESP. Hæc esse (supposito tamen Canone Tridentini de verbo Dei à Parochianis audiendo, quem præallegat, & nos antea art. 3. huius tractatus expressimus) hæc inquam sunt eius verba : *Et illa obligatio, si in rigore sumatur pro obligatione præcepti, non est absoluta, sed suppositâ commoditate, vt Concilium loquitur: & doctrinæ necessitate, sine quâ præceptum affirmatiuum non solet obligare, quando lex ipsa, tempus non determinat : ad audiendam enim concionem, nullam hactenus est tempus lege præscriptum.*

ARTICVLVS XV.

An ex illis Suaris verbis, constet eum nobiscum sentire : nimirum Canonem prædictum esse obligatiuum, & vocem

Teneri, *includere veram præcepti obligationem?*

RESP. Quòd ſic: nam exponit vocem *Teneri*, ſupponendo eam continere obligationem in rigore præcepti, quâ ſuppoſitâ, cæteras Canonis ſeu ſtatuti dictiones curſim gloſſat.

ARTICVLVS XVI.

An Suarez hunc Canonem de obligatione Parochianorum audiendi verbi Dei in Parochiali Miſſa, benè gloſſauerit?

RESP. Quòd non: quod antequam oſtendamus: hic videtur interſerenda Bulla confirmationis Concilij Trid. edita à SS. Domino N. Pio 4. ſaltem pro eà parte quâ huc facere videbitur.

ARTICVLVS XVII.

Quid habeat dicta Bulla Pij 4. contra gloſſatores ſtatutorum Concilii Tridentini,

tini, edita anno 1563.

RESP. Sic habere: *Ad vitandum prætereà perversionem & confusionem quæ oriri potest, si vnicuique liceret prout ei liberet,* in decreta Concilij, commentarios & interpretationes suas edere; Apostolicâ authoritate inhibemus omnibus tam Ecclesiasticis personis cuiuscumque sint ordinis, conditionis & gradûs: quàm laicis quocunque honore ac potestate præditis; Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ: alijs verò quicumque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis: ne quis audeat sine authoritate nostrâ vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumuè omninò interpretationis genus, super ipsius Concilij decretis, quocunque modo edere: aut quidquā quocunque nomine, etiam sub prætextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, alioue quæsito colore statuere. Si cui verò in eis aliquid obscurè dictum & statutum fuisse, eamq; ob causam, interpretatione aut decisione aliqua egere visum fuerit: ascēdat ad locum quem Dominus elegit, ad sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cuius authoritatem

etiam ipſa S. Synodus tam reuerenter agnouit. Nos enim difficultates & controuerſias ſi quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipſa quoque S. Synodus decreuit, reſeruamus: parati, ſicut ea merito de nobis confiſa eſt omnium Prouinciarum neceſſitatibus, ea ratione quæ nobis cõmodior viſa fuerit, prouidere: decernentes nihilominus irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quauis authoritate, ſcienter vel ignoranter cõtigerit attentari. Hactenus Bulla Pij 4.

ARTICVLVS XVIII.

An Suarez bene gloſſauerit decretũ ſeu canonem Concilij Tridentini ſupra à nobis art. 3. expreſſum de audienda concione parochiæ?

RESP. Quòd non, vt patebit examinando Suaris verba ſupra à nobis art. 14. poſita. Quamuis enim in ſua illa breuicula gloſſa, proceſſerit ſupponendo per vocem *Teneri*, importari obligationem præcepti in parochianis: tamen præmittens voculam, *Si-*

viſus

visus est quasi voluisse de hoc dubitare, num scilicet illa obligatio esset præcepti, cum tamen, vt supra ostendimus art. 8. nulla sit vera obligatio nisi orta ex præcepto, siue interim iuris naturalis siue post diuini humani: cùmque Consilium Viennense declarârit in voce *Teneri*, contineri præceptum in Regula Minorum. Et certè sensus communis hominum perpendens Concilium œcumenicum Trident. loqui ibi de re grauissima nimirum de reformanda disciplina fidelium, statim hoc aduertere potest, quid enim est *Teneri*? aut quâ aliâ magis propriâ ac efficaci voce potuisset S. Synodus suam obligandi intentionem exprimere: proinde Suarez malè dubitauit de mente S. Synodi.

ARTICVLVS XIX.

An Suarez rectè prosequatur suam Canonis Tridentini glossam dicendo: ista præcepti obligatio non est absoluta, sed supposita commoditate?

Resp. Quod sic: eâ si quidẽ parte nil adulterat vel mutat de sensu & verbis Consilij:

nam verè ſic habetur in dicto Canone: *Vbi commodè fieri poteſt*: vnde parochiani ob rationabilem cauſam legitimè impediti, nō obligantur intereſſe concioni parochiali; ſed viderit perſona parochiana cum ſe abſētat, an id fiat ex legitimo aut rationabili impedimento, & num eà ex parte agat ſincerè & bona fide cum Domino Deo ſuo, qui intuetur cor.

ARTICVLVS XX.

An Suarez gloſſando Canonem præfatum, rectè addat, non obligat, niſi ſuppoſita doctrinæ neceſſitate?

Resp. Quòd non: Ratio prima eſt: quia hoc addit de ſuo, Concilium enim id non habet. Ratio ſecunda eſt, quia eſto verum eſſet, hunc Canonem non obligare niſi in tempore neceſſitatis doctrinæ (quod tamē concedimus tantùm gratis & loquendo ad hominem) adhuc plebs teneretur parochiam adire diebus à Cōcilio determinatis doctrinæ excipiendæ cauſa: quia præceptum & ſtatutum illud ſacroſanctæ Synodi reſpicit,

cit, non hanc vel illam personam, sed populum vniuersum: at verò in populo semper est necessitas doctrinæ præsertim illius quam SS. Synodus sess. 5. cap. 2. vult continuo inculcari, nempe vt doceantur de scitu necessarijs ad salutem, de virtutibus & vitiis, &c. Ratio tertia est, quia (& vtinam hoc benè expendisset Pater Suarez) necessitas verbi Dei populo, dictis diebus, in parochiali Missâ administrandi, non est solum ad docendum, & erudiendum, (ne alioqui de Ecclesia fiat Academia) sed insuper & quidem principaliter ad conuertendũ, ad terrendum, ad animandum, ad inflãmandum, ad commouendum, & eo zelo ac feruore animas peccatrices concutiendum sancto Spiritu adiuuante, vt iactum fideliter illud verbi diuini semen, operetur timorẽ salutarem diuinorũ iudiciorũ, non minus in speculatiuè doctis, quàm in idiotis: satis enim obuium est, quod multi multa sciunt, non ideò tamen sanctius viuunt: quin vt plurimum, sua scientia vanè inflati durescunt, & euanescunt in præsumptionibus suis, vt proinde illis, vel maximè, sit necessarius Dei sermo, viuus, efficax, & penetrabilior omni

gladio ancipiti, quo feriantur in anima, vulnerentur in conſcientia rea, humilientur in corde: quò iam paruuli facti, illuminentur à Spiritu Dei, vt poſſint nunc dicere, in veritate Domine IESV verba vitæ æternæ habes, declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis: Beati qui audiunt verbũ Dei, & cuſtodiunt illud. Ratio quarta eſt: eſto, neceſſitas doctrinæ & inſtructionis populis, ſit vnus ex finibus à SS. Synodo intentis, non tamen iſte eſt ſolus finis. Vnde licet tu, parochiane, audiens in alieno templo concionem, eſſes ibidem ſufficienter de neceſſariis inſtructus, non es tamen propterea liberatus & exemptus ab audiendo verbo Dei in Eccleſia tua parochiali: *Tum* ideo quod ſacroſanctum Concilium neminem ab iſta obligatione excuſet, ſi habet commoditatem: *Tum* etiam quia, inquam, præter dictum illum finem doctrinæ neceſſariorum ad ſalutem, Patres Concil. Trident. intenderunt inſuper finem alium ſui præcepti, non minus ſanè animabus, & bono communi neceſſarium, nempe pulcherrimum illum ordinem debitæ ouium ſubiectionis ad ſuum ipſarum Paſtorem: intende-

tenderunt item bonum publicum ſpiritua-le per conſeruationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ non parum in eo elucet, quod omnes *Parochianos ſic in bono ordine & modeſtiâ ſtatis diebus in propriâ Parochiali* Eccleſia congregari, adunari, ſimul orare, communicare, ſacris myſterijs adeſſe, Dominum adorare & ei concertatis veluti feruoribus adhærere, mirum in modum excitet, nutriat, foueatque mutuam inter ſe charitatem, & indubiè exemplo ſit, ad imitandam in diuinis pietatem. Ratio quinta eſt, quia ſacroſancta Synodus per hunc Canonem, eiusq; (ſi parochianis ſuppetat commoditas) perpetuam dictis diebus obligationem ad verbum Dei parochiale, voluit ſeipſam firmius aſſecurare de ſalute Parochiani cuiuſcunq; ne videlicet verbi Dei pabulum dimittat ad quod, ex SS. Synodi decreto, obligationem habere, ſe ſentiat: voluit etiam cauere ſecuritati conſcientiæ Paſtorum,(quibus ſalutis ouium onus incumbit,) faciendo per hanc, in parochia comparendi obligationem, vt Paſtoribus certius conſtare poſſit de conuerſatione ſingulorum,ſi enim nulla penitus impoſita eſſet ad parochiam pro verbo Dei

obligatio, multi nec hic nec alibi illud audire curarent, & frequēter facilè à via mandatorum Dei deficerent & perirent:

ARTICVLVS XXI.

An Pater Suarez rectè addat, ad audiendam enim Concionem, nullum hactenus est tempus lege præscriptum?

Resp. Quòd non: hoc enim dicendo cōtradicit œcumenico Concilio Trid. quod seſſ. 5. cap. 2. determinat tempus Concionis Parochialis, nempe Dominicas & Festa solemnia. Vbi impositâ præcepti obligatione Episcopis & Pastoribus prædicandi per se vel alios, mandat id fieri per hæc verba: *Diebus saltem Dominicis & Festis sollemnibus, sibi commissas plebes, pro suâ & earum capacitate pascant salutaribus verbis.* Iam verò supradicta obligatio audiendi verbum Dei ex ore Episcoporum & Pastorum, plebibus imposita, sine dubio respicit & necessariò refertur ad illos præscriptos dies, quibus illic tenentur plebibus sibi commissis prædicare, atqui tempus & dies qui illi determinatè præscri-

buntur

buntur ſunt Dominicæ & Feſta ſollemnia; eſt igitur aliquod adaudiendam in parochia concionem tempus à lege præſcriptum: & per cõſequens dictus Theologus malè gloſſauit hunc Canonem dicendo, nullum hactenus tempus eſſe lege præſcriptum.

ARTICVLVS XXII.

An Pater Suarez per ſuam illã gloſſam, non tantùm quia gloſſa eſt. ſed & quia Conſilio contraria: incurrerit pœnam contentam in Bulla confirmationis dicti Concilij Tridentini, quæ prohibet gloſſas ſuper illius Decreta, ſub pœna excommunicationis?

Resp. Non eſſe meum de hac re iudicare: vt omittam quod fortaſſe dictæ Bullæ tunc memor non fuerit: aut ſeſſ. 5. c. 2. Tridentini Concilij, quo tempore id gloſſabat, non relegebat, & ſic bona fide dixerit quod dixit.

AR-

ARTICVLVS XXIII.

An Azorius aliquid ſcripſerit de hoc ſtatuto audiendæ Concionis?

RESP. Quod ſuarum Inſtitutionum Moralium parte 1. l. 7. cap. 3. loquitur de hac materiâ, in hæc verba. *Septimò quæritur: An ſaltē Diuinam Concionem, quæ ad populum diebus Dominicis & Feſtis habetur, audire præcepto cogamur? Inde hæc quæſtio mouetur quod Tridentina Synodus ſeſſ. 24. cap. 4. de reformatione, ait. Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquemq; parochiæ ſuæ intereſſe, vbi id commodè fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei. Et Paludanus.* 4. diſtinct. 15. quæſt. 5. art. 2. concl. 2. dicit. *Eſt autē Eccleſiæ Conuētus ad Miſsā & ad veſperas & ad ſermonem quando fit in diebus feſtis, vnde ad illum tenentur. Communis eſt ſententia tali præcepto credentes non cogi: vnde dicendum eſt Concilium cū ait (Ad audiendum verbum Dei) poſſe intelligi de ſacris concionibus, vel de Euangelio quod in diuino Miſſæ officio recitatur. Rurſus docet Concilium Parochianos, ſi ad verbum Dei audiendum, aliquò ſe recipiant, oportere eos ſe ad ſuas parochias confer-*

re,

rè, vbi id commodè fieri poteſt; non tamen ſimpliciter & abſolutè debere ſacris concionibus intereſſe, ſed in ſuis parochiis, vbi poſſunt id commodè facere. Item ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſæ, ait: Moneant Epiſcopi eumdem populum, vt frequenter, ad ſuas parochias ſaltem diebus Dominicis & Feſtis maioribus accedant, Vbi, non dixit, cogant, iubeant, ſed moneant. Hæc Azorius.

ARTICVLVS XXIV.

An Pater Azorius ſeruarit dictam Bullam Pii 4. prohibentem, ſub excommunicatione, gloſſas ſuper decreta Concilii Trid. ſaltem ſine authoritate Papæ?

Resp. Quòd charitas quæ non cogitat malùm, & nihil agit perperàm meritò nos monet vt ab iſto iudicio ſuperſedeamus, & iſtud ijs ad quos ſpectat diſcutiendum relinquamus.

ARTICVLVS XXV.

An Pater Azorius hunc Canonem Tri-

Tridentini de verbo Dei audiendo in Parochia, benè glossarit?

RESP. Quòd non: vt facilè erit videre discursum eius art. 23. positum, per partes examinando.

Primo enim dicit communem esse sententiam, *Credentes non cogi* (vbi, *cogi*, est terminus improprius positus pro *Teneri*) cùm Doctorum communis sententia sit contraria, nimirum *Teneri*, seu vt loquitur, *cogi*, vt patuit ante articulus 9. 10. 11. Imò Concilium ita statuat, videlicet vnumquemque teneri, Nisi fortè suam & vnius atque alterius Regularis qui libenter sua ipsorum templa plebificarent, appellet sententiam communem. *Secundo* videns quod vox *Teneri* contineat præceptum, nec se posse, ex parte istius vocis ostendere Parochianos esse liberos à concione parochiali: quid egit? quæsiuit effugium in glossando suo modo, hanc aliā vocē eiusdem Canonis, nempe *Verbum Dei*, omnino contra textum Concilij & Canonis intentionem. Ipse enim dicit per *Verbum Dei*, sub disiunctione, indifferenter intelligi *Sacras Conciones*, vel *Euangelium quod recitatur*

vel

vel cantatur in Missa: cùm tamen id sit omnino falsum: ratio est, quia in toto illo sessionis 24. cap. nil agitur de Missa, & nec vlla quidem fit mentio de illa toto illo capite, sed solùmmodò agitur per totum, & quidē expressissimè de functione prædicationis, vt patet legentibus. *Tertiò* inconuenienter loquitur: nam si Parochianus teneatur ad verbum Dei vt cantatur vel recitatur in Missæ officio, cur non similiter tenebitur audire epistolam, cum ne verbum Dei, æque ac Euangelium? nisi fortè per sacras conciones, intelligat ipsas epistolas, & tunc omnino exclusa maneret prædicatio, cum tamen de illa sola agatur toto illo cap. *Quartò* colligimus ex hac Azorij glossa vocem *Teneri* importare veram præcepti obligationem: eam enim supponendo, transit ad glossanda alia decreti verba. *Quintò* hanc præcepti obligationem detorquet ad auditionem Missæ, cùm per verbum Dei intelligat Euangelium in Missa cantatum vel recitatum, ergo etiam epistolam, quæ & ipsa quoque est verbum Dei cantatum vel recitatum: & hinc colligitur eum tenere, quod audire Missam parochialem sit præcepti, nam alioqui

qui ridicula esset obligatio ista, ad audiendum cantari vel recitari in Missæ sacrificio Euangelium, sic vt parochiani liberè ante Euangelium abessent, & post Euangelium discederent si vellent. Vnde videtur Azorius plus concedere quã ab eo petatur, dum vult verba sess. 24. cap. 4. continere præceptum obligans siue ad concionem, siue ad Missam parochiæ, cum vtramque posse intelligi putet sub nomine verbi Dei, Interim falsissimum est eo loco Concilij per *Verbum Dei* posse intelligi Euangelium in Missa cantatum vel recitatum, vnde mirum est quid Author ille animo versaret, cùm ita glossaret.

ARTICVLVS XXVI.

An Azorius benè prosequatur glossam suam dicendo, Concilium Tridentinum dicto loco docere, quod Parochiani si eant aliquò ad Concionem, teneantur ire ad parochialem?

Resp. Quòd non: Concilium enim non apponit in Canone suo voculam, (*Si*) loquitur

quitur enim absolutè & absque *si eant aliquò*: proindeque omnes ligat in conscientiâ: Azorius è contra omnes liberat: cum per suum (*Si*) liberæ cuiusque optioni relinquat ire vel non ire ad concionem: Itaque hoc est Synodi veneranda decreta miserè alterare.

ARTICVLVS XXVII.

An Azorius rectè addat, Concilium in allegato Canone docere, Parochianos simpliciter & absolutè non debere audire concionem, sed in Parochiis suis?

RESP. Quòd non: sed è contra hoc esse pessimè & infideliter glossare, quod vt meliùs aduertatur, consulendus est ipse Canon de verbo Dei audiendo, à nobis supra art. 3. expressus, iterumque cum textu Azorij art. 23. positus: nam ibi sacrosancta Synodus simpliciter & absolutè obligat ad concionē, stante commoditate: præterea ipse Azorius sui ipsius verbis, sibi ipsi contrariatur, penè in eadem periodo: quin & duæ eius propositiones seseipsas interimunt: nam ipse lo-

quens de debito parochiani ad audiendam Concionem diebus Dominicis & solenibus Festis, stante scilicet commoditate eam audiendi ; dicit secundum Canonem quem glossat, *Parochianos simpliciter & absolutè ; non debere sacris concionibus interesse ; sed in suis parochijs : hoc est, oportere eos se ad suas parochias conferre, vbi id commodè fieri potest.* Quæ duæ propositiones vt se mutuò euertere ostendantur, sic possunt manente eodem sensu exprimi in formâ, *Prior* quidem sic, *simpliciter & absolutè Parochianus non tenetur ad concionem*. Posterior sic, *Parochianus tamen tenetur ad concionem Parochiæ.* Ipse ambas ponit vt veras, cū tamen reuera vtrauis illarum sit vera, statim inferat alteram falsam: itaque si prior sit vera, posterior erit falsa, & ex aduersò, si posterior sit vera, prior erit falsa. Nam negatiuè optimè proceditur à toto in modo ad partem, siue vt alij dicerent à magis cōmuni negato ad minus cōmune negatum : exēpli gratiâ, non bibo aquam, ergo non bibo aquam fontanam: non habeo equum, ergo non habeo equum ferocem : similiter per infallibilem consequentiam sequitur: Parochianus non tenetur ad concionem, ergo
Pa-

Parochianus non tenetur ad concionē parochialem, idque iuxta hanc maximam topicam : de quocumque negatur totum in modo, de eodem negatur & pars in modo: vel de quocumque negatur magis commune, de eodem negatur & minus commune. Concio autem in genere est totum in modo, & magis commune comparatione *Concionis parochialis*. Si itaque hæc conclusio argumentationis nostræ , ergo, *non tenetur ad concionem parochialem*, est vera: falsa erit eius contradictoria qua erat propositio Azorij posterior, supra à nobis expressa, hæc videlicet, *Parochianus tenetur ad concionem parochialem*. E contra, si posterior propositio Azorij, hæc nempe, *Tenetur ad concionem parochiæ*, est vera: sequitur per locum à parte in modo ad totum : vel à minus communi ad magis commune, affirmatiuè , hæc conclusio vera: ergo tenetur ad concionem, absolutè scilicet & simpliciter loquendo , quâ existēte vera, sequitur vlterius istam esse falsam, *Parochianus non tenetur ad concionem* cum sit eius contradictoria : illa autem erat prior propositio Azorij prius à nobis expressa. Ex qua discussione, patet verum esse quod initio

diximus, nimirum Azorium tam malè glossare dictum Conc. Trid. canonem de concione, vt & sensum Canonis euertat, & sensum in meta contradictionis inuoluat. At ne quis fortè dubitet, num istæ duæ propositiones sint contradictoriæ, *Parochianus tenetur ad concionem parochialem*, & *Parochianus non tenetur ad concionem parochialem*: quas iam nunc per legitimam consequentiam intulimus ex supra positis propositionibus Azorij. *Respondeo* esse verè contradictorias, non autem subcontrarias, licet altera earum non sit vniuersalis expresso signo vniuersali: satis enim est sensu & significatione aut ambas aut alteram esse vniuersalem, & facilè posse exprimi signum, saltem in affirmatiuâ, constat enim ex Canone sess. 24. cap. 4. Omnē parochianum teneri ad concionem: & proinde hæc vniuersalis est vera: *Omnis parochianus tenetur ad concionem parochialem*: cuius contradictoria est hæc, *Parochianus non tenetur ad concionem parochialem*, ambæ autem, vt iam ostendimus, asseruntur ab Azorio, vna quidem expresse, altera verò implicitè, quod satis est vt eius glossam vehementer improbemus.

ARTICVLVS XXVIII.

Quid aliud adducat Azorius ad ostendendum Parochianos non obligari ad audiendum verbum Dei in parochia?

Resp. Illum adducere per modum obiectionis statutum Concilij Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ; quod est tale: *Moneant Episcopi eundem populum vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis & Festis maioribus accedant.* Azorij ergo ad hanc obiectionem solutio est, Parochianos non teneri proinde ad concionem parochialem: quia (inquit) Concilium non dixit hîc *Cogant, aut iubeant, sed moneant.* Quæ solutio partim claudicat, partim continet falsum. Claudicat, qui ex monitione adhibendâ, de faciendo aliquo actu, statim infert nullam esse obligationem ad illum; cum potius è contrariò vt plurimum soleant moneri ij qui sunt obligati, vt scilicet satisfaciant suæ obligationi. Sicuti ergo ex eo quod soleant filij moneri de honorandis Parentibus patre ac matre, non se-

quitur quod non ſint ad id obligati · Ita & hic, ex eo quod Parochiani debeant per Epiſcopos moneri de frequentanda parochia non bene infertur, quod ad id non teneantur, ſaltem quantum attinet ad concionem: Sufficienter enim Concilium decernit & declarat teneri ſeſſ. 24. c. 4. quod ita eſſe, nō eſt neceſſe hic repeti, ſed debet ſupponi: hæc enim non pugnant vt ſcilicet Conciliū vno in loco ſtatuat parochianos teneri ad frequentandam parochiam (intellige quantum ad concionem) & alio in loco velit eos de hoc moneri. Porro quod Azorius addit, quod Synodus non dixerit Epiſcopis *Cogant, iubeant*, (ſcilicet Parochianos audire concionem in parochia dictis diebus ſtante cōmoditate) vnde inferri poſſe putat Parochianos ad id non teneri: puerile eſt, nam iuſſio illa ſiue decretum obligatiuum ad id quod ſupra, eſt factum & conditū ex tunc ab Oecumenico Trid. Concilio: & proinde Cōcilium prudentiſſimè non dixit, *Epiſcopi id iubeant, ſed moneant*, ſcilicet iuſſum noſtrum ſeu decretum executioni mandari. Et proinde manet Parochianos ad concionem in

pa-

parochiâ teneri, ex parte Concilij, licet de hoc, debeant per Episcopos moneri.

ARTICVLVS XXIX.

Quomodo iam ab Azorio data solutio, ostendi possit continere falsum?

RESP. Sic ostendi posse: dicit enim, quod Conc. Trid. vbi in sess. 22. agit de frequentanda parochia; *Non dixerit Episcopis, Cogant, Iubeant*: hoc autem falsum est: & solum remitto ad dictam sess. 22. *In decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ*, quod incipit *Quanta cura*. Ibi enim sub finem immediatè post statutum iam à nobis art. 28. citatum S. Synodus sic concludit. *Hæc igitur omnia quæ summatim enumerata sunt omnibus locorum Ordinarijs ita proponuntur, vt non solum ea ipsa, sed quæcumq; alia huc pertinere visa fuerint, Ipsi pro datâ sibi à sacro-sancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant: atq; ad ea inuiolatè seruanda, censuris Ecclesiasticis, alijsq; pœnis quæ illorum arbitrio constituentur fidelem populum compellant: non obstantibus priuilegijs, exemptionibus,*

appellationibus, ac consuetudinibus quibuscunque. Ecce, vt Episcopi exactius faciant obseruari ordinationem illam Concilij de frequentanda parochia, vnâ cum quibusdam alijs: dicit expresse vt *compellant & mandent* quod idem est, ac *cogant, iubeant,* quod tamen negat Azorius, vt proinde eius solutio ante data artic. 28. merito videatur continere falsum.

ARTICVLVS XXX.

An qui præsumit asserere reuera Parochianos non obligari ad concionem Parochiæ, interim dum Concilium Trid. asserit & decernit eos teneri: Ille non sit iniurius omnibus sacri Concilij Patribus?

RESP. Illum esse iniurium: nam est illum habere omnes illos Sanctos Patres pro falsarijs doctrinæ Catholicæ in Ecclesia Christi, quasi populum fidelem decipere volentibus: sicuti verbi gratia. Merito haberer ego pro tali, si præsumerem publicare in hac

ſtationali Eccleſia Cameracenſi , publicè coram toto hoc populo, tanquam doctrinam Catholicam, *Omnes adoleſcentulas innuptas teneri vouere virginitatem & ingredi Religionem.* Meritò enim turbarentur & reclamarent dicentes. Ecce iſte Eccleſiaſtes publicat & prædicat abſolutè in facie Eccleſiæ, *Omnes vrbis Virgines teneri ingredi Religionem , & tamen ad id verè non tenemur.*

Deinde eſt habere illos ſanctos Patres pro non ſincerè loquentibus: pro duplicibus corde, habentibus obligationem in ore, & tamen eam negantibus in corde: Dicentibus & ſtatuentibus vnum voce , & contrarium cogitatione: proindeque ſibi ipſis contradicentibus: Si enim *Teneri* non ſit reuera obligari: erit liberum reuerà eſſe, non datur medium: ſunt enim contradictoria in virtute, cum teneri & liberum eſſe in conſcientia ſit idem quod in conſcientia *Teneri & non Teneri.* Abſit etiam vt vel tenuiſſimam vmbram ſuſpicionis habeamus, quadrigentos & octo Sanctos Concilij Patres iocatos fuiſſe, quaſi ioco & pro nihilo dixiſſent *Vnũquemque teneri*: quando quidem cum infallibili aſſiſtentia Spiritus ſancti ea ſint elocu

 ti de-

ti decretiuè,& in sancta sinceritate, quæ per spatium octodecim annorum (quibus durauit Concilij celebratio) diuinitus eis fuerunt inspirata secundum quod eadem, cuique parochiano cum maiori securitate ad salutem per suos pastores dirigendo, visa fuère necessaria.

ARTICVLVS XXXI.

An Concilium Trid. loquendo obligatoriè de audiendo verbo Dei in Parochia, loquatur conformiter iuri antiquo Ecclesiastico?

Resp. Quod sic. Nam de *Consecratione distinct. 1. cap. Sacerdote*, ex Concilio Carthaginensi sic habetur: *Sacerdote in Ecclesia verbum faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.* Ex hoc vero textu euidens colligi potest argumentum, fuisse ex tunc præceptum obligans ad audiendum verbum Dei, Concilium autem Trid. conformiter decernit hanc obligationem his verbis, *Teneri vnumquemque* cum hac solum differentia, quod præcepti quidem vinculum retinuit,

sed

ſed excommunicationis pœnam ſuſtulit: quæ nihilominus excommunicatio, in antiquo illo iure adiecta: præſuppoſitæ, ex præcepto aliquo, obligationis, indubiè, ſignum fuit.

ARTICVLVS XXXII.

An obligatio Tridentini Concilij ad concionem Parochorum ſit fundata in iure naturali?

Resp. Quòd ſic. Quia ipſa ratio naturaliter dictat hoc. Si enim Paſtor ipſe ſeu Parochus tam ſtrictè obligatur, Dominicis & ſolemnibus Feſtis populo fideli prædicare, vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. Item ſeſſ. 24. cap. 4. Reuera omninò conuenienter rationi naturali, ex aduerſo ſubiecit obligationem in ſubiecta plebe, ad ſuos, ipſis iiſdem diebus, Paſtores audiendos, ſi commode fieri poteſt. Ratio eſt, quia cum Parochianus & Parochus ſint Correlatiua: ſicut etiam ouis & Paſtor, plebs & plebanus; paſcendus & paſcens, obligationes eorum prout correlatiua ſunt, debent etiam eſſe reci-

ciprocæ: proinde, si Pastor per aliquam functionem sui officij Pastoralis, debeat se habere actiuè ad oues suas pastorales seu parochianas, infallibiliter sequitur, eas è conuerso debere se ad ipsum habere passiuè: id est, debere se ei submittere, & modo ac tempore per Concilium determinato, ea suscipere quæ ipse Parochus dictis modo ac tempore, obligatur eis communicare. Cum igitur hæc mutua Pastoris & parochianorum obligatio, quoad verbum Dei prædicandum & audiendum sit fundata in ratione: optimè concluditur, supposita Pastorum ad prædicandum plebi obligatione, obligationem plebis ad audiendum, fundamentum habere in iure naturali. Confirmatur argumento à simili: nam eodem modo, Concilium Tridentinum in materia Confessionis sess. 14. cap. 5. ex eo quò Sacerdotes, post IESV CHRISTI è terris ad cælos ascensum, relicti ab illo sunt tamquam eius Vicarij, Præsides & Iudices, vt in foro pænitentiæ, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam super confitentes pronuncient, non possint autem hoc sibi impositum iudicandi officium exercere, neque æquitatem in pœnis

nis iniungendis seruare, nisi pœnitentes sua ipsi peccata sigillatim & in specie declararēt: ex eo (inquam) Conciliū colligit necessitatē & obligationem in pœnitentibus confitendi omnia peccata mortalia quoad speciem & numerum, idque quia in hoc foro ratio dictat reciprocum esse debere onus & debitum in pœnitentibus integrè confitendi, quia in iudicibus eiusmodi fori, onus & obligatio est, debitè iudicium exercendi.

ARTICVLVS XXXIII.

An ex eodem vocabulo Concilij, obligante Episcopos ad plebi in parochia prædicandum, rectè inferatur obligatio reciproca in plebe, ob simile vocabulum quo Concilium vtitur ad obligandam plebem ad audiendum?

Resp. Quòd sic: quia cum Synodus non æquiuocet in eàdem materia (in præceptis enim edendis, sicut & in testamentis vtendum est voce clara, qualis verbi gratia est vox *Teneri* in materia obligationis) vbi Synodus

nodus similiter loquitur : si obligat in vno, obligat & in altero, at verò similiter loquitur in Canone facto pro Episcopis & Parochis, ad prædicandum in parochia diebus Dominicis & Festis solemnibus, & similiter iterum loquitur in canone facto pro parochianis populis ad audiendum: ergo si illi obligentur ad prædicandum, hi etiam obligantur ad audiendum. Probatur autem Synodum similiter loqui vtrobique, quia pro vtrisque vtitur eodem vocabulo nempe *Teneri*. Pro istis quidem prædicare debentibus, habetur seu vsurpatur vox *Teneri*, sess. 5. c. 5. pro populis verò audire debentibus, habetur etiam vox *Teneri*. sess. 24. cap. 4. *Vnumquemque Teneri*. At verò Episcopi & Pastores omninò sentiunt se verè & in conscientia obligari ad prædicandum per se vel per substitutos, idque ob vim vocis *Teneri*, ergo & plebs pariter verè & in conscientia obligatur ad audiendum, propter eandem vocem *Teneri*, quæ sine dubio est vtrobique eiusdē significati & vinculi.

AR-

ARTICVLVS XXXIV.

An sint aliqua priuilegia liberantia populum ab obligatione concionis parochiæ?

Resp. Negatiuè: quia oporteret illa esse concessa per aliquod Concilium Tridentino posterius, quod tamen nullum est: vel per aliquam specialem Sedis Apostolicæ Bullam, qualis omnino nulla reperiri potest: non enim solent facilè summi Pontifices vltimo vniuersali derogare Concilio.

ARTICVLVS XXXV.

An Casuistæ, si qui sunt, huic obligationi ad concionem parochialem, aliquid contrarium dicentes, debeant nos mouere?

Resp. Quod non, quia si sunt veteres, præcesserunt Concilium, & ideò hoc Concilij statutum nescierunt cum nondum extaret: si sunt recentiores, certè Concilium

legere

legere omiſerunt, vel non attenderunt, vel ſi ſunt Regulares, præ occulto fortaſſis affectu populos ad ſuorum Monaſteriorum Eccleſias coaceruandi, maluerunt conniuere.

ARTICVLVS XXXVI.

An ſit ceſſandum ab oſtendenda obligatione audiendi verbum Dei in parochia iuxta Canonem Concilij Trid. ne aliquis de plebe conijciatur in ſcrupulum conſcientiæ?

RESP. Quòd non: tum quia ſacroſancta Synodus obligat ad monendos populos de hoc: Tum quia è contra obligatio præcepti cuiuſcumque benè intellecta, & obedienti affectu propter Dei amorem & ſanctam eius voluntatem implendam, executioni mandata; apta nata eſt ſcrupulum amouere, & obedientis animæ conſcientiam mirum in modum in Domino tranquillare.

ARTICVLVS XXXVII.

An aliqua conſuetudo ſe abſentandi

à con-

à concione Parochiæ dictis diebus, possit excusare, à dicta obligatione?

Resp. Quòd non: quia post hîc promulgatum & receptum Concilium vltimum Oecumenicum, nulla populi in contrarium consuetudo, secura est in conscientia: sed est potius verissima corruptela, proindeq; nullo modo præscribere potest contra Concilium Trid.

Probatur 1. ex doctrina S. Augustini de Baptismo relata dist. 8. *Frustra quidam qui ratione conuincuntur, consuetudinem nobis obiiciunt, quasi consuetudo sit maior veritate: Aut non sit in spiritualibus sequendum quod melius à Spiritu Sancto reuelatum est: hoc planè verum est: Quia ratio & veritas consuetudini præponenda sunt; sed si consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmiùs retinere.*

Probatur 2. ex S. Cypriano eàdē distinct. *Consuetudo sine veritate vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem; ignosci potest, simpliciter erranti: post inspirationem verò & reuelationem veritatis factam, qui in eo quod errauerat perseuerat, prudens & sciens: iam*

non in venia ignorantiæ peccat, præsumptione enim, & obstinatione quadam nititur.

Probatur 3. ex August. lib. 2. de vnico Baptismo. *Veritate* (inquit) *manifestata, cedat consuetudo veritati: quia consuetudinem, ratio & veritas semper excludit.* Iam autem quòd ouis debeat sequi pastorem suum, *Ratio est* Quod obligato Pastore vt eam pascat, ipsa quoque illi vicissim obligetur, vt ab eo pascatur, *Ratio est.* Quod subiecti obediant superioribus iuxta illud Hebr. 13 *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis. Ratio postulat.* Quod Pastoribus obligatis in die iudicij reddere ex officio rationem strictissimam pro ouibus suis quoad directionem salutis; hæ quoque se submittant sinantque se dirigi *Ratio exigit.* Quod præterea, Parochiani subditi caueant ne suis inobedientiis Pastores suos contristent, *Ratio est.* iuxta illud ad Hebr. cap. vltimo, *Obedite eis vt cum gaudio hoc faciant & non gementes, hoc enim non expedit vobis, ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Has probationes adduxi vt appareat quàm æquum est vt contraria consuetudo cedat rationi, iuxta præallegatam illam S. August. maximam, *Consuetudinem ratio &*

veritas semper excludit, Quod verò attinet ad veritatem, prauæ etiam consuetudinis exclusiuam teste Augustino. Certè veritas est *Populum* teneri ad verbum Dei in parochia audiendum; cum ita expresse determinet Ecclesia Romana quæ. 1. ad Tim. 3. *Est columna & firmamentum Veritatis*. Cedat ergo etiam consuetudo veritati, nam vt ait dist. 8. *Iesus non dixit, Ego sum Consuetudo, sed Ego sum Veritas, proinde vsus qui est veritati contrarius, est abolendus.*

Probatur 4. per hunc textum expressum in 6. titu. de consuetudine: *Consuetudinem quam in vestra Ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit: videlicet, &c. corruptelam (cum sacris sit inimica Canonibus) meritò reputantes, eam authoritate Apostolicâ reprobamus.* Concludimus itaque nullam consuetudinem se absentandi à concione parochiali dictis diebus, posse quemquam parochianorum ab hac obligatione excusare, & in suis absentiis securum quoad conscientiam reddere: nam illa consuetudo est sacris inimica Canonibus ideoque reprobanda.

ARTICVLVS XXXVIII.

An Consuetudo non frequentandi Parochiam, non euertatur & aboleatur per Concilium Trid?

Resp. Quòd sic, idque sess. 22. in Decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ: vbi S. Synodus volens etiam censuris per Episcopos populum aligi (si opus sit) ad frequentandam parochiam: addit, *Non obstantibus consuetudinibus quibuscunq;*.

ARTICVLVS XXXIX.

An Rodriguez 1. Tom. quæstionum Reg. quæst. 43. artic. 7. faciat contra nostram præsentem doctrinam?

Resp. Eum totâ illâ suâ quæst. conari ostendere parochianos nō debere audire nec Missam, nec Concionem in propria Ecclesia parochiali diebus Festis maioribus & Dominicis ex vlla ad peccatum obligatione. Sed quam indebitè hoc faciat constabit ex discussione verborum eius.

AR-

ARTICVLVS XL.

Quid 1. alleget Rodriguez contra obligationem ad parochiam, & quidem specialiter contra debitum Missæ Parochialis dictis diebus?

Resp. Adducit Bullam Leonis 10. quâ declaratur fideles satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda dum audiunt illam in Ecclesijs Regularium Dominicis & Festis. Verùm ibi pugnat sine hoste, litigat sine parte, quoad hoc enim consentimus cum eo: neque id est, quod hic docere specialiter intendimus. Nam nos peculiari quodam modo distinguimus inter *Missam præcepti vniuersalißimi & Missam parochialem*, vt videbitur in posteriore parte huius nostri tractatus, vbi agetur seorsim de debito Missæ parochialis artic. 17. Agnoscimus siquidem etiam diuersos canones de audiendis illis diuersis Missis. Canon enim de audienda *Missa præcepti*, habetur de consecrat. quæst. 1. cap. Missas ex Concilio Agathensi, estque stricti præcepti & obligat vniuersum Clerum, omnes Regu-

lares, omnes Laicos, totamque plebem nemine fidelium excepto: quod benè est notandum. Canon verò de audienda *Missa parochiali* habetur in Concilio Trid. sess. 22. in decreto de obseru. Et vitandis in celebratione Missæ, continetque constitutionem simplicis fortasse ad salutem directionis, sub nullo verisimiliter peccato (cur autem dicamus *fortasse & verisimiliter*, patebit infra) ita tamen vt ad solos parochianos seu parochianorum plebes spectet & proinde illis speciale incumbit debitum humiliter obediendi huic expressæ Ecclesiæ constitutioni, in dicto Concilij Trid. loco positæ, & postmodùm in Bulla Clementis 8. repetitæ (de qua Bulla infra) obediendi, in quam, tā exactè & seriò, quam seriò Capucini, aut Patres Societatis IESV obedire feruntur & debent sui Ordinis Constitutionibus, tametsi sub nullo peccato ligantibus.

Nunc autem ad propositum nostrum redeundo; sicut vt satisfiat debito audiendi Missam *Præcepti vniversalissimi*, totum scilicet Christianissimum strictè obligantis *Dominicis & Festis*; contenti inquam in Concilio Agathensi, cap. *Missas*; oportet indubiè eam

ali-

alicubi audire siue audiatur in hospitalibus siue in Ecclesijs Regularium, perinde est, cū obligatio non sit localis, eo quòd Canon non liget ad locum sed ad missam solam, sicut continet Bulla Leonina iam allegata. *Ita quoque vt satisfiat Constitutioni Tridentinæ & Clementinæ de audiendo Missam Parochialem*, clarum est Parochianos debere eam audire in propriâ parochiâ: constitutio enim supradicta tam Concilij Trid. quam Clem. 8 determinat expresse locum Parochiæ: vnde Leo decimus, gratis & extra propositum allegatur; cùm non agat de Missâ vt parochiali, in suâ illâ bullâ: & licet de illâ ageret, nihil contra nos faceret, nam inter legislatores successiuos prior non derogat posteriori, sed è cōtra: Concilium autem Trid. & Clemens 8. sunt Leone 10. posteriores, proindeque horum constitutio robur habet.

ARTICVLVS XLI.

Quomodo Rodriguez prosequatur suam glossam hac de re super Concilium Trid. & annon videatur impingere in

Bullam confirmationis, excommunicantem glossatores?

Resp. Quòd, num impingat in dictam Pij 4. Bullam relinquo ijs, quorum interest determinandum iuxta Bullæ tenorem. Interim videamus num benè glosset. Adducit igitur decretum seu Canonem sess. 24. c. 4. *Moneatque Episcopus populum diligenter, teneri vnumquemque Parochiæ suæ interesse, vbi id commodè fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Sic imprimis hoc glossat, vt dicat (absque vlla vlteriori discussione) statim, populum ad id non obligari sub mortali. Tota autem illius hoc asserendi ratio fundamentum aliud non habet, nisi in duobus istis verbis, *Moneat Episcopus*. Notanda enim sunt illa verba. *Moneat Episcopus*, (ait Rodriguez) *quæ designant monendos, non obligari sub peccato mortali; si enim* (inquit) *obligarent, diceret Concilium statim, quod si noluerint eius monitis adhærere, astringat populum vt concionem audiat,* hactenus Rodriguez.

ARTICVLVS XLII.

An Rodriguez iam allegatus rectè

ratiocinetur de debito audiendi verbum Dei in Parochia?

RESP. Quòd non. Nam, quòd ait, duo illa verba. *Moneat Episcopus, designare monendos non obligari sub peccato mortali*; non video quare id dicat, nam ista duo verba non significant: nec vllo modo, explicitè vel implicitè important id quod ipse dicit, nimirum monendos non teneri sub peccato mortali. Totum quod ista duo verba important, est quod Episcopo incumbat monere. Vnde non potest colligi obligatio plebis ad concionem, ex illo verbo, moneat, cum monere plebem non sit obligare plebem. Ideoque in colligenda hac plebis obligatione, attendendus est Canon integer, qui secundum diuersas partes suas integrales, vt minimum per duo diuersa verba, nempè *Moneat* & *Teneri*, duas indicat obligationes in conscientia, vnam Episcopi, inclusam in verbo *Moneat*, hoc ipso siquidē quod Concilium imperatiuè dicit, *Moneat*, obligat Episcopum ad monendum populum. Alteram autem populi, inclusam manifestè in verbo *Teneri*, cum teneri sit obli-

gari. Itaque Episcopus obligatur in conscientia ad monendum, cum imperetur ei vt *Moneat*, & populus ad parendum, cùm decernatur eum *Teneri* in vno & eodem Canone.

Ratio autem cur Rodriguez non inuenerit hîc obligationem populi, est, quia glossando hunc Canonem, hæsit tantúm in eius duobus primis vocabulis explicandis, *Moneat Episcopus*, & ad sequentia Canonis verba non processit, in quibus tamen dictam populi in conscientia obligationem inuenisset: Quod autem ait ista duo verba *Moneat Episcopus*, designare monendos non obligari, iam respōdimus sufficere quod per sequens verbum *Teneri*, designetur Populos obligari. Quod præterea addit populum non obligari sub peccato mortali ad concionem parochiæ, ego quidem illud non ausim pro nunc resoluere, an scilicet populus ad id obligetur sub mortali, an verò sub veniali tantum: in hoc enim fixus hæreo, saltem teneri sub peccato qualecumque illud sit, siue mortale siue veniale, & licet obligaretur sub veniali tantum, esset ne illud paruifaciendum? cùm vnum veniale voluntarium, sit maius

ma-

malum quam annihilatio totius mundi? sufficiat ergo, *Teneri*, habere vim præcepti ex Concilio Viennensi sub Clemente 5. vt supra artic. 11. monstrauimus: & proinde non esse improbabile id quod aliqui Doctores feruntur dixisse, posse defendi hanc obligationem populi ex vi verbi *Teneri*, esse sub peccato etiam mortali, quod tamen ego decidere non præsumo: & ideò communi ratione peccati contentus remaneo, ratus obligationem conscientiæ etiamsi sub solo esset veniali, tanti debere esse apud quemcumque fidelem Christi seruum, vt sit ei in stimulum quo efficaciter adigatur ad obediendum Deo & Ecclesiæ qualecumq; præcipienti.

Quod Rodriguez, adijcit *Si enim obligarent* (scilicet duo illa verba de quibus ante, *Moneat Episcopus*) *diceret Concilium statim, quod si noluerint eius monitis adhærere, astringat Episcopus populum, vt concionem audiat.* Nullatenus quadrat: resumamus eius verba per partes: *Si enim obligarent*, ait. *Resp.* Non requiri quod obligent, satis enim est populum obligari per sequentia eiusdem Canonis verba nempè, *Vnumquemq; teneri. Diceret*, inquit, *concili-*

um

um statim, quod si noluerint monitis adhærere, Episcopus astringat &c. Respondeo non esse opus quod Concilium hoc dicat nimirum, *astringat Episcopus populum*, quia iam est astrictus à Concilio in illa voce Canonis, *vnumquemque teneri*, vnde tantum est opus, quod Episcopus, dum moneat populum, & hoc ipsum est quod Canon iniungit Episcopo, dum sic incipit *Moneat Episcopus*. Vnde patet quam inconuenienter glosset Rodriguez.

ARTICVLVS XLIII.

An Rodriguez benè explicet hæc Canonis verba, vbi id commodè fieri potest?

Resp. Quod hæc valdè malè & indebitè glosset, quod vt melius capiatur, citemus eius verba: sunt autem sequentia.

Præterea ait Concilium populum teneri interesse suæ parochiæ, vbi id commodè fieri potest, ad audiendum verbum Dei. *Quod intelligendum est quādo in Monasteriis non prædicatur: cùm enim in ipsis prædicatur, commodiùs multò est parochianis audire concionem in ipsis, quam in parochiâ, cum in Monasteriis officia diuina maiori cum deuotione celebrentur:*

brentur: & propter multitudinem ſacerdotum non deficiant Miſſæ, quas ſerò ad Eccleſiam venientes audire poſſint, & præcepto Eccleſiæ ſatisfacere. Et cùm regulariter loquendo, prædicatores in Monaſteriis prædicantes, ſint præſtantiores quàm prædicatores in Eccleſiis parochialibus concionantes: & quia audientes verbum Dei à prædicatoribus ordinum mendicantium lucrantur indulgentias. Hactenus Rodriguez.

Quid vobis videtur de iſto commentario? præſertim poſt Pij 4. prohibitionem quæ ſic habet: Apoſtolica authoritate inhibemus omnibus, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ, aliis verò, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis audeat ſine authoritate noſtra vllos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia; vllumùe interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis quocunque modo edere? Si non licet quocunque modo edere, quanto minus iſto tam à verbis & intentione S. Synodi, alieno? dicit enim, vt verba eius reſumamus? *Quod intelligendum eſt quãdo in monaſteriis non prædicatur.* Quis non videt ipſum hoc addere de ſuo, & alterare decretum? & cùm addit parochianis eſſe commodius

modius, audire concionem in Monasteriis, quàm in parochiâ, certè fidelis glossatoris partes non agit, præsertim in voce *Commodè*: nam cùm Canon vsurpet solùm *positiuum*, ipse in sua glossa superinducit comparatiuũ: in textu si quidem habetur *Positiuus commodè*, in eius autem glossa habetur *commodiùs*.

Deinde Concilium loquitur absolutè, ipse autem comparatiuè. Concilium, solum Parochiæ locum nominat: ipse veró superaddit Monasteria, tanquam si vtraque Ecclesia parochialis scilicet & Regularis, essent comprehensæ in Decreto allegato, & relinqueretur optioni ac libertati parochianorum alterutram adire, prout illis visum fuerit sibi esse commodiùs. Hoc autẽ repugnat Canoni, in quo nulla fit mentio Monasteriorum; nullaq; fit comparatio Ecclesiæ parochialis cum Regulari, nec manet indifferens populo eligere hanc aut illã in qua audiat concionẽ vt satisfaciat obligationi Canonis. Ratio est quia Canon solam exprimit parochiam, eò quòd intendat restituere spiritualem disciplinam parochiarum, vnde hæc obligatio est parochianorum, prout

sunt

ſunt parochiani, quæ vt per ſe clarum eſt, non poteſt impleri niſi in parochiâ.

ARTICVLVS XLIV.

An Rodriguez benè gloſſet vocem hanc Canonis, ſcilicet Commodè?

Resp. Quòd non; nam cùm Synodus decernit populum teneri intereſſe parochiæ, ſiue ire ad parochiam. & addit, *Vbi id commodè fieri poteſt*, &c. per id, *Commodè fieri poſſe*, non intendit ſignificare aliud quàm habere commoditatem intereſſendi ſuæ parochiæ ſiue eundi ad illam, & perſonaliter ibi comparendi. Poſſe autem id facere, ſeu eò ire *commodè*, eſt, non eſſe legitimè impeditũ, ſiue eſt eſſe ab omni rationabili impedimẽto liberum: & quia aliquando rationabilia impedimenta occurrere poſſunt parochianis, qualia poſſunt eſſe: debilitas nimia: morbus: peregrinatio: tempeſtas aëris: viæ aut difficiles, aut ab inimici noſtri inſidiis ſuſpectæ: aut aduentus hoſpitum grauium, aut aliquod negotium tunc rationabiliter gerendum, aut quodcunque aliud ſimile. Ideò

SS. Synodus in hoc decreto ſuo Eccleſiaſtico, & iure humano volens agere humaniter memor conditionis humanæ, & poſſibilitatis impedimentorum variorum, obligationem illam ſic per condeſcendentiam temperauit, vt adiecerit. *Si id commodè fieri poterit.* Ea autem planè eſt mens Concilii. Hanc autem aut non aduertit aut diſſimulauit Rodriguez: nam deſerens verbum textûs Canonis, *Commodè*, & eius loco ſubſtituens vocem *Cõmodiùs*, manens in ficta illa ſua comparatione parochiæ cum Monaſteriis, detorquet vocem commoditatis à ſuo vero ſignificato à nobis iam expreſſo & à Concilij Patribus intento: & proſequens exponere ſuum imaginarium *Commodiùs*, dicit ea quæ ſupra ex ipſo citauimus initio articuli 43. & metitur commoditatem ſuo modo; nempè, ex eo commodiùs eſſe, intereſſe monaſteriis ad audiendam concionem: quod in ijs diuina officia cantentur cum maiori deuotione: & quid hoc, quæſo, ad propoſitum audiendi concionem? cùm cãtus & pſalmodia ſint impedimento audiendi concionem & debeant ceſſare, durante illa? quid hoc iterum ad rem? cùm ſiue offi-

cia

cia deuotius ibi cantentur, siue non: Decretum solum agat de concione parochiæ, & Monasterium non sit parochia? Quod dicit, ideò præterea esse commodiùs quia in monasteriis multæ missæ celebrantur, quas audire possint seró venientes ad materiam concionis, de qua hic agimus, non spectat ideo non est ad rem. Præterea, ideo commodius esse censet audire concionem in monasteriis, quia regulariter loquendo præstantiores sunt ibi prædicatores quã in parochiis. Hoc non videtur ita esse; regulariter loquendo, prædicatores parochiarum sunt stationarij regulares, ijque præstantiores alijs qui domi relinquuntur ad concionandum in Ecclesia monasterij. Deinde Pastores moderni ciuitatum doctissimi sunt & præstantiores multis Religiosis prædicatoribus. Denique non tam est attendendum qui sint præstantiores in vanitate eloquentiæ quàm vtilitate doctrinæ salutaris, de virtutibus & vitijs, pœna & gloria æterna, prout commendat Concilium Trid. sess. 5. cap. 2. idque iuxta & pastorum & plebis capacitatem: id autem fidelius præstare valent Parochi, cùm melius norint plebis suæ ne-

cessitates, & ad illam pascendam salubriter ex officio suo obligentur.

Quod dicit Rodriguez *commodiùs esse audire concionem Regularium, propter indulgentias, quas eorum auditores lucrari dicit:* ad hoc Respondet *R. D. Abbas Henricus Zypæus* libro de statu Religiosarū & filiabus deuotariis parte 3. cap. 5. dicens illud indulgentiarum lucrū non esse intelligendum de illis mendicantium concionibus, quarum occasione auditores auocantur à præstanda obligatione audiendi concionem in parochia: sed de illis, quæ audiuntur per modum supererogationis, impletâ tamen obligatione audiendi parochialem. Nunquam enim intelligit nec intendit Ecclesia Regularibus annuere priuilegia, quorum vsus destruere habeat sanctissimas eius sanctiones.

Ex dictis itaque satis patet glossam Rodriguez in conuenientem esse, nec obligationi parochianorum ad concionem parochiæ quidquam præiudicare.

ARTICVLVS XLV.

An Rodriguez allegans alium Canonem

nem faciat contra obligationem concionis Parochialis?

RESP. Quòd non, ad quod ostendendum præmittamus illum Canonem Trid. sess. 22. in Decreto de obseru & vitand. in celebr. missæ, quem adducit Rodriguez, estque talis.

Moneat etiam eundem populum, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis & Festis maioribus accedant. Itaque iste Canon contra obligationem, quam docemus nihil facit; nam non agimus modò, nisi de verbo Dei audiendo in Parochiâ; hic autem Canon agit solum de Missa parochiali, non autem de concione. Cæterùm an benè glosset hunc Canonem, proprio loco videbimus, nimirum posteriori parte huius tractatus, vbi agemus de debito audiendi Missam parochialem.

ARTICVLVS XLVI.

An Deuotariæ sæculares nō sint Parochianæ & non teneantur cum plebe ad Parochiam?

RESP. Quòd ſic, ſunt enim de Populo: vnuſquique autem de populo tenetur ad parochiam ſaltem ratione concionis, ergo &c. Quod vt melius intelligatur, ſciendum eſt adæquatam fieri diuiſionem membrorum Eccleſiæ, in Clerum & populum, ſeu plebem: ſiue in Eccleſiaſticos & ſæculares, ſiue laicos. At verò fœmina non fit perſona de Clero ſeu Eccleſiaſtica, niſi ſit monialis, Deuotariæ autem iſtæ, de quibus intendimus loqui, non ſunt Moniales; immo licet fortaſſe votum ſimplex caſtitatis fecerint, non ſunt propriè in ſtatu, ideoque manent verè ſæculares ac laicæ. Vnde non gaudent priuilegio fori Eccleſiaſticorum; & qui eas verberaret, non incideret in excommunicationem Can. *Si quis ſuadente diabolo*. Incideret tamen, ſi percuteret Monialem. Patet præterea Deuotarias tales, non eſſe de clero quia poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, ab eoque incarcerari ac puniri; Quin & ipſæ cum reliquis de populo ſuſcipiunt extremam vnctionem & viaticum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ à ſuo Parocho; ſunt igitur verè parochianæ, alioqui eſſent ſine propria Eccleſia ac Paſtore tanquam oues erraticæ nulli

nulli ſubiectæ: ex quo ſequitur euidentiſſimè eas eſſe verè Parochianas; & proinde teneri cnm populo ad omnia debita parochialia, & conſequenter ad eas omninò & ſeriò pertinere præceptum Concilij Trid. ſupra artic. 3. poſitum de audiendo in parochiâ verbo Dei. Interim permittite mihi, vt vobis in ſenſu meo duo verba loquar: *O filiæ deuotariæ?* Laudo vehementer propoſitum vitæ veſtræ, & pro vobis gratias ago Domino, quod ei in ſpiritu & deuotione fideliter ſeruire ſatagitis, & in Mundo de Mundo non eſſe contenditis; & per exercitia ſpiritualia, veramque propriæ voluntatis mortificationem Deo placere & ei adhærere, vnuſque cum eo per intimum & gratuitum amorem, tandem, ſpiritus fieri laboratis. Ignoſcite tamen mihi pauperrimo Religioſo, ſi hoc vobis ingeſſero: Quamdiu non ebeditis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Chriſti ſponſæ Matri veſtræ, vobis præcipienti audire verbum Dei in parochiâ veſtrâ inter Miſſarum ſolemnia, ſingulis Dominicis & maioribus Feſtis, ſi habetis commoditatem: poſito ſcilicet, quod hanc obligationem probè noueritis, ſi non paretis, tantum

abeſt vt in vera via perfectionis ambuletis, qninimo in via boni & obedientis Chriſtiani hominis nondum eſtis. Iterum credite mihi omnia meliora vobis deſideranti. Quãdiu non dignamini ſequi monita & diuiniſſima conſilia, noſtræ Matris Eccleſiæ de audienda dictis diebus Miſſa parochorum veſtrorum, & exhibenda illis de corde ſincero reuerentia, nondum proculdubio eſtis in via vera perfectionis ſpirtualis, in quâ noſtræ propriæ electiones ac voluntates, in rebus quantumuis ex obiecto bonis, exigui certè apud Deum ſunt momenti, niſi fiant & ſeruentur ea quæ ſunt debiti: nec ſatis eſt id in Confeſſariũ reiicere, ſi ipſæ veritatem noſtis. Cæterum ipſe qui vos in contrariũ dirigit, malè dirigit, & indubiè reddet rationem Deo in die Iudicij de hoc ſcandaloſo præiudicio contra ſanctiſſimas ordinationes Oecumenici Concilij, Matriſque Eccleſiæ.

ARTICVLVS XLVII.

Quid ſentiendum de modo agendi quorumdam Confeſſariorum qui (poſtquam

aliquis prædicator cœpit docere plebem de sua obligatione ad parochiam) timentes ne perdant suas deuotarias: clam susurrari faciunt, cum potius turbare cõscientias, quàm iuuare?

Resp. Quòd ille agendi modus, cum eo tendat, vt prædicatorem talem; alioqui tuendæ authoritatis Romanæ Ecclesiæ verè fidum Aduocatum, populo simplici exosum reddat, ideoque in sua doctrina minus credibilem: non esse secundum Deum. Malum enim quod inde resultat, grauius est, quã putetur: nam ex hoc deuotariæ & alij Regularium pœnitentes de Concionatoris doctrina minus bene opinantes, in eumque minus affecti, tandem, vt morem gerant suis directoribus & fugiant occasionem scrupuli, vt vocant; deserunt auditorium seriæ instructionis, ad fabulas autem conuertuntur, fabulas inquam: quid enim aliud sunt, eiusmodi suasiones ordinationibus Ecclesiæ repugnantes, quam fabulæ, & quidem noxiæ? iuxta id *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.* Respondeo igitur, quod fideliter ignoranti populo Ecclesiæ

præcepta exponere, & ordinationes Sedis Apoſtolicæ intimare; eſt reuerà vtilem eſſe, & verè ſalubriter conſcientias iuuare: tantum abeſt, vt ſit eas turbare; niſi fortè per accidens, & quidem eo genere turbationis, quod ſit valdè pium. Pium eſt ſi quidem, animam, auditâ, & iam primùm detectâ obligatione ſua ad parochiam nonnihil turbari: imò timere impoſterum de culpa. Proinde illa ſollicitudo cauendi erroris contrarij, qui conſiſtit in nolendo ire ad parochiam & anxietas illa acceptandi atque adimplendi obligationem frequentandæ parochiæ, iam tandem agnitam ex vi noſtrarum prædicationum, bona eſt & viam facit ad emēdationem in futurum: eſtq; non aliud quam timor Domini, qui eſt initium ſapientiæ. Conturbare quidem conſcientias in ordine ad malum & errorem, eſt Malum: *Abſcindantur* (ait Paulus) *qui vos conturbant*: ſed conturbare ad bonum, bonum eſt. Pſal. 59. *Domine commouiſti terram & conturbaſti eam: ſana contritiones eius, quia commota eſt.* Vides poſt conturbationem veniri ad ſanationem? vis ſcire, quomodo id fiat.

Anima ſtimulo conſcientiæ agitata incipit

pit reſpicere retro ad laruam aſſueti erroris & ſublatâ laruâ eum agnoſcit: tunc ſe inde auertit: & ante ſe reſpicit: & diſcoopertam intuens faciem amabilis veritatis ſuam ei obligationem detegentis; non mirum, ſi tunc anima luctam habet: antrorſum enim trahitur à veritate, retrorſum ab antiquo errore: modo vult, modo non vult: Qualis lucta! qualis conturbatio animi! præſertim ſi error erat non in intellectu ſolum, ſed & in voluntate. Detectâ enim ſuæ ad parochiam obligationis veritate, eamq́ue per conciones noſtras probè intelligens, ſi non paret deuotaria illa parochiana; ſi non redit ad Parochiam; ſi non negligit patrem ſuum ſpiritualem, contraria inſuſurrantem; iam non poteſt amplius in excuſationem, dicere *Neſcio* ſed *Nolo*: non enim eſt ampliùs ligata vinculo ignorantiæ, ſed vinculo amoris proprij erga extraneos directores: & quidē incredibile eſt quam difficile ſit vinculum iſtud fixæ affectionis diſſoluere: Si enim cōcionando, repreſentaueris quam ſit: *Lex Domini immaculata conuertens, ſcilicet, animas ab omni inordinata affectione creaturæ. ad Deum, & ad eius implendam voluntatem ſanctiſſimam?* ſtatim

tim audies vt olim ad Christum: *loquere nobis placentia, & audiemus te.* Sed permitte, vt ego dicam tibi, ô filia deuota parochiana; mortifica te, & muta affectionem tuam, & iuuabimus te. Sed quomodo illã (dices) ego nunc mutare potero vt pote inueteratam? Intra in temetipsam, agnosce inobedientiam tuam, considera diuinam eamque infinitam maiestatem Creatoris tui cuius domino & voluntati debes in omnibus obsequium; attende quod ipse dixerit; *Qui Ecclesiam meam non audierit, sit tibi sicut Aethnicus & Publicanus.* Puta eum tibi sic loqui: *Audi Filia & vide & inclina aurem tuam; obedi mihi per Ecclesiam meam ad te loquenti. Vbi est igitur fides tua? qui summum meum in terris Vicarium audit, me audit; qui eum spernit me spernit, ne allegaueris te id non posse: sufficit enim tibi gratia mea, cum illâ siquidem omnia potes.* Liberi porrò es arbitrij: potes tecum ipsa, efficaci proposito statuere, & dicere: Domine Deus meus cui debeo totum id, quod sum, da mihi gratiam tibi ad nutum humiliter obediendi, præcepisti mihi per Ecclesiam sanctissimam sponsam tuam matrem meam frequentare parochiam meam saltem Dominicis & Festis maio-

maioribus, ſi id commodè facere potero: vt quid, mi dulciſſime Domine, ego creatura tua tibi non obſequor hilariter? vt quid ego ingrata famula tua non obaudio pleno corde ſuauiſſimæ voluntati tuæ dixiſti, fiat lux, & facta eſt lux, vocaſti ſtellas, & dixerunt adſumus. Tu Deus vocabis me & ego non reſpondebo tibi? non erit ita per gratiam tuam: ecce antiquam erroneam conſuetudinem meam rumpo & amore tui parochiam meam ex nunc frequentare aggredior. O filia! ſi ita egeris, abundabis meritò pace & gaudio.

ARTICVLVS XLVIII.

Quid deuotariam retinere ſoleat, ne redeat ad ſuam parochiam frequentandam, ſaltem pro audiendo Verbo Dei iuxta obligationem Trident?

Resp. Quòd præcipua catena huius retẽtionis ſit quidam affectus oppoſitus amoris proprij erga confeſſarios non parochianos ſiue Regulares certi ordinis, ex quo reſultant

varij tenues reſpectus humani, contra quos præualere neſcit timor Domini ſanctus, ſtimulusque conſcientiæ intus alioqui ad obedientiam decretorum Oecumenicorum nō parum ſolicitans, fœminei iſti & pueriles reſpectus ſunt, ſi ego quæ hactenus vix ſemel fortaſſis in anno vel etiam in vita parochiam adiui pro Parochi mei Miſſa & verbo Dei audiendo iuxta Canones: Si, inquam, id iam facere incipio, quid cogitabunt homines de inconſtantia mea? quid dicent aliæ ſociæ meæ eiuſdem habitus & eiuſdem hactenus ingenij? quomodo ferre valebo earum exprobrationes? vocari ab eis, profugam & parochianam? Ad quod reſpondeo, iſta eſſe puerilia terriculamenta, ideoq; negligenda, vel propter amorem Dei, libētiſſimè toleranda, absque vllo ad ea reſponſo, ſpes enim & ſalus noſtra non eſt in linguis opinionibusue hominum; ſed in Dei verbo eiusque ſanctiſſimo beneplacito ac voluntate, cui amorosè obedire, viuere eſt, immò & ſanctificari: voluntas enim Dei (inquit Paulus) ſanctificatio veſtra.

Eſt & alius inanis reſpectus timoris humani de ſuo confeſſario regulari, & confratribus

bus eius: quid dicent, quid cogitabunt, quid eis responderi possit, cum reuocabunt, aut ingratitudinem pœnitentis exprobrabunt, suas ipsorum delusas operas, labores, sollicitudinem, & siquid aliud. Ad quæ respondeo quod vix adducor vt credam ista fieri aut obijci à Religiosis: nam cum confessarij & directores isti debeant esse viri probi pleni charitate diuina erga proximum, cuius salutem zelent in Domino, habent potius vnde gaudeant se non parum profecisse, cũ filias istas laicas spirituales induxerint efficaciter ad obediendum Sedi Apostolicæ, in frequentatione parochiæ iuxta Ecclesiæ Decreta.

Est & aliud quodpiam retinaculum nuper à quadam sæculari deuotaria insinuatũ, ipsam scilicet valdè anxiam remanere de obligatione ad concionem parochiæ, nam secum ita disputabat: fortasse non est verum me ad id obligari, ea enim est opinio Religiosorũ illius Ordinis de quo est meus Confessarius quos ego censeo omnium hominũ doctissimos: vnde dicebant mihi nuper, etiamsi ire ad parochiam pro concione, sit perfectionis aut supererogationis non est

tamen

tamen vllius in conſcientia obligationis; noli igitur angi vllo ſcrupulo tanquam ſi ad parochiam eſſes obligata, fide nobis, eſto de hoc ſecura, totum aſſumimus ſuper conſcientiam noſtram. ſic mihi his diebus loquebantur: tamen non ideò ſum adhuc coram Deo pacificata & ſecura: nam ecce publicè in templo Stationis Ciuitatis per plures continuas conciones docemur, feriò obligari: & quidem Ipſemet prædicator vt oſtendat ſe loqui non de ſuo, allegat Canones, adducit proprios Concilij terminos, item authoritates Patrum, argumenta, rationes: addit inſuper mandatum eſſe per Sixtinam regularibus ſub pœna excommunicationis ne prædicent populum non teneri ad parochiam: neue populos quoquo modo abſtrahunt à frequentatione parochiæ. Deinde etiam prædicator ait Regulares per Bullam Clementis octaui obligari ad monendũ & exhortandum nos ire ad parochiam, & tamen id non faciunt: quo fit vt ex nunc proponam ire ad parochiam cum Dei gratia. O rectè deliberatum!

AR-

ARTICVLVS XLIX.

Si Episcopi non manuteneant supradictum Canonem de obligatione ad Verbum Dei in parochia inter Missarum solemnia: an inde sequatur præiudicium?

Resp. Quód sic & quidem longè maximum. Primò enim inde cōsequentur omnia illa grauissima incommoda quæ enumerantur à S. Carolo Cardinali in suis prouincialibus litteris, sexto Mediolanensi Concilio prouinciali insertis, & à nobis in posteriori parte de Missa, inserendis; quæ incommoda vtinam bene expendantur. *Secundò,* Si in hoc Belgio & partibus Flandriæ, prædicta Decreti œcumenici obligatio non manuteneatur ac sarta tecta diligentissimè conseruetur, fit nobis reuerà per omnes has populosissimas parochias, notabilissima in Spiritualibus iniuria: ratio est quia cum in Flādria nostra desit beneficium sanctæ Inquisitionis, nihil nobis superest in Belgio, quod vicem eius & officium quasi suplere possit, quàm hæc sacri Concilij obligatio bene pro-

protecta & executioni mandata. Vndique enim hic vallamur & pene commiſcemur Nationibus Anglorum, Francorum, Germanorum, & præſertim Hollandorum: Immò in ſingulis vrbium noſtrarum parochijs multi latitant aut hæretici aut ſuſpecti, quorum conuerſatio & ſermo vt cancer ſerpit, ac ſimplices imperceptibiliter inficit. Alij deniqúe ſunt, Catholici quidem, ſed frigidi & ſenſuales qui vix vnquam fortaſſe audiunt verbum Dei: ſuntqúe homines vitæ & conuerſationis plane ignotæ: ſicut & eorũ familiæ. Magnum certè periculum & malũ! cui interim abundè & conuenienter occurritur in Italia per ſacræ Inquiſitionis officiales vigilantiſſimos. At verò hîc, vbi dicta Inquiſitio locum non habet: quid quæſo tandem ſupererit Spiritualis remedij certi & fixi, pro Dominis Parochiarum Paſtoribus erga gregem ſuum dilectiſſimum, aduerſus prædicta formidanda mala: Si Reuerendiſſimi Domini Ordinarij, præfatam fidelium ad proprias parochias, ſapientiſſimè à Spiritu ſancto inſpiratam obligationem non manu teneant? foueant? protegant viſitent atqúe defendant? Quo enim alio effi-
caic

ceci modo viâ ac titulo, poterit Curatus in ignotorum eiuſmodi hominum vitam, inquirere? quomodò ei poterit conſtare an ſinguli ſciant neceſſaria ad ſalutem? An audiant ſalutare Dei verbum? An diuina frequentent? An practicè ſint boni Chriſtiani nec ne? præſertim hoc libertino ac corruptiſſimo ſæculo? Quid ſic plurimi & plurimæ, dictis ſanctis diebus, nullibi locorum rem ſacram nec concionem audiant? Quid ſi è contra, iſtis neglectis aut forſitan contemptis; exerceant alibi in tabernis compotationes & conuiuia? vel quod peius eſt, in latibulis neſcio quibus, ex condicto habeant conuenticula hæreticalia? ſicut credibile eſt ita nonnunquam fieri.

At verò iam conſideremus difficultatem remedij. Ponamus Dominum Parochum, eſſe zeloſum pro ſuo grege; & quod iſtiuſmodi homines conuenire aggrediatur, rogetque eos de ſua conuerſatione? quomodò ſe gerant in ſpiritualibus boni Catholici exercitijs? vbi verbum Dei audierint? Cur non interfuerint ſuæ parochiæ; Nonne illi facillimè Curatum ſuum eludent, dicendo effronti quadam audacia ſe alibi concionem

audiuisse? in alijs Ecclesijs debitum suum probè expleuisse? licet fortasse splendidè mentiantur? Et (quod nodus est) nonne ad manum habebunt hanc omnibus Pastoribus metuendam respondendi industriam? Non tenemur, non obligamur in conscientia parochiæ nostræ interesse, nullum Ecclesiæ aud sedis Apostolicæ Decretum violamus, non peccamus. Ad hæc quid quæso dicet? quid aget zelator Parochus? nonne manent isti licentiosi homines sine solido & efficaci legis remedio?

At verò, vigore decreti sacræ Synodi, accuratissimè custodito: benè commendata & etiam pro suggestu efficaciter inculcata supradictiCanonis ad Parochiam obligatione, eiusque fidelissima praxi diligenter curata & continuata: habet Dominus Parochus, vnde constanter & efficaciter suos possit conuenire de suo debito: habet vnde ei constare possit de eorum vita & conuersatione, quod Ecclesiam frequentent, sacramenta recipiant, Deum colant, verbum Dei audiant, catechismo intersint, publicationes Bannorum, Iubileorum, suplicationum publicarum, Festorum, ieiuniorum, & simi-

ſimilium certò ſciant, & denique neceſſaria ad ſalutem diſcant: de omnibus iſtis, inquam, facilè Domino paſtori conſtare poteſt. Si enim ſingulis diebus Dominicis & Feſtis iuxta Canonem, propriæ interſint parochiæ, manifeſtè ſatis fit Concilio, & Paſtoris deſiderio: ſin autem aliquando abſunt, Zelator Parochus tunc maiori cum authoritate & fundamento inquirit de cauſa, & in frequenter abſentium vitam, mores, & conuerſationem ſecurius, certius, ac vtilius animaduertit.

Itaque dici vix poteſt quàm ſit ſalubris ſacræ Synodi memoratus Canon, obligationem ad parochiam continens; imò quàm ſit neceſſarius ad reformandam ſpiritualem Parochiarum diſciplinam; ad varios libertinos ignotos, & ad diuina parùm aliumde voluntarios, mediante, ſuper legem fundatâ, bonorum Paſtorum animaduerſione, cōpellendos in ſecuriorem ſalutis viam. Vt proinde ſit enixè optandum vt Reuerendiſſimi Domini Ordinarij pro demandata ſibi à Concilio ſollicitudine, ſtent viriliter & invincibiliter à partibus iſtius ſacerrimi Eccleſiæ Canonis.

ARTICVLVS L.

An non possint inueniri quædam suauia remedia quibus plebs paruo negotio redeat ad frequẽtandam parochiã iuxta Canonem sacræ Synodi, cum bona interim pace Regulariũ & Parochorũ?

Resp. Quòd sic, vt illorum tamen remediorum vtilitas, melius apprehendi possit; prænotandum omninò est varios in his Flandricis prouinciis inoleuisse modos & praxes aut saltem occasiones, diuertendi plebem à suæ Ecclesiæ parochialis frequentatione ad Ecclesias Regularium; omninò tamen, vt existimò, præter mentem Summorum Pontificum: Et vt sint sanè, alij multi modi abductionis istius, de quibus mentionem facturi sumus in posteriori parte huius tractatus, vnus tamen est modus, aut potius occasio specialis, quæ hîc venit attentissimè perstringenda: illa porrò ortũ habet ex Bullis Summorum Pontificum cõcedentibus Indulgentias plenarias extraneis Ecclesiis præsertim tamen Regularium, ratione confraternitatum variarum, in di-

uersis

uersis ordinibus, aut alibi, ex indulto Apostolico institutarum, aut ratione sollemnitatum localium quæ frequentes occurrunt in diuersis Religionibus alijsque Ecclesiis. Nam verbi gratia, cum Patres Dominicani habeant indulgentiam plenariam ratione Rosarij vna ex Dominicis, cuiusque mensis. Vt & Franciscani aliâ cuiusque etiam mensis Dominica, ratione chordæ: & Carmelitæ ratione Scapularis nostræ Dominæ de Monte Carmelo Et Augustiniani ratione cinguli, & aliæ quædam Ecclesiæ alio titulo, Fit vt in celebribus vrbibus, vix aut paucæ admodum superſint Dominicæ in anno ab indulgentia plenaria liberæ: at verò populus ratione lucri talium indulgentiarum facilè & ordinariè deserit parochiam vt confluat dictis diebus ad externas illas Ecclesias non sine iusta certè & penè continuâ lamentatione Pastorum, qui vix videntur de remedio vllo sperare posse in restituenda parochiarum frequentatione. Nisi fortè aliquando contingeret per singularem Dei prouidentiam familiari quadam fidelitate *Sanctissimum Dominum nostrum* penitiùs informari ab aliquo seruo Dei de condi-

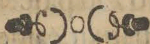
tione, ſtatu, & natura populorum Belgij, & Flandricarũ Prouinciarum, apud quos penè hactenus ParochialesEccleſiæ vehementer floruerunt populorum frequentiâ & ſacramentorum crebrâ perceptione, & diuinorum Officiorum verbique Dei pientiſſimâ ac diligentiſſimâ auditione: nunc verò (quod deplorandum eſt) non ita. Quid ſi conſulerentur & cum tota animi demiſſione rogarentur. *Illuſtriſſimi ac reuerendiſſimi Domini R. S. E. Cardinales*, de excogitando quopiã ſuaui modo retinendi parochianos pro audiendo verbo Dei inter Miſſæ parochialis ſolemnia in propria Eccleſia? ita tamen vt non fruſtrarentur acceſſuEccleſiarum regularium ſiue externarum,& fructu indulgentiarum ibidem lucrandarum, occurrentium in Dominicis aut Feſtis maioribus, quibus tenentur intereſſe parochiæ ſuæ,iuxta Concilium Tridentinum? Interim,tamen, dum id præſtolamur, & excogitandum ab *Illuſtriſſimis Dominationibus* & proponendum *Suæ Sanctitati* mihi ſolatio erit apud memetipſũ ruminari (inefficaciter licet) quempiam remedij modulum qui fortaſſe poſſit videri non inidoneus, vtpote ſua iura parochijs
 & Pa-

& Paſtoribus conſeruans, & ſimul ſua priuilegia & indulgentias Regularibus non impediens. Is autem modus eſſe poſſet, iſque breuiſſimus: Vt, ſi huiusmodi indulgentiæ cadant in Dominicas & Feſta maiora: ita quidem fidelibus concedantur, vt parochianis tamen lucrandæ veniant cum conditione eodem die intereſſendi parochiæ ſuæ in Miſſa parochorum ad audiendum verbū Dei, ſi commodè fieri poſſit. Is modus videtur valdè compendioſus; pacis & amicitiæ inter Parochos & regulares conciliatiuus, neutris quæ ſua ſunt aufferens, conuenientiſſimè, auidam Spiritualis lucri plebem, ad Miſſam parochi ſui alliciens, ſicque illam paulatim quaſi inſenſibiliter ſine vllo violento compulſu, aut clamore, parochianā reddens, idque ſolius *Suæ Sanctitatis* expenſis, vt ſic loquar: id eſt, ſolâ hac iam dictâ conditione, ſuæ conceſſioni adiecta & abſq; vllo dubio ab omnibus lubentiſſimè amplectenda. Quid habent ibi quo ſe commoueant Regulares? quid non habent ibi quo lætentur Paſtores? quomodò exultarent Belgicæ prouinciæ, ſibique de tam diuino remedio congratularentur paſſim parochiæ

Flandricæ? quomodo vniuersi gratias agerent Christo Domino, & Summo eius in terris Vicario? Si dicas, positâ illâ conditione interessendi parochiæ illo die, multos de plebe frustrandos fore lucro indulgentiæ Regularium, cum non omnibus vacet interesse Missæ parochiæ? Respondeo ideo nos vsos fuisse verbis Concilij: *si commodè fieri potest*, vt parochianus scilicet intersit; *si enim non potest commodè*, sicut tunc per Synodum liberatur ab interessendi obligatione; ita per suam *Sanctitatem* liberaretur ab illa adiecta conditione indulgentiæ, & absque ea indulgentiam lucraretur. *Dignetur suauissime Domine* IESV CHRISTE, mihi indulgere inuictissima bonitas tua, omnia peccata mea: si qua egimus bona, tua sunt, si qua scripsimus aut pro suggestu diximus vera, à te sunt: *Et quidem* (Gregorij est in calce operis mortalium) *mala me aliqua etsi dixisse non inuenio: tamen quia omninò non dixerim non defendo: Cæterum Ecclesiæ sponsæ tuæ iudicio mea omnia & me totum humillimè submitto.*

Finis Prioris Partis de verbo Dei. Sequitur posterior de Missa.

PARS

PARS POSTERIOR.

De debito Missæ Parochialis audiendæ diebus à Concilio Tridentino statutis.

ARTICVLVS I.

AN Ecclesiæ Romanæ Christi sponsæ, aliquid statuenti, & faciendũ, Spiritu Sancto inspirante, ordinanti, non sit affectuosè, & reuerenter obtemperandum?

RESPONDEO. Quód sic, qui enim præfecit Petrum ouibus, indubiè ex aduerso, subiecit oues Petro: vnde ex eo quòd astrinxit

Petrum ex officio, ad paſcendum eas: ex conſequenti adſtrinxit eaſdem vt paſcantur ab illo. *Paſce oues meas*, expreſsè dixit Petro: Paſcimini ab eo, dicit ouibus implicitè: Alioqui qui Eccleſiam noluerit habere & audire matrem ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Quàm autem ſit reuerenter obediendum ordinationibus Eccleſiæ, Monet his verbis ſanctus Agatho Papa 19. diſtinct. *Sic omnes Apoſtolicæ Sedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tamquàm ipſius diuinâ voce B. Petri firmatæ.* Quàm verò ſit graue peccatum ijs nolle obedire, docet S. Damaſus cauſa 25. quæſt.1. *Violatores Canonum voluntarij, grauiter à SS. Patribus iudicantur: & á Spiritu ſancto, cuius inſtinctu ac dono, dictati ſunt, damnantur: quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum, non incongruè videntur, qui contra eoſdem Sanctos Canones, non neceſſitate compulſi, ſed libenter, vt præmiſſum eſt, aliquid, aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus, ſpontè conſentiunt.*

ARTICVLVS II.

Quotuplicibus ſtatutis Sedes Apoſtolica regit fideles ſibi à Chriſto commiſſos?

RESP.

Resp. Quòd duplicibus, Partim scilicet ijs quæ sunt præcepti, id est continentibus præceptum; & proinde obligantibus in cõscientia, atque ideò sub peccato. Quale monstrauimus esse illud sess. 24. cap. 4. de verbo Dei audiendo in propria parochia, in Concilio Trid.

Partim alij quæ sunt simplicis ad salutem directionis: constantque regulis consiliatoriis, monitoriis, exhortatoriis, inductiuis; quibus ea populo Dei præscribi solent facienda, quæ Spiritui sancto visa sunt esse salubriora vt proinde Pastores summo Ecclesiæ Romanæ Pastori subiecti, non possint nec debeant sacris illis Conciliorum vel Papæ directionibus contrauenire, nec sua ipsorum consilia istis contraria, populo ingerere; multò minus id possunt facere Confessarij simplices, aut quiuis Regulares, quibus plebs parochiarum non est subdita. Si enim ex indulto Sedis Apostolicæ, aliquid operari permittantur, meminisse debent se id habere ex sola simplici commissione, in aliquale Pastorum subsidium, qualia sunt prædicare & confessiones audire. Commissarius porrò commissionem suam excedere non debet,

præſertim vbi ſuæ talis Commiſſionis functiones & actus ſunt determinati, verbi gratia, abſoluere & concionari: quas nihilominus functiones ita exercere habent vt ſeruiant intentioni committentis, id eſt debitè illas expleant & ſicut oportet: ſiquidem nō operari, ſed benè operari, dignum eſt laude & præmio. Neque enim (inquit Card. Bellarminus) coronantur verba, ſed aduerbia. Itaque Regulares confeſſarij ſacramentum illud Pœnitentiæ adminiſtrando, cauere omninò debent ne pœnitentibus aliquid inſinuent quod ſit Eccleſiæ & Conciliorum ordinationibus & conſilijs repugnans, ſi facta eſt iis prædicandi commiſſio, debent conuenienter prædicare, id eſt non ſeipſos, & ſuum intereſſe, ſed Chriſtum, non ſuam ipſorum ſed Chriſti & Eccleſiæ eius doctrinam quod certe non faciunt ſi dum Eccleſia in Oecumenico Trid. Concilio ſtatuit & iubet publicari: *Populum teneri ad Parochiam ratione verbi Dei in Miſſa audiendi*, Ipſi è contra, aut in cōfeſſionali priuatim, aut in ſuggeſtu publicè, præſumunt docere non teneri, ſiue, quod idem omninò eſt, non obligari: Aut ſi vbi Concilium hortatur ad Miſ-

ſam parochialem, ipſi ex aduerſo dehortantur. Vel ſi etiam, vbi Sedes Apoſtolica expreſſo præcepto mandat Regularibus, vt seriò, & frequenter, quâ catechizando, quâ concionando, exhortentur, moneantque populum vt audiant Miſſam ſuorum Parochorum; ipſi è contra non obediunt neq; hoc prædicare volunt. aut ſi ſemel in anno, de hoc in alicuiusEccleſiæ parochialis dedicatione, rogatu Parochi, vnum verbulum dicant inter concionandū non tam id præſtare videntur in commendationem ſtatuti Synodici, aut Pontifici, fauoremque Iuris paſtoralis, & frequentationis parochiæ; quā in præiudicium eorumdem. Totum enim illud quod dicere ſolent, eſt: Quod ſi qui aut quæ velint diebus Dominicis & Feſtis frequentare parochiam ſuam, non malè faciant: quin etiam bene faciant quidem, ſed tamen reuera, nulla penitus ad id ſit obligatio conſcientiæ: Quod interim eſt expreſsè contra textum prædictum Concilij Trid. ſeſſ. 24. cap. 4.

ARTICVLVS III.

Quo loco Concilij Trident. sit statutum de Missa parochiæ? & quale sit?

RESP. Quòd inueniatur in sess. 22. in Decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ, vbi Sacrosancta Synodus post nonnulla alia, quæ iubet circa Missam cauẽda aut seruanda, hoc subiungit.

Statutum de Missa.

Doceant Populum, quis sit, & à quo potissimum proueniat Sanctissimi huius sacrificij tam pretiosus ac cælestis fructus. Moneant etiam eumdem populum vt frequenter ad suas parochias, saltẽ diebus Dominicis & maioribus Festis accedant.

Quod autem hoc Decretum de frequentanda parochia pertineat ad Missam non est dubitandum; tum quia titulus capitis est de Missa. Tum quia toto capite non agitur nisi de Missa & spectantibus ad eam. Tum denique quia (vt in textu iam allegato patet)

post-

postquam actum est de fructu sacrificij Missæ commendando, statim immediatè subiungitur, *Moneant etiam, &c.*

ARTICVLVS IV.

An statutum illud de Missa parochiali audienda, sit primi, an verò secundi generis: idest, An sit præceptum, an verò Regula simplicis ad salutem directionis?

Resp. Pro nunc supponendum esse, ac si sit simplicis Directionis, quidquid sit interim de rei veritate; quæ in sequentibus poterit probabiliter etiam in alteram partē expendi: Continet nihilominùs hoc præmissum Concilij statutum manifestissimam Ecclesiæ intentionem & absolutam voluntatem; populo per Episcopos seriò intimandam, vt dictis Diebus intersit Missæ parochiali: quòd omninò præstandum est cū simplici & humili obedientia ac Christiani animi promptitudine.

AR-

ARTICVLVS V.

Annon sit perniciosum bono animarum spirituali ac suaui Matris Ecclesiæ, per regulas monitorias & hortatorias regimini, quòd non quæratur, nec curetur amplius an Ecclesia Romana ordinet, statuat, velitue aliquid fieri? sed tantùm an sub peccato?

Resp. Quòd sic: Et quidem talis insusurratio & clandestinum consilium quorumdã non potest esse à Spiritu Dei. Primo quia repugnat consiliis, monitis, & ordinationibus Ecclesiæ quæ regitur à Spiritu sancto: Et destruit ex toto eam alteram regiminis Ecclesiæ partem, qua regit, dirigit docet, moderatur & gubernat suauiter per hortatiuas & planè maternas ordinationes. Quæ si ita negligantur passim & ijs non obtemperetur, metuendum meritò est, ne imposterum paulatim præcepta negligantur. At vero ijs posthabitis & neglectis, facilè veniri posset vsque ad defectionem fidei, quæ neces-

necessariò postulat omnem reuerentiam & animi submissionem ad sanctam Sedem, eiusq; super totum Christianismum supremam in terris authoritatem. Non enim procul est ab isto periculo, qui omissa reuerentia & obedientiali affectu ad Romanam Sedem eius dedignatur directiuas regulas, monita & statuta præ hominum consiliis Ecclesiæ consilio contrariis.

Secundò, quia repugnat animarum promotioni ad maiorem perfectionem: perfectius enim est vltra præcepta implere etiam Ecclesiæ sacrosancta monita & consilia, quã sola præcepta: quæ alioqui pauca admodũ sunt. Et verò qui attendere nõ vult ad Christum Ecclesiamque monentem, sed dumtaxat ad præcipientem, conuincitur quidem timere, sed non conuincitur eam amare ac diligere: qui autem non diligit, quid meriti aut perfectionis consequi potest præcepta exequendo?

En quantum damnificentur animæ, & regimen Ecclesiæ, dum plebs à Pastoribus ad humiliter parendũ Ecclesiæ monitis excitata, tandem assuescit renuëre, multumq; subtiliter se defendisse, & Parochis respon-

diſſe putat, cum exquorumdam occulta inſuſurratione reſpondit conſtanter, *Se non teneri, nullamq́; Eccleſiæ obligationem ſub peccato; exſtare.*

ARTICVLVS VI.

An inſtructio quorumdam data ſæcularibus, vt reſpondeant ſe non obligari ad peccatum, ſit damnoſa?

Resp. Quantùm ea reſpondendi doctrina ſit pernicioſa, quantumque ſpiritualis damni, populo ſimplici, afferat huiuſmodi improuida ſubtilitas diſtinguendi inter præcepta & monita; colligere eſt ex indebito fine & ſcopo: Ideò enim, vti diſtinctione inter illa duo, apud filias ſpirituales ſeculares (quarum in parochiis Flandriæ multæ & magnæ ſunt cateruæ) & alios plebeios; eoque fine vt poſteriora, id eſt, *Monita* & Eccleſia ſtatuta hortatoria ſubticeantur, ſupprimantur; nemo doceat, nemo hortetur, nemo catechiſet, nemo prædicet, nemo inculcet, nemo commendet eſſe obſeruanda, & quidem ſic vt è contra, ſi quis id ſerio facere aggrediatur,

diatur, mox audiat subinde à nonnullis sibi responderi: Estne quoad illam constitutionem, obligatio nobis imposita sub peccato? tenemurne in conscientia ad illam monitoriam & directiuam Ecclesiæ voluntatem? offendemusne Deum si non obedimus? illa quæso tergiuersandi instructio estnè tolleranda? quantum certè, eo fine facta distinctio inter præcepta & monita, talisque ita respondendi insusurrata industria, noceat, hinc patet, quod viam aperiat ad ruinam boni publici, & perfecti regiminis omnium communitatum, rerum publicarum & familiarum.

Quis quæso erit ordo in domo, cuiuscunque Patris familias, aut heri; si serui & ancillæ, si filij & filiæ, nullis eius ordinationibus ac voluntatibus obsequi voluerint, nisi prius eis significetur & constet eum præcipere sub peccato? obligorne ad tuas ordinationes sub peccato? alioqui non obedio. Ne quidem in exercitu sic responderi solet: Dico enim (aiebat Centurio) huic militi meo vade & vadit; & seruo meo fac hoc & facit, veni & venit: quod & Christus vehementer laudauit: Quanto igitur magis in hoc

myſtico Chriſti Corpore, parendum eſt directionibus & voluntatibus illius magnæ & ſanctiſſimæ matrisfamilias, quæ eſt ſponſa Chriſti, Romana Eccleſia?

Non inficior debere diſtingui inter præcepta (vt potè obligantia ad peccatum) & ſtatuta monitoria ſimplicis directionis: ſed eo fine diſtinguere, vt ſola priora ſeruentur, & poſteriora nequaquam; ſed potius negligantur, non curentur, nec cuſtodiantur, id non eſt ferendum.

Alioqui, in ſimili obteſtor ipſorum Religioſorum fidem: Nunquid Patres Capucini, præter vota eſſentialia & ſuæ Regulæ Franciſcanæ præcepta, habent ſtrictiſſimas ſuæ reformationis vitæ ac diſciplinæ conſtitutiones, ad nullum prorſus, ne quidem veniale peccatum obligantes? ita planè: Nonnè & Patres Dominicani ſuas? nonnè & Patres Ieſuitæ ſuas regulas & ſtatuta nullius omnino ad vllum peccatum obligationis? ita eſt. Nunc ad propoſitum, Paterenturne ſuperiores ea infringi? diſſimularent ne ſi quis ea non obſeruaret? Nonnè quotannis ſuper hoc fiunt viſitatorum Prouincialium informationes, & tranſgreſſoribus pœnitentia

vigilanter imponitur? Et cur quæſo tam accuratè inuigilatur harum conſtitutionum obſeruationi? Quia vtique ſæpes ſunt ad muniendam votiuam eſſentiam Religionis: Fundator quidem plantauerat vineam, ſed generale Ordinis Capitulum, ſubinde ſæpem circumdedit ei: ſicut Chriſtus fundauit Eccleſiam, muniuit eam maceriâ præceptorũ ſuorum, Concilium autem generale, ſæpẽ Canonum & monitorum ſuorum circumdedit eis. Quam autem ſint neceſſariæ eiuſmodi ſæpes colligi poteſt ex eo quod Deus noſter Iſa. 5. pro magno ſupplicio minetur dicens: *Auferam ſæpem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem.* Id eſt, propter demeritã ſuperiorum & ſubditorum in ſtatutis inobedientiam, ſubſtraham eis gratiam meam, & auxilia mea ſpecialia, vt ex ſubſequentibus palpabilibus ordinis præuaricationibus, ordo ipſe diſcat, quàm ſine ope mea, nihil poſſit, & humilietur. Noſtris penè occulis vidimus declinationes & relaxationes plerorumq; ordinum Religioſorum, proh dolor? & id vnde? niſi ex neglectu ſuarum ſæpium ſeu conſtitutionum? eſto, non obligarent ſub peccato vllo,

nam vt habetur Eccles. 10. *Qui dißipat sæpem mordebit eum coluber.* & Eccles. 36. *Vbi non est sæpes, diripietur possessio.* Id est, ex non obseruantia statutorum & salutarium monitionū facilè sequitur transgressio præceptorum; quia nimirum in statutis consistit cautio & bonum totius disciplinæ. Quod si ita est in ordinibus Regularium, cur quæso in Ecclesia Christi, quæ est communitas communitatum: Respublica rerumpublicarum, & exemplar omnis sancti Regiminis ac disciplinæ, non seruatur eius diuina intentio, monita, directiones, constitutiones, ordinationes, ac eius sanctissima disciplina, ne populus tandem in peiora dilabatur?

Cur Confessarij & Prædicatores regulares faciunt alteri nempè Ecclesiæ Romanæ Matri suæ, quod sibiipsis non vellent fieri? nimirum negligi & non obseruari sanctissima statuta superiorum legitimorum? & ipsimet ordinum Prouinciales, cur in visitationibus suis annuis non inquirunt vnde lugeant desertæ parochiæ? vnde passim gemant Parochi priuati aspectu & notitia & prisco conuentu charissimarum ouium, quibus à Sancta Sede præfecti sunt? Cur non aduer-

tunt, non fortaſſe ſui Religioſi non ſint huius mali & deordinationibus cauſa? ſiue ſcribendo, ſiue concionando, ſiue priuatim ſuis familiaribus aut pœnitentibus colloquendo? ſi tale aliquid deprehendant, immò vel ſuſpicentur, videant pro ſua prudentia quomodo hoc poſſint conuenienter impedire.

ARTICVLVS VII.

Quid dicere poſſent viſitatores ordinum ſuis confratribus pro tuenda ordinatione SS. Synodi ſuper frequentatione Parochiæ, & Miſſæ Parochialis?

Resp. Dicere poſſent, *Fratres mei, ſumus Religioſi,* & obedientiam profeſſi, ſed & ſumus filij, ac cooperatores ſanctæ Eccleſiæ per miniſterium Confeſſionis & prædicationis. Porrò quatenus nos Religioſi profitemur obedientiam regularem; perfectiſſimè ſcilicet parendo Religioni noſtræ in monitis & regulis, & ordinationibus ſuis, debemus eatenus eſſe plebi Chriſti exemplum obedientiæ promptiſſimæ, vt ipſa quoque ad imi-

tationem noſtri promptè & ſincero affectu obediat Eccleſiæ in monitis & directionibus eius. Simplices de plebe oculum figunt in Religioſos tanquam in viuum exemplar obedientiæ, proindè tenemur ex charitate eis in hoc dare bonum exemplum.

Quatenus verò ſumus Eccleſiæ filij, eandem debemus ſinceriſſimè amare, honorare, venerari, obſeruare, colere, ſequi, obedire eius præceptis. Præcipit autem nobis arctiſſimè in Bulla Clementis 8. (de qua infra) vt seriò curemus monere, & exhortari frequenter fideles vt pareant Sedi Apoſtolicæ, audiendo Miſſam parochialem diebus Dominicis & feſtis maioribus. Obediamus ergo humiliter; & facto & verbo plebeculam accendamus ad amorem, reuerentiam & obedientiam ſanctæ Matris Eccleſiæ.

Quatenus autem Cooperatores eiuſdem Eccleſiæ ſumus, iuuemus eam ex animo, ſatisfaciamus intentioni eius, reddamus illam populo amabilem, quia Sponſa Domini eſt, honorabilem, quia magiſtra veritatis eſt; obedibilem, quia mater eſt omnis ſanctitatis, & organum Spiritus ſancti, exaltemus monita eius, ſtatuta eius merè cœleſtia, cō-

ſilia

silia eius à Deo sapientissimè inspirata, quibus membra sua dirigit ad salutem: Quod si præstare nos decet, quanto magis oportet nos cauere ne contrariemur eidem Ecclesiæ, opponendo consilia nostra, consiliis eius? nostra, inquam, merè humana, eius planè diuinis? nostra quæ quatenus nostra, falli & fallere possunt: immò & meritò (quatenus Ecclesiæ consilijs contraria) esse possunt suspecta, de occulta aliqua quæsitione nostri proprij interesse. Ecclesiæ autem Romanæ in vniuersali Concilio congregatæ monita & consilia, tam certum est esse purè ad gloriam Dei, & solam animarum salutem; quam certum est Deum esse Deum. Non contristemus Pastores, meminerimus Sixtum 4. nobis prohibere ne vllo modo populos à parochiæ frequentatione abstrahamus, idque sub excommunicatione ipso facto incurrenda. Itaque audiatur Spiritus sanctus 1. Corinth. 10. *Sine offensione estote Iudæis & Gentibus & Ecclesiæ Dei.* Item 2. Cor. 6. *Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.* Si Pastor *Christus Dominus*, per Ecclesiam suam vocat gregem suum ad parochiam, nos qui gregis canes sumus

 mus

mus latratu nostro consentaneo gregem eo conuertamus, & dicamus gregi, *Vocaris*: si vocet *Monendo*, dicamus conformi gregi, *Moneris*: si vocet præcipiendo, dicamus, *Teneris*. Et simul declaremus pœnitentibus nostris, frustrà sperari perfectionem per ea quæ sunt humani consilij, neglectis & non impletis ijs quæ sunt debiti.

ARTICVLVS VIII.

An constitutio Tridentinæ Synodi supra artic. 3. posita sub vocabulo Monitionis expressa, non differat à nudo consilio?

Resp. Quòd sic: nam vnusquisque potest mihi dare consilium; siue sit Doctor, siue Aduocatus, siue socius, siue inferior meus; solius autem Superioris est, constitutiones facere, & per sese, vel per suos ministros ad illas seruandas, subditos monere. Deinde id quod est nudi consilij, non est propriè debiti; sed relinquitur libertati & optioni meæ: è contra verò res monita, & per constitutiones à Superiore ordinata & dictata,

est debiti nec relinquitur nostræ optioni aut libertati. Vnde subiectus non potest respicere rem talem tamquam sibi indifferentē, non est enim amplius de numero obiectorū indifferentium. Et Superior legitimus, licet possit & consilium dare, & ordinare seu monere vt aliquid fiat, aliter tamen facit hoc, & aliter istud. Nam viâ consilij nudi, dicit vellem: viâ autem ordinationis, dicit volo, quæ, vt patet, multum differunt. Testes huius distinctionis mihi sint ipsi Ordinum Superiores, qui in actionibus adiaphoris seu indifferentibus ac meræ libertatis, Subditos suos suo ipsorum arbitrio relinquunt quasi dicerent *Si quis hoc agat vel ommittat perinde esto.* At in ijs quæ sunt constitutionum & Regularium directiuarum quibus totius Communitatis disciplina continetur, esto non ligent ad peccatum, Superior non dissimulat si quis contrauenerit, ac si diceret: *Hoc ordinaui & statui, Volo & Moneo vt fiat:* & consequenter animaduerti solet in inobedientes.

Nunc applicemus ad propositum nostrū. Quod parochiani audiant missam parochiæ iuxta statutum Concilij Trid. supra artic.3. posi-

positum, non est nudi consilij, nec meræ libertatis, sed debiti. Debitum verò istud oritur ex natura constitutionis præfatæ, factæ à supremo Iudice, Principe, & Superiore Christi fidelium. Ac si diceret: Ex authoritate statuo, ordino, volo, & per Episcopos moneo, sic fieri. Debet igitur ei obediri. Nam Superiores Ordinum, si quid efficaciæ & authoritatis habent in suis constitutionibus ad nullum licet peccatum ligantibus, indubiè habent à supremo Ecclesiæ Capite. Iam autem

Æquumne est, vt supremi Capitis sacerrimæ Regulæ & constitutiones langueant, iaceant, frustrentur, & inefficaciter subiectis eius publicentur, & eis non obediatur; cum tam arctè Prælati minores Regularium à suis subditis faciant suas obseruari; ideò valde cauendum est, ne hæc de parochiali Missa constitutio & expressa eam frequentandi *Monitio*, vel subticeatur à prædicatoribus & confessariis, dum tempus & locus aut occasio eam manifestandi requirit: vel ne dicatur esse quid indifferens & nudi consilij. Nam ex similibus intricandi & loquendi modis facilè omittit obedire simplex vulgus, & deuiat à Regulis Ecclesiæ. AR-

ARTICVLVS IX.

An non plus sit actionem aliquam esse consilij, quam esse licitam, & meræ libertatis?

Resp. Quòd sic. Quia posterius, non supponit aliud in Superiore, quam *Nudam permißionem* vt res fiat, habetque se Superior ad eam quasi negatiuè. At verò rem esse consilij supponit aliquid plus in Superiore, nempè velleitatem ac desiderium aliquod vt res fiat, ratione cuius, habet se quasi positiuè ad rem illam.

Porrò vtrique, id est, tam permissioni quàm consilio commune est quod includant virtute prohibitionem ne quis à re illa libera vel consulta, subditos impedire valeat. Hanc difficultatem & distinctionis doctrinam, infra applicabimus *Bullæ Clementis* 8. in qua agitur de audienda Missa parochiali: quæ inquam Missa parochialis distinguetur ibi à nobis contra Missas Regulariũ, quæ respectu Summi Pontificis Clementis, ne quidem sunt consilij, sed meræ & nudæ libertatis.

AR-

ARTICVLVS X.

An Concilium Trid. non munierit Episcopos remedio contra parochianos, Missam parochiæ frequentare nolentes?

RESP. Quòd sic, & quidem per hæc verba, quæ immediatè sequuntur post statutum de Missa frequentandâ supra art. 3. positum.

Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur: vt non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro datâ sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati Sedis Apostolicæ, Prohibeant, mandent, corrigant, statuant; *atque ad ea inuiolatè seruanda, censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur fidelem populum* compellant: *non obstantibus priuilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscumque.*

Vbi nota, quod Concilium, dicendo *Hæc igitur omnia*: comprehendit etiam ordinationem de Missa in parochiis frequentanda. Inter octo siquidem puncta, quæ toto isto Decreto, Episcopis curanda iniunxit, omnium

mnium vltimum eſt de debito Miſſæ frequentandæ, quod proinde continetur ſub vocula demonſtratiua, *Hæc*, cuius natura eſt referri potius ad vicina quam remota; continetur nihilominus etiam ſub ſigno diſtributiuo *omnia*: debitum enim frequentandæ Miſſæ, eſt vnum ex ijs quæ ſummatim enumerata ſunt. Etenim ſi Concilium ponit *omnia*, vt nihil enumeratorum excludat, quomodo auderemus nos excludere id quod Concilium non excludit, Miſſæ nimirum frequentationem? Proinde remedia illa in textu iam allegato expreſſa pertinent etiam ad curandam Miſſæ parochialis frequentationem, Ideoque manent Epiſcopi benè muniti remediis aduerſus parochianos vel parochianas, parochiam pro Miſſa parochorum audienda, dictis diebus, frequẽtare negligentes.

ARTICVLVS XI.

An Epiſcopi per textum Concilij allegatum habeant ſufficientem poteſtatem & media, ad efficaciter curandam Miſſæ Parochialis frequentationem?

RESP.

Resp. Quòd ſic; quia imprimis habent authoritatem ad id pleniſſimam & ampliſſimam à ſancta Synodo, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati. Iſta autem poteſtas, adeò latè patet, vt ſe extendat etiam ad quęcumque alia quæ huc pertinere viſa fuerint, mãdando, corrigendo, prohibendo, ſtatuendo, cenſuris Eccleſiaſticis, alijsque pœnis arbitrarijs populum compellendo, cum ſupra citatis, *Non obſtantibus &c.* Certè poteſtas illa Epiſcoporum adeo magna & ampla eſt, vt ea vti liberrimè poſſint in regulares, ſi quoquo modo à frequentanda Miſſa Parochiali populũ diuertant ac impediant. Vnde ſequitur quod cũ inter iſtiuſmodi, *Quæcumq; alia quæ huc pertinere videri poſſent* (vt loquitur Synodus) maximè recenſeri habeant verba diſſuaſoria prædicatorum & confeſſariorum Regularium: ſequitur inquam Epiſcopũ in eos agere poſſe mandando, corrigendo, prohibendo, ſtetuendo, ne vllis ſiue directis ſiue indirectis modis, plebis animos ab obedientia huius ordinationis alienent aut retardent. Nec obſtat quod Regulares fortè ſunt exempti, aut priuilegiati, vel quod per diuturnam conſuetudinem ſibi

bi videri possent in possessione præscriptâ: nam ista omnia sunt exclusa per hæc verba: *Non obstantibus priuilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumq́.*

ARTICVLVS XII.

An Ioannes Gallemart, & Emanuel Rodriguez rectè dicant Sacram Cardinalium Congregationem declarasse Episcopos non posse vti censuris, ad compellendum populum ad missam parochiæ?

Resp. Quòd non rectè id dicant: vt autẽ meliùs constet quid de hac re loquantur, citemus eorum verba. Dicit itaq; Rodriguez Quæstionum Regularium tom. 1. Quæst. 43. artic. 7. *Præterea* in eadem congregatione, considerando verba dicti Decreti ibi *Moneant etiam;* decisum est, quod populus monendus est, vt Dominicis & Festis maioribus Missas in suis parochijs audiat: non est tamen ad id per censuras Ecclesiasticas cogendus, hactenus ille. Ioannes Gallemart verò in suis collectionibus decisionum & declarationum Congregationis Cardina-

lium ſuper Concilium Trid. hanc annotationem habet: Vide Zerolam in praxi Epiſcopali parte 1. verbo Miſſa, vbi aſſerit ſacram Cardinalium Congregationem cenſuiſſe non poſſe Epiſcopum cogere populum multis aut pœnis, etiam in caſu notabilis negligentiæ aut contumaciæ, ire ad audiendã Miſſam in parochia ſua, hactenus citatus Zerola: Deinde Gallemart citat Franciſcum Suarem ſuper 3. partem diui Thomæ, diſputat. 88. ſect. 2. opinantem quod populus ad Miſſam parochialem cenſuris per Epiſcopos compelli non poſſit diebus Dominicis & Feſtis maioribus: aduerto tamen Suarem eo loco tota ſectione, non agere niſi de Miſſa præcepti contenti in cap. *Miſſas* ex Concilio Agathenſi; quærendo, num Miſſa illa dicti præcepti pro diebus Dominicis & Feſtis ſingulis, debeat eſſe illa ſolemnis, quæ dicitur parochialis & celebratur à parocho in parochia? Et reſoluit quod non, & conſequenter Epiſcopos non poſſe ad Miſſam dicti præcepti (ac ſi deberet eſſe neceſſariò illa parochialis ſolemnis) populum per cenſuras compellere. Quod totum etiam dicimus, ideoque Suares & alij, qui illo ſenſu de

Miſſa

Missa agunt, contra nos non faciunt. Nos enim distinguimus inter Missam præcepti vniversalis, & Missam parochialem, quæ etsi non sit præcepti, est tamen statuti Ecclesiæ tamquam simplicis animarum ad salutem directionis: sed de eiusmodi Missæ distinctione infrà ex professò loquemur. Maneat ergo populum censuris, ad parochialem, dictis diebus, per Episcopos compelli posse, iuxta verba Concilij iam artic. 10. citata.

Nec obstant omnes illi allegatores declarationum Congregationis: *Illustrißimorum Cardinalium, Gallemart, Rodrigez, Zerolla, Marzilla, Soteallus, Farmacius, Horatius Lucius, Barboza.* Et si qui alij; nam extat decretum expressum contra similes Scriptores.

ARTICVLVS XIII.

Quod sit illud decretum contra Gallemart, & similes allegantes Congregationem Cardinalium?

Resp. Decretum eiusmodi manasse anno 1621. estque tale.

Decretum.

Sacræ Congregationis S. R. E. Cardinalium à Sanctissimo D. N. Gregorio Papa XV. sanctaq; Sede Apostolica ad indicem librorum, eorumdem permissionem, prohibitionem, expurgationem & impressionem, in vniuersa Republica Christiana, specialiter deputatorum, vbiq; publicandum.

SACRA CONGREGATIO Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium ad indicem deputatorum; viso decreto super prohibitione facienda omnium collectionum declarationum, decisionum ac interpretationum Congregationis Concilij, tam impressarum quam imprimendarum, infrascripti tenoris: videlicet.

Cum nuper S. Congregationi Cardinalium Concilij Trid. interpretum, innotuerit, aliquot volumina declarationum, ementito ipsius Congregationis nomine prodiisse in lucem, quas in tenebris delituisse consultius fuisset, quando nedum vndiq; scatent erroribus, sed alicubi etiam veræ ac germanæ Sacros. Synodi intelligentiæ prorsus aduersantur. Cumq; eiusmodi editiones vnde confusio ac peruersio oriri facilè potest grauissimus etiam pœnis interdicantur constitutione sanctiss mem.

Pij 4. quæ incipit, Benedictus Deus Illustrißimi Patres, bonum semen ab inimici hominis zizania discerni, atq; œcumenicæ doctrinæ integritatem saluam incorruptamq; in Ecclesia Dei Custodiri, pro eo ac debent satagentes, sanctissimo D. N. Gregorio XV. annuente.

Decreuerunt indici librorum prohibitorum addendas esse omnes & quascunq; Collectiones declarationum, decisionum, seu interpretationum Congregationis Concilij, impressas vel imprimendas, præsertim verò editiones infrascriptas.

Sacri Concilij Tridentini decisiones & declarationes Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium eiusdem Concilij interpretum, ad diuersa exemplaria, præsertim, secundum correctionem Petri de Marzilla, operâ & studio Ioannis de Gallemart.

Declarationes Concilij Trid. ex bibliotheca manuscripta Prosperi Farmacij.

Remissiones Doctorum qui varia loca Concilij Trid. incidenter tractar unt, Authore Augustino Barbosa.

Declarationes Cardinalium congregationis Concil. Trident. vna cum Ioannis Sotealí & Horatij Lucij annotationibus.

Declarationes eorumdem Cardinalium, ex vlti-

vltima recognitione Ioannis Gallemart, cum citationibus Ioannis Soteali, & remiſſionibus Auguſtini Barboſæ.

Decreta Concil. Trid. ad ſuos quæque titulos, ſecundum Iuris methodum redacta, adiunctis declarationibus authoritate Apoſtolica editis per Fratrem Vincentium de Marzilla.

In quorum fidem hæc propria manu ſubſcripſimus, & ſigilli noſtri impreſſione communiri fecimus. Datum Romæ die 29. Aprilis 1621.

R. CARDINALIS VBALDINVS.

Ideò prædicta ſacra Indicis Congregatio volens quamprimum executioni mandare, vt par eſt, huiuſmodi prohibitionem: Omnes ſupradictas collectiones, declarationes, deciſiones, ac interpretationes Congregationis Concilij, cum impreſſas tum imprimendas, & præcipuè ſupra expreſſas præſenti decreto ob id ſpecialiter facto prohibet, mandans ſingulis cuiuscumq; gradus & conditionis ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum, contentis, ne impoſterum, à præſentis decreti notitiâ, aliquas huiuſmodi Concilij collectiones, declarationes, deciſiones ac interpretationes imprimere, legere, vel quomodocumq;

documq; etiam sine aliâ superiorum licentia, apud se detinere audeant.

In quorum fidem, manu & sigillo Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Cardinalis Bruilacquæ præsens decretum signatum & munitum fuit, Die 6. Iunij 1621.

BONIFACIVS CARDINALIS BRVILAQVÆ.

Locus Sigilli.

FR. FRAN. MAGDALENVS CAPIFERREVS, Ord. Prædic. Secret.

Romæ ex Typographiâ Cameræ Apostolicæ M. DC. XXI.

Hoc igitur Decretum expressimus, vt appareat quam pauci sint momenti illæ allegationes siue Gallemartij siue Emanuelis Rodriguez, siue cuiuscumque alius, quibus indicat Sacram Cardinalium Congregationem declarasse Episcopos non posse vti censuris Ecclesiasticis multis aut pœnis ad compellendum populum ad Missam parochialem diebus Dominicis & Maioribus Fe-

stis: cum id sit expresse contra textum Concilij Trid. supra artic. 10 expressum; & Congregatio Sancta ostendat hic se tam alienam à similibus declarationibus quæ quomodocumque alterant Oecumenicæ doctrinæ integritatem, quam saluam incorruptamque in Ecclesia Dei custodiri, pro eo ac debent, hic satagere se dicunt.

ARTICVLVS XIV.

An & quomodo S. Carolus Borromæus plebes ad frequentationem Missæ parochialis reduxerit?

Resp. Quòd id diligentissimè currauerit, & inter alia media quibus ad hoc vsus est in Concilio 6. prouinciali Mediolanensi litteras diuino zelo plenas ad omnes Episcopos suæ prouinciæ direxit hoc tenore, ante quas tamen hanc præmittit præfationem.

Canonum ratio & disciplina Ecclesiastica id Maximè postulat, vt ad Ecclesiam parochialem fideles quàm frequentissimè conueniant: id quod ab Episcopis accurratè eos moneri, Oecumenica Synodus Trid. piè ac saluta-

ſalutariter decreuit. Eius decreti authoritate, vt pro eo quod debemus, planè obtemperemus: in vſumque prouinciæ noſtræ inducamus, quòd bene agendi rationibus, vſuique optimè conſultum eſſe animaduertimus, litteras monitionis eo de genere infra explicatas hoc prouinciali Concilio 6. edimus, quas in omni parochiali totius prouinciæ noſtræ Eccleſia, certis Feſtis diebus, quos pro ſuæ Diœceſis ratione Epiſcopus præſtituerit, de more promulgari decernimus: quo diligentius Parochiales admoniti, cum officij religioſi partes facilè intellexerint, quas ſuæ, quiſque Eccleſiæ Parochiali debent, incitata quâdam voluntatis propenſione exequantur, quod de ſacroſancti illius Concilij ſententiâ, eos ſalutariter & quam ſæpiſſimè monitos eſſe volumus. Id verò non hæc noſtra ſolum Prouinciali cohortatione monitioneque contenti prouinciæ noſtræ Epiſcopi præſtandum curent, ſed omni aliâ præcipuâ paſtoralis curæ ratione, quam eius rei vſui accommodatiorem potioremque eſſe cenſuerint. Porrò huius noſtræ litteras, quo facilius planiusque intelligat, indeque partes officij ſui non ſolùm

cognoſcat ſed rectè exequatur, eas in vulgarem etiam ſermonem totas de verbo ad verbum conuerti, vel ſummatim vulgariter explicari, & ita fidelibus enunciari iiſdem curent, prout Diœceſis ſuæ rationibus magis expedire videbitur.

ARTICVLVS XV.

Quæ ſit formula monitionis S. Caroli de conueniendo ad parochialem Eccleſiam?

Resp. Eſſe, vt ſequitur.

Fuit olim tanti apud Antiquos Patres ille, frequens in Eccleſiam propriam parochialem conuentus, vt ad hanc diſciplinam populi Chriſtiani inſtitutioni valdè accommodatam retinendam, certis Decretis cautio aliqua adhibita ſit. *Primò* enim hoc iuſſum eſt vt Dominicis Feſtiſque diebus, Parochi antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent an alterius Parochiæ fidelis adſit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Miſſam audire velit, quem ſi inuenerint, ſtatim indeeiiciant, & in Parochialem ſuam Eccle-

ſiam,

ſiam, ad Miſſam audiendam redire compellant.

Deinde illud planè vetitum fuit, alienæ Parochiæ fidelem à Parocho ad Miſſam non recipi ,niſi in itinere fuerit & placitum ibi habuerit. Cuius veteris diſciplinæ reſtituendæ in vſumque reuocandæ deſiderio flagrans olim Summus Pontifex Vrbanus VI. eo de genere Apoſtolica Sanctione diligentiſſimè cauit, & nuper ſacra Tridentina Synodus Oecumenica ab Epiſcopis Fideles non ſolum hoc moneri voluit vt frequenter ad proprias Parochiales Eccleſias ſaltem Dominicis diebus, Feſtiſque maioribus accedant , ſed illud etiam diligenter oſtendit. *Vnumquemq́ teneri, vbi commodè fieri poteſt, Parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei.* Ac proinde id præterea ſtatuit, à Parochis animarumque Curatoribus inter Miſſarum ſolemnia aliquid ex ijs quæ in Miſſa leguntur exponi,& ſanctiſſimi illius ſacrificij myſterium aliquod explanari, plebes ſibi commiſſas ſalutaribus verbis paſci , eaſdemque doceri, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, in lege Domini erudiri, & ſacra eloquia illis explanari , tum in vnaquaque Eccle-

Ecclesia parochiali pueros fidei rudimentis instrui.

Colligit S. Carolus frequentandam esse parochiam, & qui inde fructus sequantur.

His igitur eiusdem Tridentinæ Synodi decretis,& veteri salutari exemplo adducti; cum populum vrbis, Diœcesis prouinciæq; Mediolanensi nostræ, rebus ad salutem necessarijs instructum, per bona opera ad præmium sempiternum perducere, summoperè in Domino cupiamus: *hac nostra,* monitione eos vniuersos & singulos cohortamur, ac per viscera misericordiæ IESV CHRISTI obsecramusatque obtestamur, vt quamuis in vinciis, oppidis, & suburbiis Oratoria, Capellas, aliasùe Ecclesias habeant, vbi sanctissimo Missæ sacrificio interesse possint: frequenter tamen Dominicis saltem alijsque solemnibus festis diebus, ad suam quique parochialem Ecclesiam conueniant: vbi à Parochi cui eorum cura commissa est, verbo Dei pascantur, fidei Christianæ

ſtianæ rudimentis, alijsque animarum ſaluti neceſſariis præceptis erudiantur, ad ſanctiſſima ſacramenta religioſius percipienda inſtruantur, ad eorumque frequentem vſum vt illa ſacra Synodus optat paternis eius cohortationibus in dies magis imflammentur. Tum ab eodem item audiant qui dies Feſti, ſi qui in hebdomadam inciderint, colendi, quæ vigiliæ Ieiuniaue ſeruanda ſint, diſcant ab ipſo item quæ Chriſtianæ pietatis officia, in illis religioſè colendis præſtari oporteat, ac quæ præterea ſupplicationes, proceſſione ſue, aut ſtationes, orationes, indulgentiæ, iubilæa indicantur; quæ matrimoniorum denunciationes fiant, quæ item pro ratione temporum, admonitu iuſſuue Epiſcopali ad diligentiorem eorum inſtitutionem promulgentur. His atque adeò alijs fructibus, qui ex paternis Parochi vel in cohortando vel in monendo officiis exiſtunt, eos carere contingit, qui ad Miſſam ijs diebus, in ſuam parochialem Eccleſiam non conueniunt.

Col-

Colligit S. Carolus quæ incommoda sequantur ex absentiâ à Missâ Parochiæ.

Immó verò quod hoc, audiendæ illis diebus Missæ parochialis munus, à fidelibus minus diligenter præstatur, & à quibusdam planè negligitur, multa incommoda inde existunt. Hinc in plerisque sæpè fidei articulorum & Dei Sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia, Festorum dierum cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera non exculta, non cognita Christiana familiarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis comptemptus, sanctissimorum institutorum & sacrorum Canonum violatus vsus, hinc denique in Ecclesiis parochialibus, quæ à maioribus tanto pietatis studio ex ædificatæ sunt instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis, cura multis in partibus neglecta, in illisque nulla aut pene exigua Ecclesia-

clesiastica ad diuina officia obeunda, necessaria suppellex. His tot tantisque malis atq; incommodis vnusquisque occurrere studeat, id diligenter exequendo quod *SS. Patrum* suadet authoritas: quod Tridentina Synodus moneri iubet, quod ex illius iussu nos de vniuscuiusque vestrum saluti solliciti, paternis vocibus cohortamur & monemus in Domino.

Adhibet S. Carolus motiua ad parochiæ frequentationem.

Nec vero quemquam aliquod, quod vel ex parochialis Ecclesiæ aliqua distantia, vel ex pluuia, frigore, æstu, temporumue vicissitudine existit incommodum, ab hoc officio deterreat. Immò vero ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est: qui salutis suæ memores huius rei grauitatem; eorum, quæ commemorata sunt, ratione, perpendent; Quique aliquando secum animo reputabunt, non solum Parochialem Ecclesiam sibi datam esse,

in qua primum baptiſmo ſuſcepto, Chriſto Domino renati, alijs ſacramentis aluntur ad perpetuam ſalutem, ſed Parochum etiam ſacerdotem ſibi loco Parentis eſſe debere, quem diligant, colant, atque obſeruent. Hoc ſibi proponentes illum pro fidelibus ſibi commiſſis apud Deum internuncium, ac deprecatorem eſſe, diuinæ legis interpretem, diſpenſatorem mysteriorum Dei, Chriſtianæ vitæ & morum diſciplinæ Magiſtrum, à quo omne petant piè rectèque agendi conſilium, ac deniquè Miniſtrum omnium fere quæ ad ſalutem eis neceſſaria ſunt. Huic autem noſtræ monitioni, etſi omnes pro præcipuâ ſuæ ſalutis curâ audientes eſſe debent, Imprimis tamen Patres familias. Tutores, Curatores Ludimagiſtros, cæterosque aliorum moderationi curationiue præfectos cohortamur, diuinaq; contestatione admonemus vt de ſuâ & aliorum quorum curam gerunt, ſalute ſolliciti, primum ipſi hæc paterna monita amplectantur, tum illos etiam crebris cohortationibus ad illa exequenda inflamment, idq; curent vt non ſolum Miſſæ & diuinorum officiorum tempore, illi in parochialem Eccle-
ſiam

ſiam conueniant, verùm etiam vt inſtitutas in ea doctrinæ Chriſtianæ ſcholas, ſtatis illis diebus frequentent.
Hactenus S. Carolus.

ARTICVLVS XVI.

An S. Carolus tetigerit aliquid de officio Prædicatorum circa has & ſimiles materias Parochiales & Epiſcopales?

RESP. Quòd ſic, *Actorum* parte 4. titulo. *Inſtructiones prædicationis verbi Dei*, vbi has regulas dictat ex decreto Concilij Prouincialis Mediolanenſis 3.

Omnem verò Concionum ſuarum vim ad Epiſcopalis parochialiſq; gubernationis rationes accommodabit; Epiſcopi monita, iuſſa, edicta, decreta, inſtituta ac diſciplinam omnem perpetuo commendabit, atq; adeò tuebitur; vt Clerus & Populus concionibus ſuis benè excitatus, ei obtemperet, pareat omni ſanctæ obedientiæ ſpiritu. Concionator quoq; Regularis Parochorum curæ omnia prodeſſe ſtudebit: ita ſcilicet, vt non modo nihil quidpiam proferat quod parochialis curationis officia interturbet, ſed omne ſtudium adhibeat, quo populus in o-

mnes parochialis curæ partes, piè sanctéque conformetur.

Et verò imprimis proponet sæpè auditoribus Concilij Trid. decreta: ex quo tanquàm ex purissimo fonte hauriet, quæ pertinent ad mores omnium ordinum corrigendos, fidem explicandam & Christianam disciplinam restituendam. Sic tamen facultate sibi datâ vtetur vt parochialem vtilitatem & populi disciplinam nusquam vllo modo labefactet, sed communiat omni studio atque officio.

ARTICVLVS XVII.

An Concionatores Regulares rectè impleant dictum S. Caroli consilium; quod est omnem suarum concionum vim ad pastoralis gubernationis rationes accommodare?

Resp. Quòd non. Ideoque quoniam simplex populus facilè disrumpit sepes constitutionum Apostolicarum propter nonnullas conciones, sed præsertim propter Ecclesias Regularium frequentandas, & occultis fortè consilijs abducitur à suæ parochialis Eccle-

Ecclesiæ frequentatione: necesse visum est, non tantùm temporibus Sixti 4. vt infra citabimus, sed & nuper Duaci (quæ est vniuersitas in partibus Flandriæ) ortâ maximâ difficultate pro re de qua tractamus inter Episcopos & Parochos ex vna parte & Regulares ex altera: necesse, inquam visum est *Sanctissimo D. N. Clementi* 8. vtrique partium imponere silentium, & tamquam Apostolicum Iudicem decidere per sententiam quid priuilegij Regularibus in hac re competat; & quid Iuris ac debiti ipsis Pastoribus parochialibus. Vnde Bullam sequentem fecit.

ARTICVLVS XVIII.

Quæ sit bulla Clementis 8. concernens auditionem Missæ Parochialis?

Resp. Quod ista Clementina anno 1592. ad *Octauium Nuncium Apostolicum* in Belgio pro componendis dictis difficultatibus directa, vt executioni mandanda, est huius tenoris.

Venerabilis F. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Significatum fuit nobis nuper, non ſine graui animi noſtri moleſtia, nuper in *Oppido Duacenſis Atrebatenſis diœceſis*, nonnullos Parochos maximo cum fidelium ſcandalo, tum docendo & concionando; tum omnes reprehenſionibus, & cenſurarum Eccleſiaſticarum cōminationibus perterrendo, Chriſti fideles auertere, ne Feſtis diebus ad Eccleſias Fratrum Ordinis mendicantium, atq; Collegij Societatis IESV, pro Miſſis audiendis accedere, & ne etiam quadrageſimali & Paſchali tempore Fratribus dictorum Ordinum, ac Presbyteris Societatis IESV peccata ſua confiteri poſſent, auſos fuiſſe: affirmantes ipſis Chriſti fidelibus, tam de iure quàm de conſuetudine prohibitum eſſe, in alijs quam parochialibus Eccleſiis, Miſſas diebus Feſtis audire: nec licere illis, quadrageſimali & Paſchali tempore, alijs præterquam propriis Parochis peccata ſua confiteri. Vnde maximam in fideli populo exortam

tam fuisse animorum perturbationem accepimus. Contra enim Fratres Ordinis Prædicatorum, & conuentualium, ac Presbyteri dictæ Societatis priuilegis Apostolicis suffulti, tum priuatim tum publicè in concionibus contrarium vsum in Ecclesia Dei receptum & permissum, ac à SS. Patribus, Oecumenicisq; Concilijs approbatum deffendere, conati fuerunt. Rem autem eo pertractam fuisse intelleximus vt graues inde dissensiones inter dictos Parochos & Presbyteros Societatis IESV subortæ fuerint. Quod autem nos grauius affecit, illud imprimis fuit quod venerabiles Fratres Archiepiscopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis, inconsulta Sede Apostolica, negotium hoc in disceptationem, tum etiã in iudicium fortassis apud sæcularem curiam deduxerunt. At nos ne grauiora scandala suboriantur paternè consulere, & celeri remedio prospicere volentes: causam & causas huiusmodi, si quæ coram quocunque iudice introductæ reperientur, ad nos harum serie, auocantes illasque penitus extinguentes, ac perpetuum desuper tum Parochis tum alijs prædictis silentium imponentes,

Præsenti nostro decreto sancimus, licere sæcularibus Christi fidelibus vniuersis, liberè Missas diebus Dominicis & alijs maioribus Festis audire in Ecclesiis tam Fratrum Prædicatorum, quam aliorum mendicantium, nec non etiam Collegij Societatis IESV, iuxta illorum priuilegia & antiquas consuetudines; dummodo in contemptum parochialium Ecclesiarum non faciant. Et tam dictis fratribus Prædicatoribus & presbyteris dictæ Societatis, quam alijs priuilegiatis prædictis, quibus id à Sede Apostolica indultum est, idoneis tamen & ab ordinario approbatis, peccata sua etiam quadragesimali & paschali & quouis alio tempore confiteri licitè posse: dummodo tamen ijdem Christi fideles sacramentum Eucharistiæ die festo Paschatis Resurrectionis in propria parochia ab eorum Parocho sumant.

Proinde tibi per præsentes committimus & mandamus, vt præsens nostrum decretum prædictis Archiepiscopo Cameracensi & Episcopo Atrebatensi notum facias; ijsdemque authoritate nostra Apostolica mandes vt illud in prædicto Oppido Duacensi, & vbicumque opus fuerit, publicari & obser-

uari

uari faciant: vtque Parochos in eorum officio contineant: illosque ab auocatione populi ab Ecclesiis priuilegiatorum, ac etiam à propositionibus quibus tollitur populo libertas audiendi Missas in Ecclesiis priuilegiatorum supradictis diebus, ac confitendi peccata sua etiam in Paschate ipsis priuilegiatis, abstinere faciant. *Ipsis verò Priuilegiatis eâdem authoritate præcipias, vt in concionibus & catechismis, populum ipsum tum ad reuerentiam Parochorum, tum ad eorum Missas præsertim Dominicis & alijs solemnibus Festis diebus audiendas. tum ad decimas resq; alias Ecclesiis debitas soluendas, frequenter moneant & adhortentur*

Ac denique omnem huiusmodi controuersiæ occasionem præcidere & tollere & Christi fidelium animos ad vnionem & quietem traducere curres: omniaque præmissa publicari & exequi, adiectis etiam censuris Ecclesiasticis & alijs tibi benè visis pœnis, opportunisque omnibus iuris & facti remedijs adhibitis, mandes & facias: In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 22. Decembris 1592. Pontificatus nostri anno primo.

ARTICVLVS XIX.

An Regulares ex ista bulla Clementis 8. non teneantur ex præcepto, seriò & frequenter in suis concionibus & catechismis hortari ad Missam parochiæ?

Resp. Quod sic, & id quidem est manifestissimum cum expressis terminis illud eis imponatur ex præcepto de authoritate Apostolica.

ARTICVLVS XX.

An Regulares id præstare nolentes non possint ac debeant per Nuncium Apostolicum ad id compelli per censuras Ecclesiasticas?

Resp. Quòd sic. Dicta enim Bulla Clementis 8. ad calcem sic habet: *Omniaq; præmissa publicari & exequi, adiectis etiam censuris Ecclesiasticis, & alijs tibi benè visis pœnis, opportunisq; omnibus iuris, & facti remedijs adhibitis, mandes & facias.* At verò Religiosos debere,

ex præcepto authoritate Apostolica imposito, ad Missam parochiæ populos hortari ac monere, est vnum ex omnibus in Bulla Præmissis; Ergo, ad illud etiam, vt curetur exequi, id est vt executioni mandetur, possunt ac debent adhiberi censuræ; imò etiam suspensio prædicationis, cum Bulla habeat, *& alijs tibi benè visis pœnis.*

ARTICVLVS XXI.

An Religiosi omittentes exhortari populos ad Missam Parochialem, iuxta articul. 19. satisfaciant fini & intentioni dictæ Bullæ Clementinæ?

RESP. Quòd non: Finis enim quem expressis terminis Bulla intendit, est, inter Regulares & Dominos Pastores, quoad Missarum auditionem, præcidi, & tolli omnem in posterum, huiusmodi controuersiæ occasionem; & Christi fidelium animos, ad vnionem & quietem traduci (inquit Clemens) Qui tamen finis haberi non potest, nisi interim dum pro sua parte Domini Pastores obediunt, & implent seruantque senti-

tentiam Sedis Apostolicæ hâc Bullâ expressam: Regulares quoque pro sua parte eam seruent & obediant. Præsertim cùm sibi ad hoc impositum sit præceptum, cui tamen contrauenire dicuntur passim multis modis.

ARTICVLVS XXII.

Quibus modis Regulares contrauenire ferantur, præcepto Clementis 8. illis strictissimè imposito, de frequenter monendo & hortando populos ad Missam Parochorum?

Resp. Ferri eos contrauenire duobus imprimis modis generalibus, nempè directè & indirectè, siue quod idem est, explicitè & implicitè, siue formaliter & virtualiter. Directè quidem & formaliter, dum omittunt siue non monent nec exhortantur penitus, vel si id faciant, non faciant frequenter: vel non in Ecclesiis inter catechizandum & concionandum, prout in terminis Bulla mandat. *Secundo.* Dum loquuntur, fortè quidem, inter concionandum, de Missa ac parochia frequentanda vno & altero ver-

bulo, ſed ita, vt centum alijs verbis ſtatim ex induſtria deſtruant & diſſuadeant, quod quaſi paulò ante commendare velle videbantur: & id quidem in præſentia & propria Eccleſia ipſorum Parochorum, non ſine magna eorum mæſtitia. Et ſic, veluti ſutor inducit ſetam in corium ſuum vt eadem ſtatim extruſa introducatur filum & ibi hæreat, ita illi Prædicatores Regulares, vtuntur initio quadam apparente *Miſſæ imo & concionis parochialis* commendatione, quaſi iocò; vt inde ſumptâ occaſione confeſtim inducant contrarium; & quidem non iocò, vt priùs, ſed ita ſeriò & inculcatiuè & indubitanter, vt mortaliter loquendo, neceſſe ſit tale contrarium dogma hærere fixè in animis ſimplicis plebeculæ velint nolint Paſtores. Tales autem locutiones contrariæ quibus vtuntur, ſunt hæ, *Nullam eſſe obligationem parochianorum ad parochiam* (cùm interim ſaltem, iuxta Canonem Concilij, teneantur ad eam, ratione verbi Dei audiendi, ſi comodè poſſint intereſſe parochiæ, Dominicis & Feſtis maioribus) & ſimiles. Tale quid autem dicere, eſſe contra dictum Clementis 8. præceptum: Probatur quia ſecundùm

dùm Theologos præceptum affirmatiuum alicuius actionis faciendæ (qualis actio est hîc, seriò & frequenter hortari & monere ad Missam parochiæ) ex natura sua, includit semper aliud præceptum negatiuum de omittendo contrario dictæ actionis præceptæ & quolibet voluntario impedimento eiusdem: Sicut verbi gratia, sub præcepto affirmatiuo honorandi parentes, indubiè continetur negatiuum, de non affligendo, non deferendo, non agendo, nec loquendo contra eos, de non inhonorando, & non despiciendo eos. Proinde à simili, cum Religiosis priuilegiatis præcipitur hortari, sine dubio prohibetur implicitè & concomitanter, dehortari, & quoquo modo, voce, gestu, & subtilitate quacunque impedire, & sanctam Sedis Apostolicæ *Monitionem* fine suo frustrari; qui finis est, *Populum de facto audire* Missam parochialem dictis diebus, stante commoditate ad illa se conferendi.

Quod si non impletur, frustra anno 1592. recursum est ad Sanctam Sedem pro hac difficultate. Frustra à supremo Ecclesiæ Capite, ita decretum est; frustra motæ super hac re controuersiæ inter Regulares & Parochos,

chos, diremptæ sunt, Frustra compositæ partes, Frustra appositæ clausulæ à partibus obseruandæ, Frustra data est *Illustrissimo Domino Nuncio Apostolico*, potestas & mandatum curandi vt contenta in Bulla Clementina executioni mandentur, ad id, si opus sit, etiam censuris & aliis pœnis vtendo.

Tertiò contrauenire feruntur, & quidem valdè efficaciter, clandestinis diuerticulis, & consiliis datis in confessionali, vel in locutorio portæ Monasterij, vel alibi in priuatis pœnitentium colloquiis, assecurando eos vel eas, quod ad nihil Parochiæ in conscientia teneantur. Quâ tamen generali negatione, falsum dicunt, cùm, vt in priore huius nostri tractatus parte ostensum est, iuxta Conciliũ Trid. populus teneatur reuera saltem ad verbum Dei in Missa parochiali audiendum. Quantũ verò ad Missam parochiæ, ita omnia silentio inuoluunt, vt nõ detegant plebi constitutionẽ & voluntatem Ecclesiæ de ea audienda, quasi constitutio præfata Trident. sess. 22. & voluntas Papæ in Clemẽtina ante artic. 18. à nobis citata eò solùm quòd non sit sub peccato, sit supprimenda nihili habenda, nõ inculcanda, nõ commendanda,

danda nō implenda. Quod tamen quantùm lædat authoritatē Sedis Apostolicæ, quisquis est in eam *Pius*, facilè iudicabit. Cū (vt suprà mōstratū est art. 6.) Ipsimet Superiores Religiosorum nullatenus permitterent ipsorum regulas & cōstitutiones violari, licet ad nullum peccatum obligent: eas tamen non obseruari; in ruinam apertissimam disciplinæ familiarum reputent. Et, vnde, quæso, meruit Ecclesia Romana peioris esse conditionis in sua authoritate, quàm Superior Regularium in sua? Quid ablatum est de potestate & dignitate illa primœua sibi à Christo Domino collata, vt ita vilescere incipiat, ita iacere, ita non audiri, vt monita eius sanctissima, volita, & statuta & hortamenta illius, planè cœlestia non habeant vim, non efficaciam, non vigorem, sed sint quasi non sint? Spero tamen meliora, Christo Domino super his, vt confidere par est, aliter pro suaui sua sapientia prouisuro.

ARTICVLVS XXIII.

An, vt intelligatur intentio Clementinæ, quâ sancitur esse licitum & libe-

rum populo audire Missas in Ecclesiis Regularium, & quâ etiam aliundè monetur populus audire Parochialem. non sit cum prudenti aduertentia, distinguẽdum inter Missam præcepti & Missam parochialem?

Resp. Quòd omninò ita agendum est, Distinguenda igitur venit *Missa præcepti* vt sic, id est formaliter sumpta vt est præcepti, & *Missa Parochialis*, quatenus parochialis.

Primò. Differunt quia illa omnino debet audiri ex debito constitutionis & ordinationis ad salutẽ directiuæ sub nullo, vt aiunt, peccato: vt proinde populus ad eam vocetur non præceptione sed monitione.

Secundò. Missa parochialis est loci determinati scilicet parochiæ: Missa verò præcepti non est affixa loco, sed vbiuis audiri potest siue in hospitalibus siue in parochiis, siue in Religionibus: cum vbicunque dicatur, sit verè Missa, & præceptum non obliget nisi ad Missam, statis diebus.

Tertiò. Adeò differunt, vt habeant se vt excedens & excessum: datur enim Missa quæ solùm sit præcepti, & non sit parochialis,

qualis

qualis est illa Missa quæ sola, Dominico Die, auditur, idque apud Regulares. Datur alia quæ sit solùm Parochialis & non sit Missa præcepti: qualis est Missa Parochialis quolibet die feriæ: imò etiam die fortasse Dominico, si audiatur quidem Parochialis sed cum formali expressaque intentione non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ per illam; & postea audiatur altera apud Regulares aut in Hospitali, cum intentione implendi præceptum Ecclesiæ. denique datur Missa quæ sit simul parochialis & præcepti; qualis est illa quæ sola auditur die Dominico, dummodo sit parochialis: per eam enim impletur etiam præceptum, & est parochialis quia est Missa Parochi & in Parochia.

Quartò. Proinde differunt Canonibus, virtute quorum ordinantur audiendæ: Canon enim obligans ad Missam præceptiuè in conscientia & sub peccato, est ille qui *De Consecrat. Distinct. 1. ex Concilio Agathensi*, sic incipit, *Missas die Dominico sæcularibus totas audire, speciali ordine præcipimus, &c.* Canon verò ordinans audiri parochialem est alius ex toto distinctus in Concilio Trident. sess. 22. supra à nobis artic. 3. citatus, & æquiualenter

ter iteratus in Bulla Clementis 8. ſupra etiam artic. 18. allegata.

Quintò. Differunt extenſione ad ſubiectos quos afficiunt. Nam Canon præcepti, extendit ſe & comprehendit omnes Chriſtianos populum & Clerum, Sæculares & Regulares, vtriusque ſexus, Prælatos, Abbates, Epiſcopos, Cardinales, &c. Canon autem de miſſa parochiali, comprehendit ſolam plebem parochiæ.

Sextò. Differunt circumſtantiis notabilibus à Concilio Trid. appoſitis, nam affixum eſt Miſſæ parochiali, debitum adminiſtrandi & audiendi verbum Dei inter eiuſdem Miſſæ ſolemnia, & reliqua illa omnia præſtandi, & docendi & diſcendi quæ ſanctiſſimus ille Concilij Trid. *Aſſeſſor S. Carolus*, ſupra ex mente eiuſdem Concilij, expreſſit, & nos retulimus artic. 15. paragrapho *His igitur.* Miſſa autem præcepti, quæ non eſt parochialis iſtud non requirit: vt per ſe ſatis eſt manifeſtum. *Suppoſita illa conuenientiſſima Miſſarum dictarum diſtinctione*, quæritur articulo ſequenti, *an Miſſæ illæ, &c.*

ARTICVLVS XXIV.

An Missæ illæ quas Clemens 8. decernit licere liberè audiri in Ecclesiis Regularium sint aliæ à Parochiali?

RESP. Quòd sint aliæ & planè distinctæ. Propter eaque nullum ex Clementina ista, aduersus Missam parochorum, à Parochianis, dictis Diebus audiendam, Regulares priuilegium habent.

Primò probatur, quia postquam Clemens 8. sanxit de Missis apud priuilegiatos audiri licitis & liberis, statim post in eadem Bulla excipit parochialem; eamque expresse reseruat fidelibus in parochia audiendam. Ergo non est comprehensa inter illas licitas & liberas in Ecclesiis regularium: nam res vel terminus exceptus, non continetur in illo à quo fit exceptio, alioqui idem esset exceptus & nō exceptus, exclusus & nō exclusus.

Secundò probatur, quia Missæ prædictæ liberæ, sunt liberæ quoad locum qualiter liberæ sunt quæuis Missæ quas vocamus *Deuotionis*; qualiter quoque libera est Missa

præcepti generalissimi Ecclesiæ, vbicumq; enim audiatur, satisfit præcepto. At verò Missa parochialis non est libera quoad loca, sed est ligata determinata & affixa certo loco nempè parochiæ, implicatq; eam audiri in Ecclesia Regularium, cum sint loca discreta & repugnantia: & proindè sicut Ecclesia parochiæ non est illa altera Ecclesia, quæ est Regularium ex consequenti Missa regularium nequit esse altera quæ est Parochialis: igitur Missa parochialis nequit contineri inter Missas illas liberas, quæ audiri possunt inter Regulares.

Tertiò probatur, quia Missæ suprapositæ differunt celebrante à Missis parochialibus, cum istæ priores habeant ordinariè vnum Regularem pro celebrante, hæ autem Parochum.

Quartò. Missæ Regularium sunt populo liberæ & vltroneæ siue quod idem est, sunt meræ libertatis: Missa verò parochiæ est debiti, nam quod debet fieri, est debiti, verè autem debet audiri Missa in parochia, quia sic decernit Concilium, nullus autem negabit quin debeat seruari decretum, igitur Missa parochialis est debiti, proindè non

comprehenditur inter alteras priores quæ ſunt libertatis.

Quintò. Alioqui Sua Sanctitas confusè & indiſcretè loqueretur, ſi Miſſam parochorum, quam ab Eccleſijs Regularium excipit, confunderet cum ſupradictis Miſſis apud Religioſos audiri liberis; quòd tamen non decet ſupremi Eccleſiæ Principis ſapientiam.

Sextó. Papa ſibi contradiceret ſi Miſſam Parochorum vellet contineri ſub iſtis Miſſis apud Religiones auditu liberis: vellet enim eam audiri in Parochia & ſimul non vellet: vellet, quia hoc expreſsè infrà intendit, eò enim dirigit efficacia media tum præcepti facti Regularibus de exhortando & monendo populum vt audiat parochialem, tum media ipſarummet exhortationum & monitionum: tum alioqui cenſurarum applicandarum. Non vellet autem, nam tunc, ponendo Parochialem Miſſam inter Miſſas apud Religioſos audiri liberas, relinqueret liberum eam audire; liberum autem relinquere, eſt ne velle nec nolle.

Septimò. Alioqui Papa deſtrueret ſuam ipſius ordinationem: nam ſtatuit ne populus

lus auocetur ab Ecclesiis priuilegiatorum: & vt abstineatur à propositionibus quibus tollitur populo libertas audiendi Missas in Ecclesiis priuilegiatorum, interim ipsemet auocat populum à Regularium Ecclesiis quoad Missam Parochiarum. Nec abstinet à propositionibus quibus tollitur populo libertas audiendi illam in Ecclesijs priuilegiatorum: & quod amplius est, præcipit ipsismet Regularibus idem facere seu auocare; idque non tantum propositionibus simplicibus: sed adhibitis etiam in facie Ecclesiæ monitionibus & exhortationibus vt Parochiani eam audiant in Parochia. Hoc verò agere est ab Ecclesia regulari auocare; cum sit aduocare ad locum oppositum nempè ad parochiam: sine dubio autem aduocat ad parochiam qui de mente Papæ & præcepto eius frequenter in concione, & Catechismo, sic dicit: *Parochiani, venite quæso ad Parochiam audituri Missam Parochialem: monemus in Domino vt eò accedatis: exhortamur vos per viscera* IESV, CHRISTI (vt loquitur S. Carolus Borrom.) *vt id facere non ommittatis, talis enim est voluntas Clementis 8. ex cuius mandato, vos seriò ad Parochiã aduocamus.* Nõnè sic loqui est

ad parochiam aduocare? iam autem aduocare ad vnum locum, est concomitanter auocare ab altero loco opposito, & incompatibili: sicut exempli gratia, mouere ad terminum ad quem, est amouere à termino à quo. Locum autem Regularium, & locum parochiæ, certum est esse loca repugnantia: cum idem corpus non possit simul esse in duobus locis. Ergo aduocare ad parochiam vt veniatur ad eam est auocare à Regularium Ecclesia, vt recedatur ab ea: nam accessus ad vnum est recessus ab altero. Ergo Clemens 8. nullo modo vult parochialem Missam comprehendi inter illas Missas licitas & liberas; à quibus de Ecclesia regulari auocare ad Ecclesiam parochialem, prohibet: alioqui destrueret quod construit, & præciperet fieri quod prohibet.

ARTICVLVS XXV.

An Clemens 8. concordans Priuilegiatos & Parochos quoad Missam non concedat vtriusq; quod suum est?

Resp. Regularibus ex gratia indulget solum

lum hoc, vt ſcilicet, *ſit licitum & liberum populo, apud illos audire Miſſas Dominicis Diebus & maioribus Feſtis. Parochis autem concedit Miſſam Parochialem, à populo in Parochia, dictis diebus audiendam.*

ARTICVLVS XXVI.

An Clementis 8. conceſſio facta Regularibus quoad Miſſas ſit æqualis cum conceſſione quam facit Parochis?

Resp. Quòd non, ſed è contra eſt longè diſpar & inferior. Nam primò latius patet conceſſio parochorum; continet enim etiam totum quod in Clementina Regularibus conceditur: nam eſt populo licitum & liberum audire Miſſas illas in parochiis, quas audire liberum eſt in Religioſorum Eccleſiis: quidem ita vt non liceat populum inde auocare. Et inſuper continet vltra iſtas Miſſas libertatis, etiam Miſſam parochialem.

Secundò. Regulares, ſi bene expendant textum Bullæ, eorum in ea priuilegium, non eſt tam magnum ac plebi inſinuant. Nam tota eius vis continetur in his duobus ter-

minis *licitè & liberè. Per licite* porrò solummodo declaratur non esse peccatũ illas Missas audire apud Regulares, quemadmodum etiam licitum est, seu peccatum non est easdem audire in hospitalibus vel in parochijs vel vbicumque. Per liberè verò, solùm declaratur quod audire vel non audire eiusmodi Missas apud Regulares pendeat ex mera optione, lubito & libertate fidelium. Vnde Clemens 8. habet se in eo solùm permissiuè & veluti negatiuè, nihil penitus agendo circa populum eò adigendum. Nam nullibi, quod sciam, Ecclesia decernit, præcipit vel ordinat, vt plebs audiat Missam apud Religiosos: immò nec monet nec hortatur, nec denique saltem dat consilium ad hoc. Hinc euidenter sequitur, quòd supradicta concessio Regularibus indulta, sit quid minus quàm consilium respectu populi. Nam, verbi gratia, consilium Christi euangelicum, de castitate religiosa, vel &c. licet hominem relinquat liberum ad tale obiectum, iuxta id, *qui potest capere capiat*, nihilòminùs est actio positiua in consulente, quâ consulit ad illud amplectendum: vnde & Paulus ait 1. Corinth. 7. *De Virginibus præceptum Domini*

mini non habeo, consilium autem do. Item ait. *Solutus es ab vxore noli quærere vxorem. Volo enim vos omnes esse sicut meipsum.* Vnde consulens habet positiuum desiderium, vt res consulta fiat: quòd ne quidem, inquam, reperitur in hoc Regularium priuilegio de Missis apud eos, à plebe audiri licitis & liberis.

Hinc infertur ipsos debere relinquere liberum in mera natura liberi: seu relinquere plebis libertatem intactam: neque debere quidquam actitare positiui, ad inducendum populum vt ad ipsos veniat, *consulendo, hortando, alliciendo, &c.* Sed deberi ipsos pendere à mera plebis optione & lubito, eamque exspectare non vocare: & finaliter non plus facere, quàm faciat aut fieri statuat Clemens in hac concordia inter *Partes*, integrè iustèque restituenda: alioqui esset assurgere vltra terminos priuilegij, eoque quodammodo abuti: Iura autem dicunt *De Reg. Iuris.* Quod qui priuilegio abutitur, meretur priuilegium perdere.

ARTICVLVS XXVII.

An igitur concessio Clementis 8. facta

Parochis plùs contineat quàm concessio facta Regularibus?

Resp. Quòd sic, nam non excludit à se-ipsa alteram illam quæ facta est Regularibus: & insuper addit Missam parochialem, hoc est dicere Ecclesia parochiæ, talis est vt in ipsa sit licitum & liberum populo audire omnes & qualescunque Missas licitum & liberum est audire apud Regulares, sed nihilominus vltra eas Missas, plebs debet audire parochialem in parochia.

Dico, *debet*, Clemens enim concedendo Parochis Missam notu loquitur permissiuè solùm, quasi habeat se negatiue, sed positiuè volendo, & adhuc plùs quàm consulendo, quandoquidem de hoc, statutum faciat, vt Missa parochorum audiatur: Et eo fine monitiones exhortationesque ad hiberi strictissimè præcipiat. Vnde non est putandum quod Regulares per hanc Clementinam sint in pari iure cum Parochis, quandoquidem populus debeat audire Missam parochorum suorum (subaudi semper diebus Dominicis & Festis maioribus saltem) nullam autem debeat audire Regularium, sed tantum pos-

fit, ſi velit. Vnde aliæ illæ Miſſæ ſunt populo merè liberæ & non debitæ: parochialis verò eſt debita, quia de ea extat ſtatutum, & non libera quia eſt affixa loco parochiæ per ordinationem S. Sedis Apoſtolicæ.

ARTICVLVS XXVIII.

An ſi parochiani non ſint liberati à debito audiendi Miſſam Parochorum dictis diebus, inde benè ſequatur, Ergò fruſtraneum eſt illud Regularium priuilegium quo Clementina decernit, licitum & liberum eſſe audire Miſſas apud ipſos?

Resp. Imprimis me vehementer mirari, ipſos Regulares adeó metuere, ne illa pars Bullæ quæ ipſis fauet, eosque tangit ſit ipſis fruſtranea & ſine effectu: & de cætero non curare, ſi altera eiuſdem Bullæ pars, quæ ad parochos attinet, non eſſet etiam fruſtranea & ſine affectu fauoris. Miror, inquam, eos tam parum aut nihil eſſe ſollicitos, ne authoritas Clementis, eiuſque tam expreſſa & circum-

circumstantiata audiendæ à populo Parochorum Missæ ordinatio non sit quoq; frustranea & inefficax. Miror, an putabunt quoque esse frustra, quod Clemens ipsismet præcipit de authoritate Apostolica, vt in prædicationibus moneant & exhortentur plebem seriò ad audiendam Missam parochialem; qui tam metuunt, ne aliquid pauxillum sit frustra pro ipsis, deberent, vt mihi videtur, etiam nonnihil sollicitudinis habere, ne totum sit frustrà pro alijs.

RESP. 2. Si ex eo, quòd populus non liberetur à Missa parochiali, consequens esset Regularium priuilegium esse frustrà, hoc certè nulli alij imputandum erit, quàm ipsi Sedi Apostolicæ: nam ipsa est, quæ populum non vult liberare à Missa Parochorum: ipsa est, quæ etiam præcipit contrariæ parti, nempè Regularibus, monere & exhortari plebem ad auditionem Missæ parochiæ: imò nisi Religiosi obediant in hoc, vult eos ad id adigi etiam per censuras.

RESP. 3. Tunc primùm benè discerni, sententiam Iudicis non esse sine effectu: si benè expendantur *Allegata partium, & status disceptationis*. Status autem talis erat in hac contro-

trouersia, *Pastores* prædicabant non esse Parochianis liberum, nec in conscientia licitum audire Missas in Ecclesijs Regularium Dominicis & Festis; sed debere solùm in parochia. Item suis Doctrinis & censurarum comminationibus auertebant fideles ab Ecclesia priuilegiatorum. Ex eo capite duo quædam sequebantur incommoda, vnum in ipsis fidelibus, nimirum conijci in scrupulum conscientiæ, ne audire Missas apud Regulares esset fortasse peccatum. Alterum in *Priuilegiatis ipsis*, nempè suas Ecclesias non ita affluenter frequentari, de quo turbabantur. His itaque præmissis, facilè est agnoscere in quo consistat efficacia & vtilitas sententiæ iudicis, & quod non sit frustranea Religiosis ob exclusam ab ijs parochialem Missam: nam hunc sortitur effectum, *Declarando* scilicet definitiuè, *licere & liberum esse* in Ecclesiis Regularium Missas dictis diebus audire, & insuper non posse nec debere populum inde auerti. Ex illa sententia duo secuta sunt manifesta beneficia: vnum in plebe, nempè restituta, sublatis omnibus scrupulis, conscientiarum serenitas. *Alterum* in Regularibus, nempè fauor Apostolicus,

quo

quo decernitur populum esse liberum ad Missas Regularium: & in hoc solo consistit substantia priuilegij, quod ad Missas attinet: Cuius tamen priuilegij vsus (cum sit ex parte ipsorum Regularium merè passiuus, consistens nimirum in adiri à populo, actiuus autem ex parte populi consistens in adire, spontaneè & liberè, pro Missis audiendis) alio modo, in fauorem Regularium, per huius Bullæ sententiam restitui non debuit, nec potuit, quam auferendo scrupulos fidelium de suspicione peccati in adeundo Monasteria pro Missis audiendis, eisque amouendo omnem metum comminationis censurarum, & eos denique pristinæ suæ libertati restituendo quoad hoc. Ecce igitur quomodo illud priuilegium quod Clemens 8. concedit Regularibus non sit frustra, sed sortitur effectum suum per sententiam iuxta allegata & probata partium pronunciatam.

Alteri autem partium nempè Parochis nihilne Clemens concessit? nihilne relinquit? immò; nam reliquit parem omninò libertatem audiendi Missas supradictas siue liberę deuotionis, siue præcepti æquè benè in Ecclesiis Parochorum quàm Regularium: & insu-

insuper ordinauit audiri Missam parochialem in Ecclesia parochiali, & quidem adeò seriò indicans voluntatem suam, vt suam illam ordinationem munierit serijs, frequẽtibusque monitionibus ac exhortationibus & quidem ab aduersa parte de mandato S. Sedis faciendis: alioqui ad hoc censuris vtẽdum esse per Illust. Nuncium Belgij, nisi Regulares in hoc paruerint.

ARTICVLVS XXIX.

An quia Tridentinum Concil. sess. 22. & Clementis 8. solùm dicunt moneant *ad audiendam scilicet Missam Parochialem: sit ideò dicendum, Sedem Apostolicam, non reuerà & propriè velle illam audiri? eiq; perinde esse, si de cætero populus non obediat?*

Résp. Id nec posse dici, nec putari sine iniuria Sanctæ Sedis: Quid enim; monetne tam grauiter & seriò sancta Romana Ecclesia, & illud ipsum quod ita monet vt fiat, fieri tamen non vellet? hoccine præ se fert

ore & ſcripta conſtitutione & interim contradiceret corde & interna voluntate? Abſit. Et certè ſi monitio non repugnat præcepto vt conuenienter moneatur ſubditus ad obſequendum præcepto: multò minus monitio repugnabit ſtatuto ſimplicis directionis, & proindè conuenientiſſimè monetur ſubiectus populus ad parendum conſtitutioni & voluntati Eccleſiæ, licet ad nullum peccatum obligantis. Certè magnifacienda eſt illa tam expreſſa ſtatuentis voluntas, quæ neſcio an altius aſſurgere valeat, niſi vsque ad præcepti naturam & rationem pertingat. Maximè ſi perpendatur, quàm veniat benè armata cenſurarum comminationibus, tum in Regulares, per Clementem 8. niſi obtemperent præcepto de monendo populum ad Miſſam parochialem audiendam: tum in ipſum populum ni pareat eam audiendo, ſicut habetur in Trid. ſeſſ. 22. decreto de obſeru. & vitand. in celebratione Miſſæ.

ARTICVLVS XXX.

Sixti 4. Bulla extrauagans, quæ incipit

cipit Vices illius, *Quid habeat de Missa Parochiali audienda?*

Resp. Habere hæc quæ sequuntur. *Fratres Mendicantes non prædicent populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochijs, diebus Dominicis & Festiuis: cùm iure cautum sit, illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia: nisi fortè ex honesta ca ipsa Ecclesia se absentarent.* Paulò post sequitur.

Iniungentes singulis Fratribus Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; quam contrafacientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus eo ipso: à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione inuiolabiliter obseruent & quantum in eis est obseruari faciant ab aliis. Item sequitur.

Neq; etiam populos à suarum Ecclesiarum Parochialium frequentia & accessu abstrahant quoquomodo sub pœna excommunicationis, &c. Deinde sequitur.

Et hæc omnia viribus perpetuò subsistere debere decernimus, non obstantibus, &c.

ARTICVLVS XXXI.

Quæ specialiter notanda veniant ex hac Bulla Sixti 4.?

RESP. 1. Notandum esse, vsque ad tempora Sixti 4. 1478. fuisse præcepti (vt patet in terminis) audire Missam Parochialem. 2. Mandatum esse Regularibus, ne prædicent populum ad id non teneri. 3. Mandatum esse ijsdem ne quoquomodo populos abstrahant à frequentia suarum Parochiarum 4. Contrafacientes Regulares excommunicari ipso facto.

ARTICVLVVS XXXII.

Quid Leo 10. de Missa decreuerit in Bulla quæ incipit, Intelleximus?

RESP. Haberi in illa Bulla sequentia.

Authoritate Apostolicâ tenore præsentium, notum facimus omnes Christi fideles vtriusque sexus, qui (non contempto proprio Sacerdote Parochiali) *in Ecclesijs Fratrum Ordinum mendicanti-*

tùm Dominicis & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de audienda Missa, nec aliquam labem mortalis peccati, pœnamuè proptereà incurrere.

ARTICVLVS XXXIII.

Quid per Leonem 10. sublatum sit de Sixtina præcitata?

Resp. Sublatam esse obligationem audiendi in parochia illam Missam, quæ est præcepti generalissimi Ecclesiæ, relictumque libertati fidelium, eam vbilibet audire, etiam in Ecclesiis Regularium.

ARTICVLVS XXXIV.

Quid nouissimè per Concilium Trid. & per Clementem 8. statutum sit de Missa parochiali?

Resp. Tridentinum Concilium edidisse statutum expressum sess. 22. licet non obligatiuum sub peccato (dicunt aliqui) vt suprà in priori parte huius tractatus latè dedu-

duximus artic. 3. & sequentibus. Item Clementem 8. illud confirmasse, aut potius iteratò posuisse, nouoque rigore muniuisse, apposito scilicet mandato Regularibus de frequenter exhortando & monendo populum, vt audiat Missam sui Parochi: & vt Nuncius Apostolicus istud curet publicari & exequi etiam per censuras, aliasque pœnas, si opus fuerit. Nec obstat istud statutum non esse sub peccato: quia nec statuta Religionum sunt sub vllo peccato, & eo non obstante curatur enixè, vt ea seruentur ad amussim à singulis subditorum sub certis pœnis à Patribus Religionis legitimè constitutis. Papa autem plus est quàm Ordinum Prælati: ideoque non minus, saltem, debent eiusdem statuta seruari quàm istorum; alioqui etiam ab Ecclesia meritò prouisum est, vt certis pœnis fideles inobedientes ad obtemperandum constitutionibus Papalibus compellantur. Neque hoc est nouum, nam & referente, *Reuerend. Domino Abbate Sancti Andreæ iuxta Brugas Henrico Zypæo de statu monialium & filiabus deuotarijs*; Concilium Constantinopolitanum 6. excommunicat Parochianos, qui tribus diebus Dominicis continuis se à parochia absentant. AR-

ARTICVLVS XXXV.

Quid habeat hac de re Synodus Diœcesana Cameracensis sub Illustrissimo Domino de Berghes anno 1604. *tit.* 3. *cap.* 3.?

Resp. Habere sequentia. *Doceant* præterea quantæ sit vtilitatis Ecclesiam parochialem frequentare, tum vt populus monitioni Concilij Tridentini satisfaciat & inter Missarum solemnia euangelicam doctrinam hauriat: Tum etiam vt quisque intelligat, quo modo tota septimana in sua familia se gerere debeat, ex ijs, quæ Parochus in sua concione annunciauerit, videlicet, quæ ieiunia, quæ festa, quæ publicæ supplicationes, quæ Missæ votiuæ & quæ alia pietatis & charitatis Christianæ sint officia agenda; vt audiant publicationes Bannorum, tam eorum, qui sacris Ordinibus sunt initiandi, quàm qui matrimonio sunt coniungendi, vt impedimenta, si quæ sint, denuncientur; Denique vt Christi fideles de pluribus alijs instruantur, quæ ad suam & proximorum salu-

ſalutem, & bonum publicum pertinent.

ARTICVLVS XXXVI.

Quid habeat hac de re Synodus Diœceſana Cameracenſis ſub Illuſtriſſimo Domino de Croy anno 1556. titu. 7.?

RESP. Eam habere ſequentia. *Licet iuxta Sanctæ Matris Eccleſiæ ſtatutum* & ordinationem, quilibet Chriſtianus, ſingulis Dominicis & Feſtiuis diebus, Diuino officio Miſſæ & prædicationis intereſſe teneatur, vt ibidem de diuinis præceptis & doctrinis Euangelicis informetur: Nonnullorum tamen fide digna accepimus relatione, populum pleriſque in locis nobis ſubditis, eiſdem rarò intereſſe. Quapropter *Omnibus & ſingulis presbyteris Curatis noſtrarum Ciuitatis & Diœceſis Cameracenſis*, diſtrictè præcipimus & mandamus, quatenus Parochianos ſuos qui ad annos diſcretionis peruenerint, hortentur & moneant *Sub pœna excommunicationis*, Vt deinceps ſingulis Dominicis & Feſtiuis diebus officio Miſſæ intereſſe ſtudeant: & prædicationem verbi Dei diligente audiant,

diant, nisi legitimo impedimento ex causa rationabili quis excusetur, nec ab officio huiusmodi ante benedictionem Sacerdotis, donec compleatur, recedant siue discurrant. Item ne per Cappellas honor matris & parochialis Ecclesiæ pereat: *Statuimus & ordinamus*, quod parochiani de villis seu cõfinijs adiacentibus & capellis seu oratorijs attinentibus, saltem quibuslibet diebus Dominicis & Festis solemnibus sub pœna excommunicationis teneantur ad Ecclesiam suam parochialem accedere atque ibidem Missarum solemnia audire, prout in Concilio à *Sanctis Patribus institutum est*.

ARTICVLVS XXXVII.

Quid de hoc habeat Concilium Prouinciale Cameracense sub Illustrissimo Domino Barlemontio. anno 1586. *titu.* 19.

Resp. Habere sequentia.

Studiosè obseruent Pastores, eos qui diebus Dominicis & Festis vel omninò Missam non audiunt, vel ad Missam parochialem non conueniunt. Ac primum

mum priuatim & paternè sui officij commoneant, Quod si post admonitiones non emendentur, ad Ordinarios deferant.

ARTICVLVS XXXVIII.

An ex œcumenicâ Trid. Synodo videatur posse verisimiliter colligi populum teneri ad Missam Parochialem?

RESP. Quòd sic: ex eo nimirum quod eadem SS. Synodus sess. 24. c. 4. Decernat. *Teneri vnumquemq; interesse parochiæ suæ, vbi id commodè fieri potest, ad audiendum Verbum Dei. Inde enim rectissimè videtur consequi teneri etiam ad parochialium Missarum solemnia. Et ratio est quia mandat sacra eloquia & salutis monita à Parochis explanari intra Missarum sollemnia sess. 22. in doctrina de sacrificio Missæ cap. 8.* Vbi sic habetur. *Ne oues*, Christi esuriant, neue paruuli panem petant & non sit qui frangat eis: mandat sancta Synodus Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex ijs quæ in Missa leguntur aliquid exponant, atque in-

inter cætera sanctissimi huius sacrificij mysterium aliquod declarant diebus præsertim Dominicis & Festis. Idem repetit S. Synodus sess. 24. in decreto de reformatione, cap. 7. vbi habetur. *Curent* vt inter Missarum solemnia aut diuinorum celebrationem, sacra eloquia & salutis monita, eadem vernacula lingua, singulis diebus Festis vel sollemnibus explanent: eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant. Sicut etiam notauit sanctè Carolus Borromæus in monitione sua Prouinciali suprà à nobis expressa articulorum quinto. Hoc autem ita probato, nimirum sacras conciones ex decreto Concilij debere haberi in Missæ Parochialis celebratione; & ex eiusdem decreto constet populum teneri ad eas conciones, non possint autem audiri nisi in Missa, quia tunc fiant, argumentum videtur conuincere populum teneri quoque ad Missam.

Secundò. Videtur, probari posse, populum teneri ad Missam Parochialem ex eò quòd sacrosancta Synodus Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis & vitandis in celebra-

lebratione Missæ statuens frequentari parochiam pro Misa, vult Episcopos compellere populum ad Missam parochiæ etiam adhibitis censuris Ecclesiasticis, si opus fuerit, non obstantibus, &c. Censura autem est grauis pœna, qualis infligi non solet nisi grauiter delinquenti. Idem adstrui potest ex eo quòd Clemens 8. in sua Bulla quæ incipit. *Significatum fuit nobis*: & à nobis supra articul. 18. allegata, ita grauiter & seuerè inculcat voluntatem suam & intentionem de audienda à populo Missa Parochorum: vt Regulares ipsos expresso mandato cogat, de hoc implendo, monere & exhortari populum: & quidem frequenter in catechismis & prædicationibus suis. Quòd cùm ita sit, negari non potest, Clementi vehementer cordi esse, vt habeat finem intentum, nempè auditionem Missæ Parochorum, cùm eò ordinet tam graue & seuerum medium, quale est præceptum illud monendi populum Regularibus factum: & (quod rem vehementer auget) superadiicienda sit censura Ecclesiastica in dictos Regulares priuilegiatos, casu quo non obediant mandato Papæ de frequenter & seriò monendo

ple-

plebem vt audiat Missam Parochi sui, diebus scilicet & in ista Clementina & in Trid. Concilio, designatis. Hunc articulum adiicere volui vt saltem pateat quam meritò sit vrgendus populus ad Missam parochialem ob tam seriam Sedis Apostolicæ ordinationem, quæ si non est præceptum, parum certè videtur distare à præcepto. Quod enim obiici posset Leo 10. suprà à nobis art. 32. citatus, declarans populum satisfacere præcepto Ecclesiæ, audiendo Missam etiam extra parochiam diebus Dominicis & Festis: Nihil obest. Nam vt artic. 23. Demonstrauimus: aliud est Missa præcepti Ecclesiæ generalissimi, in Cap. *Missas.* aliud Missa Parochialis. Leo 10. autem non loquitur nisi de Missa præcepti: nos verò hic agimus de Missa parochiali audienda per statutum Concilij Trident. & iterum Clementis 8, qui sunt Leone posteriores quibùs propterea derogare non potest.

ARTICVLVS XXXIX.

An Laurentius Berlinquæus Protonotari-

notarius, Theologus, Canonicus, & Archipresbyter Antuerpiensis, huc faciat?

Resp. Quòd sic. Nam in magno suo theatro humanæ vitæ, littera P. pag. 28. hæc habet de debito audiendi Missam parochialem. Certè quod Sixtus quartus dicit: Iure cautum, teneri vnumquemque in sua parochia Missam audire: Quod Concilium Nannetense tam districtè fieri præcepit: Quòd Concilium Constantin. 6. Oecumenicum sub excommunicatione mandauit. Quod viri Principes scandalosum censent, si omittatur; non video qua fronte, illud audeant plerique, tanquam rem omninò liberam vnicuique, & planè indifferentem asserere: & per hoc populum à suæ parochiæ frequentatione abstrahere. Cum illi qui hoc faciunt, plerumque assumpti fuerint dumtaxat in subsidium Ecclesiæ parochialis, & Parochorum: non verò, vt huius & illius contemptum & desertionem procurent: debitamque illis subiectionem eneruent.

AR-

ARTICVLVS XL.

An idem Archipresbyter Berlinquæus, prudenter eandem Parochianorum obligationem colligat ex concordatis Regularium cum Magiſtratu aut Clero vrbium in quas admitti poſtularunt?

Resp. Quòd ſic. Nam paulò poſt, pag 29. marginali litera D. poſtquam oſtendit præceptum eſſe Regularibus frequenter adhortari populum, vt officiis diuinis Eccleſiarum ſuarum Parochialium, & Parochorum interſint cum iure cautum ſit eos ad id teneri vt conſtat ex Sixto quarto. Hæc ſubiungit.

Ad quod etiàm faciendum, victi rei ipſius æquitate illi ipſi, quodque ſe ſolum in ſubſidium Parochialis miniſterij, & officij, ad ciuitates & celebriores vicos admitti, & ob id, populi liberalitate ac eleemoſynis potiſſimum ſuſtentari ſciant; vltro pleriſque in locis, dum ad ea reciperentur, ſeſe obligarunt. Cuius rei teſtimonia producemus ex archiuis Capituli Antuerpienſis; vbi in concordatis initis cum Religioſis mendicanti-

cantibus, in eorumdem admiſſione, caue-
tur commendatio Eccleſiarum Parochiali-
um, & officiorum quæ in illis fiunt. *In con-
cordatis initis* inter idem Capitulum & Fran-
ciſcanos anno M. D. CCCC. XLVIII. quæ iti-
dem renouata fuerunt anno M. D. XCV. hæc
inſeritur clauſula.

Item debent quantùm eis fuerit poſſibile, infor-
mare populum, vt feſtiuitatibus, & diebus
Dominicis, Eccleſiam propriam Parochia-
lem viſitet. nec Parochianos dictæ Eccleſiæ
matricis, aut aliarum Eccleſiarum Antuer-
pienſium (cum verbum Dei audire debe-
ant in propria Parochia) attrahere ad diui-
na audienda in eorum Eccleſia quomodo-
libet debebunt.

Similiter *Carmelitarum* ad eam vrbem an-
no M. CCCC. XCIV. menſe aprili venientium,
Superiores cum præfato Capitulo conuene-
runt; ſeque in perpetuum obligarunt in
hæc verba. Item quod ſi Fratres ex nunc in
antea in ſingulis ſuis ſermonibus, tam in i-
pſorum Conuentu, quam alijs locis pro tē-
pore faciendis; informabunt populum,
quantum in ipſis erit: vt in ſolemnitatibus,
nec non Dominicis & Rogationum diebus,
fre-

frequenter matricem Ecclesiam, & filias eius respectiuè, in ijsque diuina eiusmodi, & sermones audire studeant.

Neque est alius tenor, quoad ista, nouorum concordatorum initorum anno 1519. cum Clericis Societatis IESV, in quibus leguntur sequentia. *Monebunt & adhortabuntur populum*, tam in Concionibus quam in confessionibus: vt quisque in suis parochiis diuinum officium frequenter, &c. Haud aliter admissi pridem Augustiniani año 1508. se obstrinxerunt: sic namque concordata, cum supradicto Capitulo conclusa, habent.

Tenebuntur etiam prædicti fratres, in suis sermonibus, & populorum confessionibus, & alias, quantum ijs fuerit possibile. exhortari & informare populum, ad frequentationem matris Ecclesiæ, & Parochiarum, vt in ijsdem diuina & officia, & prædicationes suorum Pastorum; audire studeant: nec poterunt illud ommittere, quotiescumque, à nobis, ad id fuerint requisiti. Hæc verò variorum Religiosorum concordata produximus hoc fine, vt vnusquisque clarè videre possit, quàm validum alicuius ad Missam parochialem obligationis argumentum

mentum verisimiliter esse possit illud, quòd peti & attendi potest, ex tam seria vtrimq; stipulatione & conuentione Regularium & Capitulorum, vt omnimodè caueatur frequentationi Parochialium Ecclesiarum nõ solùm quoad concionem sed etiam quoad officium Missæ solemnis quæ est præcipuum omnium Parochiæ officiorum diuinorum quæ in istis Regularium concordatis tam aduertenter & seriò commendantur.

ARTICVLVS XLI.

An Regularium ex Clementina priuilegium possit militare contra debitum Missæ parochialis in parochia à populo audiendæ?

Resp. Quòd non, vt satis patuit per præcedentes articulos: *Tum* quod priuilegia habeantur pro *Odiosis*, pro eo quod sint contra ius commune cui derogant: Odia autem sunt restringenda, modo scilicet fauoribus opposito, fauores enim sunt ampliandi. Ex quo sequitur quod priuilegium Regulariũ in Bulla Clementis 8 debeat restringi & in rigore

rigore terminorum ſtrictiſſimè accipi. Ita vt non plus amplietur nec extendatur contra ius Paſtorum, quam importent ipſi termini Bullæ in rigoroſa ſua ſignificatione. At verò Priuilegiū ſupradictum quoad Miſſas, non conſiſtit niſi in hoc, quòd ſit licitum, & liberum populo audire Miſſas, apud Regulares. Verùm; quid eſt *Licitum*? Niſi quod in hoc populus non peccat? *Quid liberum?* niſi quod audire poſſit ſi velit? Ex his terminis liquet, nihil ex parte Regularium addi poſſe ad attrahendum populum ad ſeſe; cum id termini priuilegij Bullæ non importent. Multò minùs poſſe populū diuertere à Miſſa Parochiali quocumque modo & genere loquendi aut concionandi: præſertim cū eadem Bulla excipiat Miſſam Parochialem, contra quàm loqui nullo modo poſſunt, cū è contra teneantur ex præcepto loqui pro ea: vt patet in calce Clementinæ.

ARTICVLVS XLII.

An Pœnitentibus ad Regulares Confeſſarios redeuntibus: & ob auditam fortè concionem de obligatione ad parochiam

chiam, conquerentibus se in conscientia suapœnam sentire, & turbari: rectè consulatur eis, similes conciones vitare, quæ plus turbant quàm pacificent?

RESP. Quòd non. Pæna enim ista & turbatio conscientiæ non est mala sed bona & salutaris: si quidem veluti est proprium Spiritus maligni initio animam delectare & in fine contristare. Ita proprium est boni Spiritus qui est Spiritus veritatis, peccatorem in principio contristare & sancto timore concutere, sed finaliter lætificare. *Gaudeo*, dicebat Apostolus, non quia contristati estis sed quia contristati estis, ad pœnitentiá; quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: *Vt verbo dixerim*, qui non lubenter audit suam obligationem : ad illos pertinere videtur qui tunc dicebant ad ipsũmet Saluatorem nostrum, *Loquere nobis placentia & audiemus te.* Vt potè quia durum est multum nimis valdè, per omnem modum, renuntiare particularibus directorum affectionibus, ad parendum supremo Christi Domini in terris Vicario, & omnium fidelium *Vniuersali ac infallibili ad salutẽ certissimũ Directori.* AR-

ARTICVLVS XLIII.

Quæ tandem Conclusio finalis harum aliquot concionum nostrarum in huius tractatus compendiosi formulam redactarum?

Resp. Conclusio est: *Dignetur Dominus Deus pro sua immensa bonitate & misericordia, speciali aliquo cælesti radio superiores*, & Principes Ecclesiæ suæ illuminare: quo multiplicia derelictionis Ecclesiarum parochialium incommoda penitius intelligere valeant: bene intellecta conuenienter impedire: Dignetur fideles omnes ea qua decet reuerentia & obedientia erga sanctam Sedem Romanam, suâ peculiari opitulante gratiâ, efficaciter afficere: quo alacri & Christiano zelo frequentent parochias suas, sibi ab Ecclesiæ Christi Spiritu, distributas, in quibus omnes illos tam magnos & varios Spirituales fructus percipere possint qui supra enumerati fuere. Dignetur quoque me miserrimum peccatorem in numero seruorum suorum recipere, in bono vsque ad mortē

ſanctam perſeuerantiam dare, in cæleſti ſuo regno locum indulgere, & Eccleſiam matrem meam quam hic adhuc viatricem ſuſpici, audiri, & in ſacerrimis ſtatutis ſuis à cunctis Chriſti fidelibus honorari, obedirique ſatago; tandem in cœlis in omnes æternitates mirabiliter triumphantem merear intueri.

Interim omnia quæ in hoc paruulo tractatu continentur, cenſuræ iudicioque Eccleſiæ, toto corde ſubmitto.

FINIS.

POSNANIÆ
Imprimebant, apud ALBERTVM REGVLVM
Anno M.DC. XLVI.

